

**Strategische
Meerjarenplanning
2014-2019
Realisaties 2017**

**INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK**

Vlaanderen
is wetenschap

Voorwoord

2017 was opnieuw een interessant en intens jaar voor het INBO. Er werd opnieuw een natuurrapport gepresenteerd, ditmaal het NARA-B dat voortbouwde op het NARA-T (2014). Het was gewijd aan de mogelijkheden om het ESD-concept in de beleidspraktijk te brengen. Want over ecosysteemdiensten spreken, ze proberen kwantificeren (NARA-T), ze als uithangbord voor biodiversiteitsbehoud hanteren is één, ze toepassen in een geïntegreerd omgevingsbeleid is een ander. Implementatie van het ESD-concept door de overheid in haar beleid en regelgeving is de uitdaging na het NARA-B van februari 2017.

Een supplementaire uitdaging waren de “Gebiedsanalyses”. Het merendeel hiervan werd gerealiseerd in een eerste versie in 2017, een beperkt aantal moet nog opgeleverd worden in het eerste kwartaal van 2018.

Een blijver voor de hele legislatuur is de inzet voor PAS-PPB¹ gerelateerde projecten. Zeer belangrijk in dit programma en opnieuw een sterke focus in 2017, was het onderzoek naar de milieu- en omgevingscondities en beheermaatregelen die nodig zijn voor het herstellen, behouden of creëren van een goede staat van instandhouding van Europese habitats. In 2017 werd in dit onderzoeksprogramma significante vooruitgang gemaakt, we hopen tegen 2019 een eindresultaat te kunnen voorleggen dat implementeerbaar is in het beleid.

Daarnaast bleef het INBO zich inzetten op zeer diverse door allerhande regelgeving ingegeven taken, vooral advisering, de Biologische Waarderingskaart, Natura2000 monitoring, monitoring bosreservaten, het soortenbesluit, erkenning van bosbouwkundig teeltmateriaal (met focus op klimaatrobuustheid van boomsoorten), het jachtdecreet en de licentiejacht, de kaderrichtlijn mariene strategie en de kaderrichtlijn water.

Ook onze klantgerichte benadering bleef centraal staan in 2017. Opnieuw voerden we voor verschillende actoren (ANB, VMM, VLM, Dept. Omgeving, L&V, MOW) projecten uit die voor hun biodiversiteitsrelevant werk belangrijk waren. In dit vraag gestuurd onderzoek kadert ook blijvend de dienstverlening aan derden via raamovereenkomsten met W&Z (vanaf 2018 De Vlaamse Waterweg nv), aMT en VMM, die gefinancierd worden via kredietoverdrachten.

De weg die in 2016 werd ingeslagen met ons EV INBO (Eigen Vermogen) door meer in te zetten op internationale projecten, werd in 2017 verder gezet. Het is langs deze weg dat het INBO werk kan maken van expertiseopbouw op (middel)lange termijn, zodat we ook met die tijdschizont volwaardige beleidsondersteuning kunnen blijven bieden voor het biodiversiteit gerelateerd omgevingsbeleid in Vlaanderen (en daarbuiten).

2017 werd binnen het INBO organisatorisch gekenmerkt door de effectieve implementatie van een vlakke, op gelijkwaardigheid en teamautonomie gebaseerde structuur. We werken nu met 14 onderzoeksteams, 6 wetenschapsondersteunende, 3 organisatieondersteunende teams en een omkaderend managementteam. De eerste interne evaluaties waren positief. Grondige evaluaties staan op het programma in 2018.

Maurice Hoffmann
wnd. administrateur-generaal
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

---

¹ PAS-PPB: Programmatische Aanpak Stikstof/Platform Passende Beoordeling

Inhoud

Voorwoord.....	2
Inleiding	4
Hoofdstuk 1. Omgevingsanalyse	5
Organisatiestructuur.....	5
Hoofdstuk 2. Beleidsdoelstellingen	6
Beleidsprioriteiten.....	6
Vlaams Regeerakkoord.....	6
Beleidsnota 2014-2019 Omgeving	6
Hoofdstuk 3. Beheerdoelstellingen	7
Operationele organisatorische doelstellingen 2014-2019	7
Organisatieontwikkeling.....	9
Hoofdstuk 4. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken.....	10
Risicomanagement.....	10
Hoofdstuk 5. Doelstellingen m.b.t. welzijn.....	10
HR-beleid: uitdagingen 2017	10
Doelstellingen m.b.t. diversiteit en gelijke kansen.....	10
Maatregelen om psychosociale belasting veroorzaakt door het werk te voorkomen	10
Bijlages.....	11
Bijlage 1: Rapport realisatie wetenschappelijke projecten met gekoppelde outputs en mijlpalen	12
Bijlage 2: HR-actieplan 2017.....	34
Bijlage 3: In 2017 tot nu toe gepubliceerde A1-publicaties met een INBO-medewerker als eerste auteur of coauteur	36
Bijlage 4: In 2017 gepubliceerde INBO-rapporten	42
Bijlage 5: In 2017 gepubliceerde INBO-mededelingen.....	45
Bijlage 6: In 2017 door het INBO verstrekte en gepubliceerde adviezen	45
Bijlage 7: Antwoorden op parlementaire vragen waaraan het INBO in 2017 bijdroeg	47

Inleiding

Dit verslag rapporteert over de realisaties van het INBO in het werkingsjaar 2017, en geeft invulling aan het [Meerjarenplan 2014-2019](#). In het [Ondernemingsplan 2017](#) is de context weergegeven van het INBO in het beleid van de Vlaamse Regering en de manier waarop onze organisatie via haar kerntaken, het wetenschappelijk onderzoek, de (biologische) monitoring en adviezen, een functioneel biodiversiteitsbeleid ondersteunt. In onderhavig jaarverslag staan we stil bij de manier waarop we onze organisatorische doelen deden bijdragen tot de INBO-corebusiness, de onderzoeksprojecten. De onderzoeksprojecten waaraan werd gewerkt in 2017 staan opgesomd in [bijlage 1](#), inclusief de rapportering over de realisatiegraad van de outputs en mijlpalen die onder deze wetenschappelijke projecten vallen.

Het ondernemingsplan van het INBO is opgebouwd volgens de structuur die voorgesteld wordt in de [nota van de Vlaamse Regering van 5 december 2014](#) over de opvolging van doelstellingen in de regeerperiode 2014-2019.

In een eerste hoofdstuk wordt stilgestaan bij **de omgevingsanalyse** van het INBO. Hierbij wordt het INBO gesitueerd en haar taken en opdrachten kort toegelicht.

In een tweede hoofdstuk worden de **beleidsdoelstellingen** toegelicht. De opdrachten van het INBO worden gesitueerd in het huidige Regeerakkoord en de Beleidsnota van het beleidsdomein Omgeving.

In een derde hoofdstuk komen de **beheerdoelstellingen** aan bod. Hier wordt het strategisch kader meegegeven dat het raamwerk vormt waarbinnen de beleidsdoelstellingen van het INBO gerealiseerd kunnen worden.

In het vierde hoofdstuk komen de doelstellingen aan bod die uit **regeringsafspraken** voortvloeien. Het gaat hier over de maturiteit van het INBO en de opvolging van de aanbevelingen van Audit Vlaanderen.

Tenslotte gaat hoofdstuk 5 over de **doelstellingen met betrekking tot welzijn**. Zo wordt het HR beleidsplan toegelicht en wordt er stil gestaan bij de acties die het INBO onderneemt rond gelijke kansen en diversiteit.

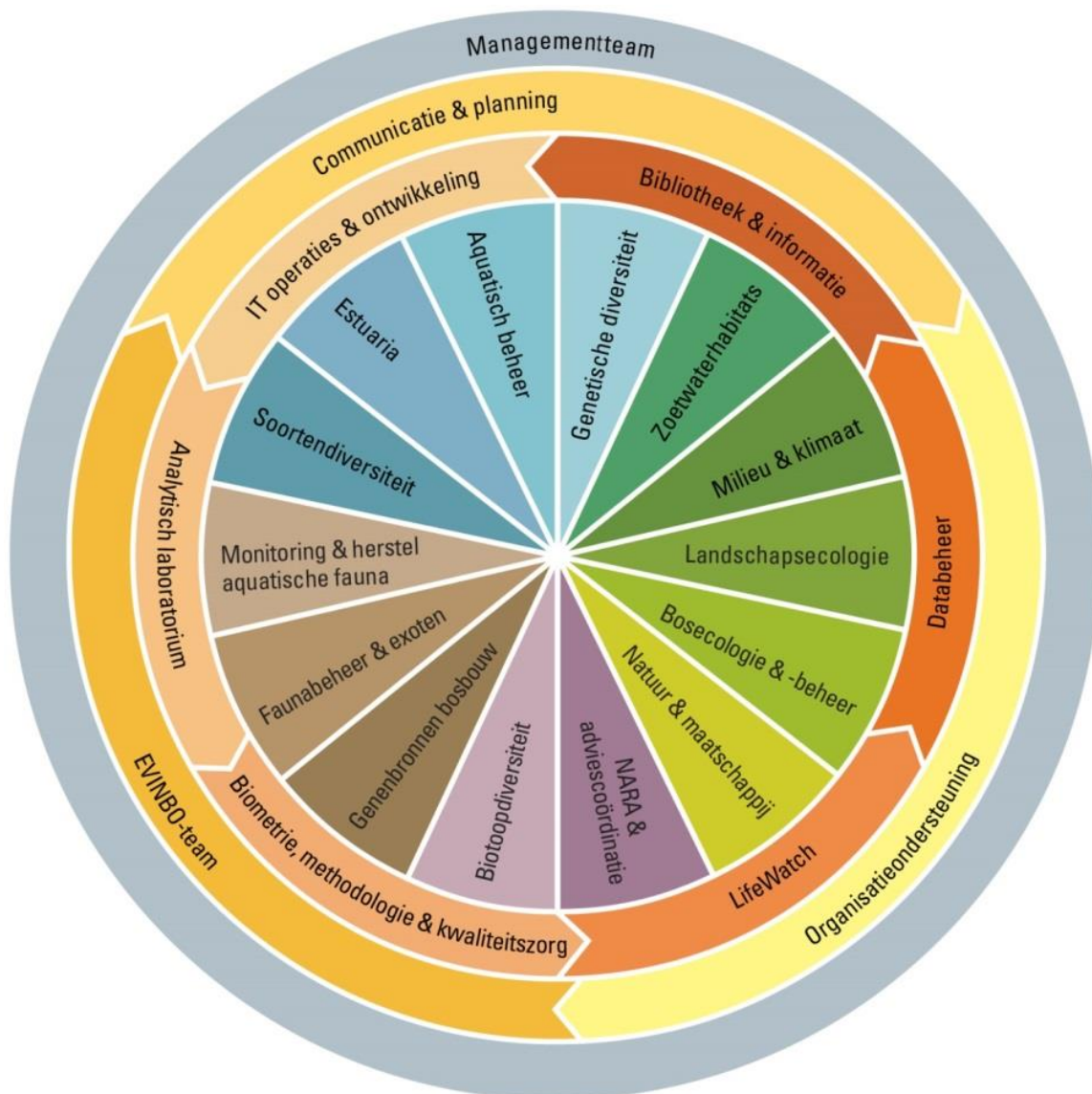

Hoofdstuk 1. Omgevingsanalyse

In dit hoofdstuk wordt de omgevingsanalyse uit het [Meerjarenplan 2014-2019](#) en de geactualiseerde versie in het [Ondernemingsplan 2017](#) niet meer herhaald. Enkel de nieuwe organisatiestructuur zoals deze begin 2017 van start is gegaan, wordt kort toegelicht.

Organisatiestructuur

Het INBO heeft in de afgelopen jaren gewerkt aan het creëren van een innovatieve arbeidsorganisatie. Dit resulteerde begin 2017 in een nieuw organogram met een vlakke structuur. Om te benadrukken dat de onderzoeksteams het hart van ons instituut vormen, staan zij ook centraal in de organisatierozet. Daarrond staan de wetenschapondersteunende en organisatieondersteunende teams die de onderzoeksteams helpen bij de uitvoering van de kerntaken van het INBO, en daar deels ook zelf voor instaan. Het managementteam omkadert als buitenste cirkel alle operationele teams van het INBO. Sleutelwoorden voor het managementteam zijn oriënteren, besturen, coachen en faciliteren van de core van het INBO.

Hoofdstuk 2. Beleidsdoelstellingen

Het INBO levert in deze legislatuur een bijdrage aan verschillende Vlaamse beleidsdoelstellingen, onder meer aan de regeringsbeslissing van 23 april 2014 (Programmatische Aanpak Stikstof), het Vlaams Regeerakkoord 2014-2019 en de Beleidsnota Omgeving 2014-2019.

Beleidsprioriteiten

Gevolgd aan de beslissing van de Vlaamse regering van 23 april 2014 heeft het INBO haar kernopdrachten geheroriënteerd voor de uitwerking van de **Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)** en de opmaak van en monitoring ten behoeve van het **Platform Passende Beoordeling (PPB)**.

In [bijlage 1](#) kunt u onder 'SOD1 - KERNTAAK: Programmatische Aanpak Stikstof & Platform Passende Beoordeling' een overzicht vinden van de projecten die we in 2017 in dit kader hebben uitgevoerd, met daaronder de gekoppelde mijlpalen en outputs. Via een hyperlink achter de projectnummers wordt men geleid naar de INBO-website voor een beschrijving van het project.

Vlaams Regeerakkoord

Het onderzoek van het INBO situeert zich in hoofdstuk X van het [Regeerakkoord 2014-2019](#), met name 'Leefmilieu en Natuur'.

Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) heeft voor de opvolging van het Regeerakkoord en op vraag van de Diensten Algemeen Regeringsbeleid (DAR) een voorstel geformuleerd van een vijftal doelstellingen per hoofdstuk. INBO volgt samen met ANB onderstaande doelstelling op:

Doelstelling:

Voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt tegen 2020 70% van de benodigde oppervlakte onder correct beheer gebracht en 16 habitats worden in een gunstige of verbeterde staat van instandhouding gebracht (OD 49 uit de Beleidsnota 2014-2019 Omgeving).

In het kader van de **opvolging van de instandhoudingsdoelstellingen**, heeft INBO in 2017 aan de projecten gewerkt die u in [bijlage 1](#) vindt en gemarkeerd werden in de kolom 'RA' (Regeerakkoord). Onder de projecten vindt u de realisatiegraad van de outputs en mijlpalen voor 2017.

Beleidsnota 2014-2019 Omgeving

De Beleidsnota 2014-2019 Omgeving bevat de grote strategische keuzes op het vlak van ruimtelijke ordening en het milieu- en natuurbeleid van de Vlaamse Regering voor de periode 2014-2019. De nota geeft de visie van de functioneel bevoegde minister weer. De opdrachten van het INBO vallen allen onder operationele doelstelling 65 'Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid'. De projecten waaraan het INBO in 2017 heeft gewerkt en de mijlpalen en outputs die hiervoor gerealiseerd werden, vindt u in [bijlage 1](#) en werden gemarkeerd in de kolom 'BN' (Beleidsnota).

Hoofdstuk 3. Beheerdoelstellingen

In dit hoofdstuk wordt in het [Meerjarenplan 2014-2019](#) en de geactualiseerde versie in het [Ondernemingsplan 2017](#) het strategisch kader gegeven waarbinnen de beleidsdoelstellingen van het INBO gerealiseerd kunnen worden. In dit jaarverslag over de realisaties wordt dit niet meer herhaald en beperken we ons tot de concrete zaken die we in 2017 gerealiseerd hebben.

Operationele organisatorische doelstellingen 2014-2019

Om de organisatorische strategische doelstellingen te realiseren, werden ook een aantal organisatorische operationele doelstellingen uitgewerkt. De organisatorische operationele doelstellingen (OOD's) zijn ambities die gelden voor de volledige regeerperiode. Per jaar worden er telkens concrete outputindicatoren geformuleerd om de voortgang in de richting van de einddoelstellingen te meten.

OOD 1: Het INBO is een wendbare organisatie

Een wendbare organisatie is een organisatie die in staat is snel in te spelen op externe veranderingen.

Outputindicator voor 2017

- ❖ De nieuwe structuur volgens de principes van Innovatieve Arbeidsorganisatie (IAO) gaat van start.
  - ➔ *Gerealiseerd. Er is een nieuwe organisatiestructuur met kleinere teams die meer autonomie en verantwoordelijkheid hebben gekregen.*

OOD2: Het INBO voert een doelgroepgerichte, kwaliteitsvolle externe communicatie en bouwt het merk INBO uit als wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid

Outputindicatoren voor 2017

- ❖ Methodologie uitwerken voor gedragen missie en visie.
- ❖ *Gerealiseerd. We handhaven de bestaande missie en visie die werden opgemaakt in het kader van de meerjarenplanning 2014-2019 en overwogen om in samenspraak met de medewerkers voor het Meerjarenplan 2019-2023 een geactualiseerde missie en visie te ontwikkelen.*
- ❖ Vernieuwing beursstand.
  - ➔ *Gerealiseerd. De beursstand is gemoderniseerd en heeft een interactief scherm waarop bezoekers informatie kunnen opzoeken over de regionale spreiding van het INBO-onderzoek.*
- ❖ Uitbouwen overleg met middenveld.
  - ➔ *Gerealiseerd: via de organisatie van het Bossymposium (zie ook lager) en via advies aan de Omgevingsraad.*
- ❖ Communicatie Natuurrapport.
  - ➔ *Gerealiseerd. Op 17 februari 2017 was er de voorstelling van het Natuurrapport in het Vlaams Parlement.*
- ❖ Organisatie bosonderzoeksymposium; voorbereiden natuuronderzoeksymposium.
  - ➔ *Gerealiseerd. Dit bossymposium vond plaats op 12 mei 2017. In de voorafgaande workshops werden kennisvragen opgesteld, die samengebracht werden in 19 clusters. Deze clusters werden voorgelegd aan de deelnemers van het Bossymposium die prioritaire thema's voor het bosonderzoek hebben bepaald. Het natuuronderzoeksymposium is in voorbereiding, maar moeilijker te realiseren omdat de doelgroepen veel uitgebreider zijn en de thematiek complexer. Het INBO zal in 2018 beslissen of ze dit organiseert.*
- ❖ Opstart interne overleggroep communicatie.
  - ➔ *Gerealiseerd. De eerste overleggroep vond plaats op 20 november 2017 waar de prioritaire onderwerpen werden afgebakend zodat een vergaderagenda voor 2018 opgemaakt kon worden. Daarnaast kwam 'interne communicatie' aan bod als eerste thema.*
- ❖ Verbeteren website.
  - ➔ *Dit is een continu proces. De zoekfunctie is verbeterd, de Engelse versie is verder uitgebouwd de Expert Portal is online gegaan, vrijwel alle samenvattende projectinformatie is raadpleegbaar.*
- ❖ Uitbouw fotoarchief.
  - ➔ *Gerealiseerd, enkel voor INBO-medewerkers toegankelijk.*

- ❖ Verbeteren WAC-werking.
  - ➔ *Dit is een continu proces. Alle onderzoeksgroepen werden door het WAC individueel doorgelicht, gecoacht en geadviseerd over hun werking, wetenschappelijke output, en samenwerkingsmogelijkheden met de academische wereld. Aangezien zo goed als alle teams dit proces hebben doorlopen, wordt voor 2018 een nieuwe formule uitgewerkt.*
  - ➔ *Er werd opnieuw een stuurgroep opgericht die meedenkt over de inhoud en aanpak van het natuurrapport.*
  - ➔ *Er werd een wetenschappelijke toetsingscommissie samengesteld die de tweede versie van de LSVI-rapporten zal reviewen.*

OOD3: Het INBO is eerste aanspreekpunt voor haar klanten voor beleids- en beheervraagstukken

Outputindicatoren voor 2017

- ❖ Uitwerken belanghebbendenmatrix om gerichte communicatie te organiseren naar de betrokken belanghebbenden.
  - *Uitgesteld naar 2018.*
- ❖ Verdere uitwerking visie en strategie aan de hand van actieplannen en doorvertaling naar de medewerkers.
  - *Gerealiseerd. We handhaven de bestaande missie en visie die werden opgemaakt in het kader van de meerjarenplanning 2014-2019 en overwogen om in samenspraak met de medewerkers voor het Meerjarenplan 2019-2023 een geactualiseerde missie en visie te ontwikkelen.*
- ❖ Project betreffende stroomlijning klantgericht projectprogramma (enveloppe en raamovereenkomsten) met het oog op een betere structurering en afstemming
  - *Uitgesteld naar 2018 wegens ziekte van de projectverantwoordelijke.*

OOD4: INBO heeft een open databeleid en waarborgt hierbij de kwaliteit

Outputindicatoren voor 2017

- ❖ Opstellen van datamanagementplannen (DMP)
  - *Voor het [TrIAS-project](https://osf.io/kq3av/) werd een DMP opgesteld: <https://osf.io/kq3av/>*
  - *In kader van het [SAFRED-project](http://dmponline.be) werd mogelijk gemaakt om via je ORCID in te loggen op <http://dmponline.be>, een website waar men DMP's kan maken en sjablonen kan gebruiken. Begin 2018 zal ook een DMP sjabloon voor biodiversiteitsdata worden aangeboden.*
- ❖ Uitbouwen open science team om toegang tot data intern en extern te vereenvoudigen en te versnellen.
  - *In 2017 is het LifeWatch-team opgericht, dat inzet op open data en open science ondersteuning.*
- ❖ Datamanagementproces en -methodiek uitbouwen.
  - *Dit wordt in 2018 opgenomen bij het in kaart brengen van de hele onderzoeksketen.*
- ❖ Ontwikkelen van open data portalen en dataïntegratie.
  - *Datasets met biodiversiteitsdata (waarnemingen en soortenlijsten) worden gestandaardiseerd ontsloten via de Global Biodiversity Information Facility (GBIF, <http://www.gbif.org>), waar ze geïntegreerd worden met biodiversiteitsdata wereldwijd en uniform bevraagd kunnen worden: <https://www.gbif.org/publisher/1cd669d0-80ea-11de-a9d0-f1765f95f18b>*
  - *-GIS-datasets worden ontsloten via Geopunt, zoals de Biologische Waarderingskaart: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/178775e1-c743-498d-a01e-aedbf653f6c>*
  - *-Beide type datasets zijn ook te vinden via het Vlaams Open Data Portaal: <https://overheid.vlaanderen.be/open-data-portaal>*

OOD5: Het INBO streeft naar een optimale afstemming met onderzoekspartners

Outputindicatoren voor 2017

- ❖ Overleg INBO-directie met WAC-leden (wetenschappelijke adviescommissie).
  - *Gerealiseerd. Op 23 maart 2017 is er ter zake een eerste bijeenkomst doorgegaan van de WAC. De WAC-leden hebben kennis gemaakt met het nieuwe Managementteam van het INBO en de reorganisatie van het INBO werd voorgesteld. Daarna is het team Milieu en Klimaat aan bod*

gekomen voor een coaching sessie. Op 12 oktober 2017 ging de tweede bijeenkomst door van de WAC, met coaching sessies voor de teams Natuur & Maatschappij en Biotoopdiversiteit.

- ❖ Het EV INBO streeft ernaar meer langdurende internationale onderzoeksprojecten binnen te halen.
  - *In 2017 werden er 11 projectvoorstellen ingediend voor internationale onderzoeksprojecten. Het betreft vooral projecten binnen de calls van Horizon 2020 en BiodivERsA. Van de meeste projecten is de uitslag nog niet gekend.*

Organisatieontwikkeling

De voorbije jaren ging het INBO door een verandertraject om het implementeren van de operationele organisatorische doelstellingen tot een succes te maken. Ook in 2017 werd ingezet op een aantal projecten binnen de organisatie die ons verder doen groeien. Bij deze projecten is er een sterke aandacht voor de betrokkenheid van de medewerkers van het INBO.

De projecten passen volledig binnen de twee volgende doelstellingen waarop het INBO inzet tijdens deze legislatuur. De gekozen doelstellingen maken integraal deel uit van het strategisch kader van het INBO.

Doelstelling 1: INBO is een wendbare organisatie

In 2015 zijn we gestart met het uitbouwen van een wendbare organisatie. Dit soort organisatie vertrekt vanuit het principe dat processen, systemen, mensen en structuren op een integrale manier moeten passen in de strategie van de organisatie. Deze integrale benadering heeft als voordeel dat de organisatie stap voor stap evolueert naar een lerende organisatie waarbij medewerkers hun talenten optimaal kunnen inzetten om de opdrachten van het INBO te voltooien. In april 2017 is de nieuwe structuur met zelforganiserende teams van start gegaan. Alle teams hebben een teamcharter opgesteld waarin taken en rollen worden verdeeld. De teams hebben voldoende autonomie en verantwoordelijkheid om in te staan voor de realisatie van hun projecten.

Doelstelling 2: Er wordt gestreefd naar een maximale expertiseuitwisseling tussen INBO en het Eigen Vermogen (EVINBO) voor biodiversiteitsgerelateerd onderzoek met mogelijke impact op toekomstige beleidsvoering in Vlaanderen

Concreet wordt via het EV INBO het INBO-onderzoek aangevuld voor zover rechtstreeks toegewezen publieke middelen niet volstaan voor een volwaardig toekomstgericht onderzoek. Het EV INBO biedt de mogelijkheid om expertise op te bouwen in relatie tot huidige INBO-onderzoeksthema's en om nieuwe onderzoeksthema's te ontwikkelen. Een fundamentele voorwaarde hierbij is de relevantie voor natuur en biodiversiteit en dit in een ecologische, sociale of beleidscontext. Daarnaast zorgen EV INBO projecten voor de valorisatie van INBO-kennis naar verschillende beleidsdomeinen en klanten dankzij een nauwe samenwerking met INBO-personeelsleden.

Sinds 2017 maakt de EV INBO- manager deel uit van het managementteam, wat de integratie van het INBO- en EV INBO-onderzoek ten goede komt. Er wordt nauw samengewerkt met de INBO-onderzoekscoördinator om de krachtlijnen voor het INBO- en het EV INBO-onderzoek verder uit te werken en een door het INBO gedragen toekomstvisie voor het onderzoek te ontwikkelen.

Hoofdstuk 4. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken

Risicomanagement

In het kader van organisatiebeheersing zette INBO in 2017 in op risicomanagement. Hieronder vindt u de vier beheersmaatregelen organisatiebeheersing die gepland stonden voor 2017 en die alle gerealiseerd werden. Daarnaast werd in 2017 een eerste oefening gedaan met een risicoanalyse rond plaats- en tijdsonafhankelijk werken (PTOW). De volledige lijst van beheersmaatregelen kunt u raadplegen in [bijlage 4 van het Ondernemingsplan 2017](#).

1. Met het oog op een verdere prioritering van risico's maakt het INBO een lijst van toprisico's waarop ze zich gericht focust en doet dit vanuit een breder risicomanagement-perspectief (naast de bedrijfscontinuïteitsmanagementoefening).
2. Het INBO legt de rollen en verantwoordelijkheden (bijvoorbeeld van risico-eigenaars voor geïdentificeerde risico's) vast voor de betrokkenen in het risicoanalyseproces en communiceert deze. Op regelmatige basis krijgen de betrokken medewerkers bijscholing rond risicomanagement
3. Het INBO bepaalt, conform de risicostrategie, wanneer de bestaande risicoanalyse geactualiseerd dient te worden of volledig opnieuw dient te gebeuren. Deze norm volgt ze ook zelf op.
4. Het INBO voert jaarlijks een zelfevaluatie uit, gebaseerd op de risico's. Hierbij maakt ze ook een kritische evaluatie van de adequaatheid van de bestaande beheersmaatregelen in functie van de risico's en beoordeelt de effectiviteit van deze beheersmaatregelen. Een periodieke evaluatie en bijsturing van de (volledige) risicoanalyse kan deze zelfevaluatie desnoods vervangen.

Hoofdstuk 5. Doelstellingen m.b.t. welzijn

HR-beleid: uitdagingen 2017

In [bijlage 2](#) vindt u het HR-actieplan voor 2017, met in de laatste kolom een rapportering over de stand van zaken per actiepoint. Hieronder worden een aantal bijkomende HR-aspecten uitgelicht.

Doelstellingen m.b.t. diversiteit en gelijke kansen

- ❖ We blijven inzetten op het zo goed mogelijk bereiken en inschakelen van mensen uit kansengroepen door aan hen stages en studentenjobs aan te bieden.
- ❖ In het kader van statutaire benoemingen wordt een organisatiebrede uniforme behandeling gehanteerd, gebaseerd op twee objectieve criteria, met name jaren anciënniteit en positieve evaluaties. In 2017 werd dit uitgebreid om ook medewerkers die niet beschikken over een "ticket" in aanmerking te laten komen voor een statutaire benoeming indien hun aanwerving voldoet aan de criteria omschreven in de [omzendbrief 'Criteria voor kwaliteitsvolle selectoren en selecties'](#). In 2018 zullen deze procedures verder gezet worden.

Maatregelen om psychosociale belasting veroorzaakt door het werk te voorkomen

Het welzijnsbeleid wordt verder uitgewerkt op basis van de tussentijdse en finale rapporten uit de gevoerde risicoanalyse psychosociaal welzijn (i.s.m. de KU Leuven), ondersteund door de resultaten van de personeelspeiling 2016. Op basis van 3 momentopnames gespreid over een jaar tijd worden in 2018 een aantal aanbevelingen geformuleerd waaruit het Managementteam de meest prioritaire voor implementatie zal selecteren.

In 2018 zal via een raamcontract van de Vlaamse Overheid beroep gedaan worden op de diensten van [Better Minds at Work](#). In kader van ons welzijnsbeleid kunnen zij ons ondersteunen bij de opmaak van een preventief beleid rond werkgebonden stress, burn-out en reïntegratie.

Bijlages

[Bijlage 1](#): Rapport realisatie projecten met gekoppelde outputs en mijlpalen

[Bijlage 2](#): HR-actieplan 2017

[Bijlage 3](#): In 2017 tot nu toe gepubliceerde A1-publicaties met een INBO-medewerker als eerste auteur of coauteur

[Bijlage 4](#): In 2017 gepubliceerde INBO-rapporten

[Bijlage 5](#): In 2017 gepubliceerde INBO-mededelingen

[Bijlage 6](#): In 2017 door het INBO verstrekte en gepubliceerde adviezen

[Bijlage 7](#): Antwoorden op parlementaire vragen waaraan het INBO in 2017 bijdroeg

Bijlage 1: Rapport realisatie wetenschappelijke projecten met gekoppelde outputs en mijlpalen

Hieronder vindt u de lijst van alle wetenschappelijke projecten die het (EV)INBO in 2017 heeft uitgevoerd, met de hieraan gekoppelde outputs en mijlpalen².

Indien het project op de [INBO-website](#) staat, dan vindt u in de eerste kolom de hyperlink achter het blauw gekleurde projectopvolgingsnummer. Hier vindt u verdere informatie over de projectinhoud.

De projecten werden ingedeeld volgens de organisatorische strategische doelstellingen van het INBO en daaronder volgens de kerntaken. Helemaal onderaan de tabel staan de wetenschapsondersteunende projecten die bijdragen aan alle strategische doelstellingen, net zoals de organisatieondersteunende doelstellingen dat doen en die in hoofdstukken 3, 4 en 5 worden toegelicht.

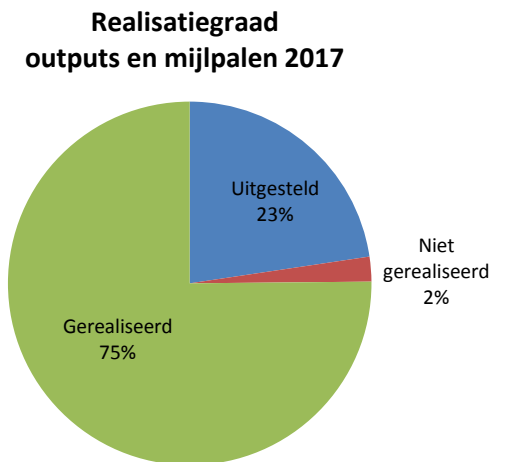
Welke projecten rechtstreeks bijdragen aan de beleidsdoelstellingen opgesomd in hoofdstuk 2 kunt u vinden via de kolommen 'RA' (Vlaams Regeerakkoord 2014-2019) en 'BN' (Beleidsnota Omgeving 2014-2019).

In de laatste kolom staat de realisatiegraad van de projecten, outputs en mijlpalen. Van de 228 projecten waar in 2017 aan gewerkt werd, zijn er 38 'voltooid'; deze werden afgerond zoals voorzien in de oorspronkelijke projectplanning. De anderen zijn 'in uitvoering', wat wil zeggen dat er in 2018, evenals zoals voorzien in de projectplanning, aan verder gewerkt wordt. In die 228 projecten werden voor 2017 499 outputs en mijlpalen vooropgesteld.

De outputs en mijlpalen van de wetenschappelijke projecten hebben een realisatiegraad van 75%, die werden op 31 december 2017 volledig afgewerkt en opgeleverd. Van de 25% die niet in 2017 gerealiseerd zijn, werd 23% uitgesteld naar 2018. Slechts 2 %, ofwel 11 van de in totaal 499 geformuleerde outputs en mijlpalen, werd niet gerealiseerd. Dit wil zeggen dat op basis van nieuwe informatie geconcludeerd wordt dat de output of mijlpaal nooit gerealiseerd kan worden. Het betreft een normale foutenmarge in de projectopvolging.

De voornaamste redenen waarom 23% van de outputs of mijlpalen uitgesteld moesten worden naar 2018, zijn:

- gewijzigde prioritering: taken die er tijdens het jaar bij komen en die dus ten koste gaan van de eerder geplande taken; we merken op dat er effectief bijkomende projecten, mijlpalen en outputs gerealiseerd werden die niet in het [Ondernemingsplan 2017](#) opgenomen waren; dit kan bv. zijn omdat ze tijdens het jaar extra werden gevraagd door onze klanten, ofwel dat het INBO zelf oordeelde dat deze output nodig was omwille van hoogdringendheid.
- onvoorziene onbeschikbaarheid van personeel door loopbaanonderbreking, ziekte of herverdeling van taken;
- ontoereikende beschikbaarheid van labo- of veldgegevens waardoor analyses uitgesteld worden;
- nieuwe inzichten die leiden tot het bijstellen van het projectplan;
- op vraag van de klant of onderzoekspartner.

² **Outputs** zijn concrete deliverables, dus ofwel een document (rapport, publicatie, actieve bijdrage aan een wetenschappelijke manifestatie), de actualisatie van een datasysteem (databank), of een duidelijk afgelijnde activiteit (bv. organisatie van een workshop).

Mijlpalen zijn tussengelegen doelen om de beheersbaarheid en sturing van een project te vergroten. Deze leiden tot de realisatie van de streefdoelen (outputs). Het kan gaan om een zichtbaar deelresultaat, het einde van een projectfase, een belangrijke gebeurtenis, een communicatiemoment of een beslispunt.

WEBSITE-LINK	TITEL	RA	BN	REALISATIE- GRAAD
SOD1. Het INBO voert de door de Vlaamse Regering via regelgeving toegewezen taken (de zgn. kerntaken) kwaliteitsvol uit en ondersteunt daarmee bestaande en toekomstige regeringsinitiatieven binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen				
KERNTAAK: Advisering				
INBOPRJ-10189	PRJ - Vlaams overlegplatform (GOI)			Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Deelname aan dit overlegplatform en aan de voorbereiding ervan en terugkoppelen met INBO			Gerealiseerd
INBOPRJ-11518	PRJ - Adviesverlening			Voltooid
	OUTPUT 2017: Advies m.b.t. afwegingskader voor herintroducties en translocaties			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Ondersteuning bij het stakeholderoverleg over Faunabeheerzones			Gerealiseerd
INBOPRJ-454	PRJ - Advisering i.k.v. verificatiecommissie MAP (Mestactieplan)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Ad hoc adviezen Mestactieplan (MAP)			Gerealiseerd
INBOPRJ-455	PRJ - Advisering i.k.v. ruimtelijke structuur- en uitvoeringsplannen			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Adviezen ruimtelijke processen (RUP)			Gerealiseerd
INBOPRJ-691	PRJ - Updaten en uitwerken van ecosysteemkwetsbaarheidkaarten			Voltooid
	OUTPUT 2017: Geoloket ecosysteemkwetsbaarheidkaarten			Gerealiseerd
INBOPRJ-748	PRJ - Kennisopbouw en advisering m.b.t. impact windturbines op fauna			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Presentatie op Conference on Wind and Wildlife Impact Congress (Portugal, september 2017)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Opmaak jaarrapport (INBO-rapport)			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Ad-hoc adviesverlening m.b.t. impact windturbines op avifauna en vleermuizen			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Actualisatie risicoatlas m.b.t. avifauna en vleermuizen (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Leveren van bijdrage aan definitieve versie MER richtlijnen windturbines (output dienst MER)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Leveren van bijdrage aan ANB richtlijnen windturbines (output ANB)			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Vleermuizen in de wind: Windturbines en vleermuizen: naar een betere bescherming (artikel in Mens en Vogel)			Gerealiseerd
KERNTAAK: Biologische Waarderingskaart				
INBOPRJ-7682	PRJ - Biologische waarderingskaart in kader van GRUP, Mestdecreet en RUP's (gemeentelijk, provinciaal)			In uitvoering
KERNTAAK: Erkenning Bosbouwkundig Uitgangsmateriaal				
INBOPRJ-10827	PRJ - Adaptatiepotentieel van inheemse bomen en struiken aan wizigend klimaat (serreproeven)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Publicatie over de groeirespons van zaailingen van zomereik, wintereik en hybriden aan droogtestress			Gerealiseerd
INBOPRJ-10828	PRJ - Adaptatiepotentieel van inheemse bomen en struiken aan wizigend klimaat (veldproeven)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport over de plasticiteit/stabiliteit van de genotypes van boskers in functie van klimaatsveranderingen			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Nieuwe veldproeven van boskers en esdoorn werden aangelegd en plan van aanleg is beschikbaar			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Herkomstproeven van struiksoorten			Gerealiseerd
INBOPRJ-10830	PRJ - Essenziekte in Vlaanderen		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport over de gevoeligheid van internationale herkomsten van es aan de essenziekte en selectie en vegetatieve vermeerdering			Uitgesteld
INBOPRJ-10834	PRJ - Aanbevolen herkomsten van populier (zwarte populier, trilpopulier, grauwe abeel) en wilg (schietwilg, kraakwilg)			In uitvoering

	OUTPUT 2017: Rapport over de genetische controle op klonaliteit en verwantschap van de collecties trilpopulier en grauwe abeel			Uitgesteld
INBOPRJ-10835	PRJ - Lijst van aanbevolen herkomsten en Vlaams register bosbouwkundig uitgangsmateriaal			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Wettelijk verplichte dossiers, lijsten en register zijn voorhanden en werden uitgebreid met nieuwe zaadtuinen en			Gerealiseerd
INBOPRJ-9767	PRJ - Autochtone bomen en struiken			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: ondersteuning ANB rond onderhoud zaadboomgaarden en oogst autochtoon zaad			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: opkweek plantmateriaal voor aanleg zaadboomgaarden			Gerealiseerd
KERNTAAK: Jachtdecreet				
INBOPRJ-10188	PRJ - Ontwikkelen indicatorenset everzwijnendraagvlak (art. 56)		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Eerste verwerking data bevraging specifieke doelgroepen is gebeurd			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Terugkoppeling naar ANB en stakeholdergroepen over eerste resultaten en verdere aanpak is gebeurd			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Vragenlijst is aangepast voor bevraging naar breed publiek			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Bevraging breed publiek heeft plaatsgevonden i.s.m. externe consultant			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Kapstok voor A1-artikel resultaten stakeholders is uitgewerkt			Uitgesteld
INBOPRJ-10218	PRJ - Analyse en rapportage van iachtwilddata in Vlaanderen		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Jaaroverzicht WBE-statistieken 2016			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Online publicatie grofwilddata (2015/2016)			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Reedata zijn geanalyseerd voor de jaren 2015 -2017 als input voor toekenning driejarenplan 2018 - 2020			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Data cleaning en analyse gebeurd als input voor advies toekenning afschot patrijs			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Artikel verwerking afschotstatistieken (t.e.m. 2015) is ingediend			Uitgesteld
KERNTAAK: Kaderrichtlijn Mariene Strategie				
INBOPRJ-10166	PRJ - Implementatie Kaderrichtlijn Mariene Strategie			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Long-term monitoring study of beached seabirds shows that chronic oil pollution in the southern North Sea has almost halted (A1-			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Leveren van bijdrage aan MFSD Review Reports			Gerealiseerd
KERNTAAK: Kaderrichtlijn Water				
INBOPRJ-458	PRJ - Monitoring vissen i.k.v. uitvoering Kaderrichtlijn Water (KRW) en Habitatrictlijn (HR)		RA	In uitvoering
	OUTPUT 2017: INBO-Rapport Ankerkuilcampagne 2016			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: A1 publicatie - short communication: First successful acoustic tagging of twaite shad in Belgium			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: A1 publicatie - short communication: First record of the fourfinger threadfin, Eleutheronema tetradactylum (Shaw, 1804) Belgium			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: INBO-Rapport Visbemonstering Zeeschelde (2016 campagnes)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: INBO-Rapport Visbemonstering Nete en Dijle (2016 campagnes)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: INBO-Rapport Visbemonstering Rupel (2016 campagnes)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: INBO-Rapport: Visbestandopnames in het kader van het Referentiemeetnet 2016 -Bemonsteringsverslag.			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Publicatie van de geactualiseerde VIS dataset op GBIF			Gerealiseerd
INBOPRJ-595	PRJ - Verfiining van de bestaande KRW en HR monitoringstrategie		RA	BN
	OUTPUT 2017: Intern rapport veldprotocol referentiemeetnet & verdichtingsmeetnet			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: HR verdichtingsmeetnet voor 4 doelsoorten is geoptimaliseerd			Uitgesteld
KERNTAAK: Licentiejacht				

INBOPRJ-571	PRJ - Licentiejacht reewild			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Gegevens van de geleverde jachtinspanningen en resultaten (jachttagboekjes) [...]			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Tellingen zijn uitgevoerd, data ingevoerd en verwerking is gebeurd			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Jaarlijkse terugkoppeling naar stuurgroep heeft plaatsgevonden			Gerealiseerd
KERNTAAK: Monitoring Bosreservaten				
INBOPRJ-10852	PRJ - Synergie en integratie bosonderzoek			In uitvoering
	OUTPUT 2017 Symposium Bosonderzoek in Vlaanderen			Gerealiseerd
INBOPRJ-520	PRJ - Opvolgen spontane dynamiek bosreservaten			In uitvoering
	OUTPUT 2017 Publicatie Bosreservatennieuws			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Presentatie over mossen in bosreservaten op Jaarvergadering van Vlaamse Bryologische Werkgroep (januari, Meise)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Voordrachten en excursies o.b.v. resultaten van de bosreservatenmonitoring			Gerealiseerd
KERNTAAK: Natura 2000				
INBOPRJ-10190	PRJ - Opvolging trends hamster en hazelmuis	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Verdere kennisuitbouw i.f.v. monitoring en soortenherstel hamster en hazelmuis			Gerealiseerd
INBOPRJ-10899	PRJ - EU-rapportage betreffende staat van instandhouding Natura 2000-vogelrichtlijnsoorten	RA		In uitvoering
	EXTRA OUTPUT 2017: Levering Vlaamse verspreidingsdata voor opmaak nieuwe Europese Broedvogelatlas aan EBCC			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Voorbereiding dataverwerking en -analyse (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-11474	PRJ - KLIVEG - Effecten van milieu & klimaat op vegetaties in LTER gebieden		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Materiaal is aangekocht en opgesteld in vijf open proefvlakken			Uitgesteld
INBOPRJ-11802	PRJ - Regionaal Belangrijk Biotoop Oud grove dennenbos			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Tussentijdse rapportering Determinerende variabelen			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Beoordelingskader afgewerkt en aan ANB voorgelegd			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Tools voor herkenning van dit rbb in Vlaanderen in de vorm van doelsoorten en in de mate van het mogelijke kaartlagen			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Ontwerp van afwegingskader omvormen vs. behoud of alternatieve omvormingspistes en aanzet tot publicatie			Uitgesteld
INBOPRJ-414	PRJ - EU-rapportage betreffende de regionale staat van instandhouding Natura 2000 habitats.	RA		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/1: De verdere insteek voor de evaluatie van de rapportagemethodologie en het -proces is opgeleverd.			Gerealiseerd
INBOPRJ-434	PRJ - Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied (LO)	RA		In uitvoering
	OUTPUT 2017: rapport over nestsucces			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Manuscript A1-publicatie over rietaanplant			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Artikel standplaatsfactoren groenknolorchis			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Uitbreiden watervogelanalyse volledig Antwerps havengebied: afwerken statistische verwerking			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Voorbereiden rapportage plasgebruik door vleermuizen in Antwerpse haven			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: bijdrage aan INBO-rapport (identificatie batdetectoropnames)			Gerealiseerd
INBOPRJ-473	PRJ - Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: grondwater	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten.			Gerealiseerd
INBOPRJ-581	PRJ - Vlaamse vegetatiedatabank (INBOVEG)	RA		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/1: INBOVEG wordt beheerd, waarbij prioriteit gelegd wordt bij de verdere afhandeling van de oude historische data.			Gerealiseerd

	MIJLPAAL 2017/2: Het aanmaken van de INBOVEG-app wordt gerealiseerd door IT.			Uitgesteld
INBOPRJ-589	PRJ - Vlaamse floradatabank	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Actualisering Floradatabank (voortgangsverslag)			Gerealiseerd
INBOPRJ-590	PRJ - Monitoring bijzondere broedvogels (BBV)	RA	BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Artikel over BBV 2017 (INBO Vogelnieuws)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Redactie van internationaal tijdschrift Bird Census News (Bird Census News voorjaar 2017 (30/1))			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Redactie van internationaal tijdschrift Bird Census News (Bird Census News voorjaar 2017 (30/2))			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Opvolging van ontwikkeling van SOVON-applicatie (incl. overleg met Natuurpunt)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Validatie van data BBV 2016			Gerealiseerd
INBOPRJ-591	PRJ - Algemene broedvogel monitoring (ABV)	RA	BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Co-organisatie Belgische Vogeldag + presentatie over ABV			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Artikel over ABV 2017 (INBO Vogelnieuws)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Actualisatie Europese broedvogelindicator			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Ontwerp meetnet voor minder algemene vogels (zie OUTPUT 2017 - INBOPRJ-11967)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Uitrol nieuwe ABV-applicatie (meetnetten.be)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Redactie INBO Vogelnieuws 2017			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Uitvoering en registratie van telrondes in 3 hokken			Gerealiseerd
INBOPRJ-592	PRJ - Monitoring overwinterende watervogels	RA		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Presentatie over watervogeltellingen in Vlaanderen (Vlaamse Vogeldag, januari 2017)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Presentatie over kleine zwanen op Provinciale Vertelavonden (De Blankaart, Woumen)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Eindrapport monitoring aalscholver (INBO-rapport)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Watervogelrapport 1991-2016 (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Watervogelrapport 1991-2016 (periodiek trendrapport)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Data paper Watervogeltellingen (A1-publicatie)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Overwinterende watervogels tijdens de winter 2016/17 (INBO Vogelnieuws)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Inleidend artikel Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen (Natuur.Oriolus)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Population estimates and trends of wintering waterbirds in Belgium (A1-publicatie)			Niet gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Devos K. (2017). Grote zilverreiger zet opmars in Vlaanderen verder. Vogelnieuws 28: 24-30.			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Redactie Vogelnieuws (1ste nummer 2017)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Redactie van artikelenreeks over de specifieke VRL-gebieden (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-594	PRJ - Monitoring habitatrichtlijnsoorten vaatplanten (Liparis, Apium repens en Luronium natans)	RA		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Dataverzameling in 90 1km ² -hokken (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Actualisering van databank Habitatrichtlijnsoorten - hogere planten (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-736	PRJ - Biologische waarderingskaart en kartering Natura 2000 habitattypen. incl. optimalisatie van de methodologie	RA		In uitvoering
	OUTPUT 2017/2: Geografisch referentiebestand stilstaande wateren is opgemaakt			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/4: Gegevensinzameling verspreiding aquatische habitattypen			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/2: ¾ van de veldgegevens van 2016 zijn ingevoerd voor aanvang van het nieuwe veldseizoen.			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/1: Veldprotocollen voor determinatie en kartering van kleine landschapselementen, moerassen, ruigten en pioniervegetaties			Gerealiseerd

	MIJLPAAL 2017/3: We karteren prioritair de habitatrictlijngebieden met een hoog aandeel verouderde gegevens.			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017/1: De veldprotocollen voor determinatie en kartering van graslanden is gepubliceerd.			Gerealiseerd
INBOPRJ-766	PRJ - EU-rapportage betreffende staat van instandhouding Natura 2000-habitatrictlijnsoorten	RA		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Voorbereiding dataverwerking en -analyse (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Geactualiseerde lijst van voorkomen van de 10 HR vissoorten voor Vlaanderen is beschikbaar			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Diversity and conservation of damselflies and dragonflies in Europe			Gerealiseerd
INBOPRJ-7702	PRJ - Monitoring Natura2000 habitatkwaliteit (incl. inhoudelijke aspecten van de implementatie)	RA		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/2: LSVI-bepaling habitat waterlopen			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/1: LSVI-bepaling habitats stilstaande wateren			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/4: De jaarlijks op te volgen locaties, gebaseerd op een 12-jarige cyclus, uit de monitoringsmeetnetten zijn opgevolgd.			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/3: Alle veldgegevens van 2016 zijn ingevoerd voor aanvang van het nieuwe veldseizoen.			Gerealiseerd
INBOPRJ-7711	PRJ - Monitoring habitatrictlijnsoorten: coördinatie en inhoudelijke opvolging van de implementatie	RA		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Presentatie meetnetten libellen op Libellenstudiedag (Mechelen, februari 2017)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Algemene opvolging en evaluatie van de soortenmeetnetten in 2017 (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Opmaak meetnetprotocol SBV (Schaarse Broedvogels) (INBO-rapport)			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Packet J, Provoost S, De Kniif G, Maes D, Piesschaert F, Westra T & Ledegen H (2017). Monitoringsprotocol mollusken.			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Presentatie meetnetten libellen op GdO Tagung (Berlijn, maart 2017)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Opvolging implementatie inhaalslag otter			Uitgesteld
INBOPRJ-7713	PRJ - Monitoring van de aanwezigheid van carnivoren aan de hand van fotovalen in het kader van de Natura2000 rapportage	RA		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Resultaten terreininventarisaties zijn beschikbaar in databank voor verdere analyses			Gerealiseerd
INBOPRJ-7731	PRJ - Marternetwerk	RA		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Twee of drie edities Marternieuws zijn verschenen			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Opmaak INBO-rapport omtrent recentste inzichten verspreiding en trend boommarter			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Databank met data nodig voor Natura2000-rapportage cf. blauwdruk (datum, soortbepaling, vindplaats) is up to date			Gerealiseerd
INBOPRJ-8927	PRJ - Onderzoek naar de effecten van luchtverontreiniging en klimaatverandering op de biogeochemie van een bosesysteem (De Inslag,	RA		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten. Aanzet			Gerealiseerd
INBOPRJ-8928	PRJ - Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: atmosferische depositie	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten.			Uitgesteld
INBOPRJ-9412	PRJ - Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitatrictlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013	RA		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Afwerking rapport (INBO-rapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-9413	PRJ - Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - vogelrichtlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013	RA		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Afwerking rapport (INBO-rapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-9429	PRJ - Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: bodem	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Data zijn verzameld, de databank is aangevuld met de recentste data; data zijn beschikbaar voor aanverwante projecten.			Uitgesteld
INBOPRJ-9430	PRJ - Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: oppervlaktewater	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/2: Fysisch-chemische kwaliteitsdata zijn gekoppeld aan HT3260-locaties			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017/1: De fysisch-chemische oppervlaktewaterkwaliteitsdata zijn verzameld zoals gepland			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/3: Synthese waterkwaliteit habitattypen stilstaande wateren			Uitgesteld

INBOPRJ-9431	PRJ - Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitattypen: actualisering (versie 3)	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/2: De LSVI-criteria voor het aquatische deel van het habitatype 2190 zijn uitgewerkt			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017/1: Het LSVI-rapport habitattypen is voorgelegd voor een wetenschappelijke review			Gerealiseerd
INBOPRJ-9591	PRJ - Analyse Watervogeltellingen Antwerps havengebied sinds 1980	RA		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Methode voor rapportage watervogels Antwerps Havengebied			Uitgesteld
INBOPRJ-9683	PRJ - Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg	RA	BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Verwerking losse waarnemingen			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Synergie meetnetten habitatkwaliteit en bijsturing steekproefontwerp			Gerealiseerd
INBOPRJ-9684	PRJ - Meetnetten Natura 2000: implementatie soortenmeetnetten	RA	BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport meetnetprotocollen (inhaalslag kevers)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Rapport meetnetprotocollen (inhaalslag mollusken)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Rapport meetnetprotocollen (wintertellingen vleermuizen)			Niet gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Op punt zetten R-package GRTS-steekproeftrekking			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Kwaliteitsrapport 2017 van de soortenmeetnetten			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Opstellen meetnetprotocollen (vervolg)			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Rapport meetnetprotocol zoogdieren			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Meetnetprotocol libellen - herwerking steekproeftrekking en oplevering GIS-bestanden			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Data-exploratie wn.be-data voor Site Occupancy Modelling (voortgangsrapport)			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Data-exploratie meetnetten.be-data (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-9685	PRJ - Meetnetten Natura 2000: ontwikkeling en implementatie meetnetten natuurlijk milieu	RA	BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Aanbodanalyse oppervlaktewater			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Vraagverfijning meetnet atmosferische depositie en aanbodanalyse			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Ontwerp meetnet grondwater Natura 2000			Uitgesteld
KERNTAAK: Natuurrapportering				
INBOPRJ-11505	PRJ - Natuurindicatoren - coördinatie, ontwikkeling nieuwe indicatoren en trendanalyses		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport Natuurindicatoren 2017			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Update indicatoren op INBO website			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Evaluatie bestaande natuurindicatoren			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Trendanalyse voor prioritaire indicatoren			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Indicator 'aantal invasieve exoten' gereviseerd en geactualiseerd in functie van internationale indicatoren invasie monitoring			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Indicator 'pathways invasieve exoten' opgesteld en gereviseerd			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Indicator 'aantal invasieve exoten op signaallijsten' gereviseerd			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Indicator oppervlakte WBE's			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Indicator index afschot is herwerkt op basis van nieuwe analysemethodiek			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Economische waarde van wildbraad en economische waarde van wildbraad indicatoren zijn beschikbaar			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Indicator 'aantal jagers' is aangeleverd			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Indicator 'Geschatte dieren in wildbeheerseenheden (WBE)' is geëvalueerd			Niet gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Beschikbaarheid van data voor de indicator 'Aandeel (%) overheidsbossen toegankelijk voor jacht' is nagegaan			Niet gerealiseerd

INBOPRJ-12076	PRJ - Ontwikkeling van een heldere ecosysteemdienstentaal en een bijhorende website		BN	In uitvoering
INBOPRJ-412	PRJ - Opmaak natuurrapport (NARA)		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Blauwdruk NARA-S 2018			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Projectnota over ESD en communicatie voor het MC van het departement Omgeving			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Vertaling (UK) syntheserapport NARA-B 2016			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Wetenschappelijke uitwerking onderzoeksvragen in kader van NARA-S 2018			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Workshop i.s.m. ESDforum beleidsdomein LNE			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Aanzet kader toestandsrapportage (NARA-T 2020)			Gerealiseerd
KERNTAAK: Palingverordening				
INBOPRJ-10192	PRJ - Palingverordening			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Report on the eel stock and fishery in Belgium (2016-2017)			Gerealiseerd
KERNTAAK: Programmatische Aanpak Stikstof & Platform Passende Beoordeling				
INBOPRJ-10165	PRJ - Voorbereiding en opvolging van PAS/PPB-opdrachten			In uitvoering
INBOPRJ-10602	PRJ - Genetische Populatieschattingen		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: A1-manuscript 'Implementing genetic criteria for the Favourable Conservation Status for the European Habitats Directive'			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Rapport met overzicht van stand van zaken omtrent gebruik genetische criteria in populatieschattingen			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Vanden Broek A et al. (2017) Gene flow and effective population sizes of the butterfly <i>Maculinea alcon</i> in a highly			Gerealiseerd
INBOPRJ-10603	PRJ - eDNA monitoring voor PAS-PPB		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport 'Evaluatie van bruikbaarheid van eDNA voor monitoring vissen in rivieren'			Uitgesteld
INBOPRJ-10636	PRJ - HABNORM - Milieukwaliteitsnormen voor Europees beschermde habitattypen en leefgebieden van soorten		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Voor een aantal habitatsubtypen en regionaal belangrijke biotopen zijn habitatvereisten bepaald en is een rapportage			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: De heterogeniteit van het habitattyp 3260 is geanalyseerd in functie van gedifferentieerde standplaatsvereisten			Uitgesteld
INBOPRJ-10637	PRJ - Evaluatie en ontwikkeling herstelbeheer in het kader van PAS, Programmatische Aanpak Stikstof		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Onderzoeksstrategie begrazing en N-mitigatie			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Dataverzameling onderzoek dood hout en N-mitigatie			Gerealiseerd
INBOPRJ-10686	PRJ - Platform Passende Beoordeling, partim LSVI terrestrische systemen en versneld karteren van habitattypen		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/2: De versnelde kartering van SBZ-H met een groot oppervlakte aandeel habitat gekarteerd voor 2004 wordt gecontinueerd. Van			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/1: De karter- en LSVI-gegevens 2016 zijn (deels) gedigitaliseerd, gecontroleerd en voor intern gebruik bij INBO en ANB ontsloten			Uitgesteld
INBOPRJ-10765	PRJ - Ontwikkeling en implementatie van een methodiek om de datakwaliteit van de datalagen op te volgen en te garanderen		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Ontwikkeling datawarehouse en veralgemening procedures			Uitgesteld
INBOPRJ-10766	PRJ - Kwaliteitszorg veldonderzoek en opstellen veldprotocollen		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Verdere implementatie van de veldprotocollen			Gerealiseerd
INBOPRJ-10795	PRJ - Gebiedsanalyses: wetenschappelijke ondersteuning bij de opmaak van gebiedsvisies i.v.m. herstelmaatregelen per SBZ-H deelzone		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Gebiedsanalyses voor aangeduide deelzones van SBZ			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Uitwerking soortenluik in Vlaamse herstelstrategie (deel INBO-rapport)			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Maes D et al. (2017) Intensified habitat management to mitigate negative effects of nitrogen pollution can be detrimental			Gerealiseerd
INBOPRJ-10797	PRJ - Platform Passende Beoordeling, partim grondwatermonitoring		BN	In uitvoering

	MIJLPAAL 2017: Meetnet wordt verder uitgebouwd			Gerealiseerd
INBOPRJ-10798	PRJ - Platform Passende Beoordeling, partim abiotiek oppervlaktewater		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/1: De gegevens voor de selectie van wateren 2016-2017 zijn verzameld voor 2017			Gerealiseerd
	Mijlpaal 2017/2: De gegevens voor de selectie van wateren 2017-2018 zijn verzameld voor 2017			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/3: Ontwikkeling databanken en -invoerapplicaties			Uitgesteld
INBOPRJ-10799	PRJ - Ontwikkelen en implementeren van contextafhankelijke populatiemodellerings technieken		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Eerste aanzet voor populatiemodel everzwijn op basis van gewichten is klaar			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Operationeel populatiemodel voor overzomerende brandganzen is beschikbaar en fungeert als input voor INBOPRJ-10201			Gerealiseerd
INBOPRJ-10801	PRJ - Platform Passende Beoordeling – partim LSVI oppervlaktewateren		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: De LSVI van aquatische habitats is bepaald in ca. 75 stilstaande wateren			Gerealiseerd
INBOPRJ-10806	PRJ - Aanmaak en periodieke actualisering Zoekzonemodel (ZZM)		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Ondersteuning wordt geleverd waar nodig			Gerealiseerd
INBOPRJ-10808	PRJ - Monitoringstechnieken voor moeilijk op te volgen, waarneembare of te registreren soorten		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Methodologie voor identificatie van batdetectoropnamen (INBO-rapport)			Niet gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Alternatieve monitoring voor vliegend hert (INBO-rapport of A1-publicatie)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Potentiële leefgebieden van iuchtleerkever, vermiljoenkever, violette kniptor (INBO-rapport)			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Habitat fragmentation and bats (Master's thesis)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Influence of microclimate conditions on hibernating bats (Master's thesis)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Presentatie over connectiviteitsmodellering voor vleermuizen op NAEM-congres (Lunteren (NL), februari 2017)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Onderzoek genetische monitoring heikikker			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Inzet van snuffelhond bij monitoring van otter (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-10847	PRJ - PAS-Regiebureau & Werkgroep Herstelbeheer			Voltooid
	OUTPUT 2017: Vlaamse Herstelstrategie rapport			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Gestructureerde wetenschappelijke ondersteuning PAS-bureau en PAS-werkgroep Herstelbeheer			Gerealiseerd
INBOPRJ-9690	PRJ - Onderzoek naar mogelijke efficiëntie- en nauwkeurigheidswinst in habitatkartering en LSVI-bepaling via Remote Sensing	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/1: Toepassingen van RS voor habitatkwaliteitsbepaling van heidebiotopen a.h.v. beschikbare beelden			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/4: Visie opstellen over dataopslag, dataverwerking en datastromen voor remote sensing			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/5: Analyse maken van kosten/baten van verschillende scenario's voor de toekomst van RPAS-gebruik op INBO			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/3: Synergiën VITO en INBO bij RS-toepassingen voor Natura 2000			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017/2: Toepassingen van RS voor graslandmonitoring a.h.v. Sentinel-2 (thesis KU Leuven)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017/6 (EXTRA): Publicatie A1 in MDPI Remote Sensing			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017/7 (EXTRA): Publicatie hoofdstuk in boek			Gerealiseerd
INBOPRJ-9750	PRJ - Ecologische efficiëntie en effectiviteit van herstelbeheer in kwetsbare ecosystemen onder aanhoudende stikstofbelasting: HEIDE			Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Tussentijds rapport			Gerealiseerd
INBOPRJ-9753	PRJ - LanG en MaF: Landscape Genetics en Management van Fauna in functie van lineaire barrières en corridors			Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Opvolging doctoraat Anneleen Rutten over landschapsgenetica			Gerealiseerd
KERNTAAK: Soortenbesluit & Monitoring Invasieve Soorten				
INBOPRJ-10217	PRJ - Monitoring exoten i.k.v. EU- verordening IAS: Coördinatie, voorbereiding, implementatie en opvolging		BN	In uitvoering

	OUTPUT 2017: T0 data (baseline data verordening) zijn ontsloten op gbif			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: document datastandaarden is beschikbaar voor dataleveranciers exotengegevens			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: paper "Beyond protocols: improving the reliability of expert-based risk analysis underpinning invasive species policies"			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: publicatie Europese risk management oefening is ingediend			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: data beheeracties stierkikker in Vlaanderen worden blijvend verzameld, zijn ingevoerd in Recorder en beschikbaar voor			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: referentierapport exotische carnivoren			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: "Assessing the ecological risk posed by a recently established invasive alien predator: Harmonia axyridis [...]"			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Overlegplatform rond opzetten surveillance is opgestart			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Afvissingen i.k.v. monitoring exotische vissen hebben plaatsgevonden – data zijn beschikbaar voor analyses en rapportering EU			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Bijdrage leveren aan 20e ICAIS-congres in Fort Lauderdale (USA).			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: T0 data (baseline data verordening) zijn geleverd aan EASIN, EASIN data zijn gereviseerd via de nodige gisanalyses			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Aanzet publicatie "Alien mammals in Flanders: status, trend and their management"			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Validatie Belgisch onderdeel Global Register of Introduced and Invasive species (GRIIS) geleverd aan IUCN-ISSG			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Overeenkomst early warning via citizen science, lijstensysteem gereviseerd in functie van EU verordening [...]			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Occurrence data van waarnemingen.be rond exoten zijn gepubliceerd op GBIF			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Natuurindicatoren rond invasieve exoten worden in geautomatiseerde, github-ondersteunde, open data workflows gegoten			Gerealiseerd
INBOPRJ-11530	PRJ - MEMO - Monitoring Exotische Muggen		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Begeleiding gunningsprocedure + deelname aan begeleidingscomité			Gerealiseerd
INBOPRJ-588	PRJ - Beheren Vlaamse vlinderdatabank			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Het gebruik van lokale en continentale klimaatenvolven bij het modelleren (A1-publicatie)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: "Butterflies as indicators for the state of European grasslands" (A1-publicatie)			Niet gerealiseerd
	OUTPUT 2017: "On the predictive significance of spatial egg-spreading for population growth in a parasitic butterfly of conservation concern"			Niet gerealiseerd
	OUTPUT 2017: "Biogeographical differences in butterfly biotope use in Europe" (A1-publicatie)			Uitgesteld
	EXTRA OUTPUT 2017: "Quality of citizen science data and its consequences for the conservation of skipper butterflies (Hesperiidae) in Flanders"			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Actualisering Vlinderdatabank			Gerealiseerd
INBOPRJ-604	PRJ - Vlaams flora meetnet (implementatie)	RA	BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Dataverzameling in 90 1km ² -hokken (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-765	PRJ - Opmaak Rode Lijsten			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Saltabel, a database on the distribution and faunistics of Orthoptera in Belgium (A1 data paper)			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Opmaak Rode Lijst watervogels (INBO-rapport)			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: "Can life history traits predict a species threat status? A meta-analysis of 20 years of Red Listing in Flanders (northern Belgium)"			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Opmaak Rode Lijst mossen (INBO-rapport)			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: IUCN Rode Lijst van de sprinkhanen en krekels in Vlaanderen.			Gerealiseerd
KERNSTAAP: Veredeling van boomsoorten				
INBOPRJ-9934	PRJ - Groeidynamiek en houtkwaliteit van bomen (WOODLAB)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Eindrapport over de houtanalyses uitgevoerd in samenwerking met WOODLAB			Gerealiseerd
INBOPRJ-9935	PRJ - Valoriseren collectie en afbouw klonale veredeling populier en wilg			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Selectie van kandidaat-cultivars van populier voor houtproductie en als pionierboomsoort voor bosuitbreiding			Gerealiseerd

SOD2. Het INBO ondersteunt partners uit beleid en maatschappij met klant gestuurd onderzoek

KERNTAAK: Dienstverlening naar agentschappen van de Vlaamse Overheid en het maatschappelijk middenveld (enveloppefinanciering)

INBOPRJ-439	PRJ - Wetenschappelijke Opvolging van Natuurontwikkeling in de gebieden van het geactualiseerde Sigma-plan (ANB)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: T0 rapport broedvogelkartering 2015 gebieden			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Rapport Viscampagnes 2016 in de Sigmagebieden			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Vegetatiekartering vallei Grote Nete (deel Heist-op-den-Berg)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: T0 afvissingen (voorjaar, najaar) in de sigmagebieden zijn uitgevoerd			Gerealiseerd
INBOPRJ-8685	PRJ - Opvolging voedselrijkdom van de bodems in graslandherstelprojecten van het Sigma-plan (ANB)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Eindrapport monitoring verschraling			Uitgesteld
Enveloppe ANB				
INBOPRJ-10194	PRJ - Implementatie leidraad beheerevaluatie		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Systematisch uitwerken afgesproken concept			Uitgesteld
INBOPRJ-10195	PRJ - Rol en mogelijkheden predatiebestrijding/vermindering in functie van het behalen van IHD-doelstellingen voor grondbroeders	RA	BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapportage naar ANB: overzicht verzamelde informatie van de cases			Uitgesteld
INBOPRJ-10196	PRJ - Opvolging van veranderingen in de druk op de bosveronting en bodemvegetatie door reewild in Gewestbos Ravels en Hoge Viivers			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: In samenwerking met ANB wordt er gekeken naar bijkomende plaatsen om vergelijkingsvlakken te installeren			Gerealiseerd
INBOPRJ-10197	PRJ - Haalbaarheidsstudie (her)introdactie grote modderkruiper			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport met een bespreking methodes voor opkweek van de grote modderkruiper en daaraan gerelateerde kosten			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Populatiegenetische analyses grote modderkruiper in Vlaanderen			Uitgesteld
INBOPRJ-10200	PRJ - Toepassing van marterbunkers als schade mitigerend instrument en de acceptatie ervan door steenmarters			Voltooid
	OUTPUT 2017: eindrapport met bevinden onderzoek			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Terugkoppeling ANB + bespreken ontwerp eindrapport			Gerealiseerd
INBOPRJ-10201	PRJ - Negatieve impact en populatiedynamiek brandganzen in Vlaanderen		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Vulgariserend artikel voor vrijwilligers			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Rapport rond de afweging van beheeralternatieven voor overzomerende brandganzen			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Artikel betreffende reproductie bij brandganzen in Vlaanderen is ingediend			Gerealiseerd
INBOPRJ-10202	PRJ - Ondersteuning en optimalisatie van de bestrijding van stierkikker		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Eindrapport: eDNA detectie van stierkikker			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Finale optimalisatie en vergelijking twee methodes voor eDNA-detectie			Gerealiseerd
INBOPRJ-10203	PRJ - Kennisopbouw rond efficiëntie beheertechnieken voor lichtminnende soorten binnen bos			Voltooid
	OUTPUT 2017 Publicatie beschaduwingsproef			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017 Publicatie Bosbeheer en lichtminnende soorten			Gerealiseerd
INBOPRJ-10204	PRJ - Lange-termijn monitoring van de processen in kerngebieden die representatief zijn voor onbeheerde climaxvegetaties [...]			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Selectie van op te volgen gebieden en variabelen			Gerealiseerd
INBOPRJ-10220	PRJ - Uitbreiden van het NICHE-model [...]			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Samen met VMM en ANB module uitwerken en tabel maken			Uitgesteld
INBOPRJ-10821	PRJ - Ecologische vereisten en leefgebieden habitattypische en Vlaams prioritaire soorten			In uitvoering

	OUTPUT 2017: Comparing mechanistic and correlative models as tools in nature conservation: the Natura 2000 network for Birds Directive			Uitgesteld
INBOPRJ-11529	PRJ - Gebruik van leefgebieden HRL/VRL-soorten in beleidsinstrumenten	RA		Voltooid
	OUTPUT 2017: Oplevering van jaarrapport aan opdrachtgever (INBO-rapport)			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Maes D et al. (2017) Potentiële leefgebieden voor bedreigde soorten. [...]			Gerealiseerd
INBOPRJ-11611	PRJ - Uittesten van mitigerende maatregelen om de overlast veroorzaakt door de Chinese wolhandkrab te beperken			Voltooid
	OUTPUT 2017: Rapport met vangstgegevens en resultaten mitigerende maatregelen.			Gerealiseerd
INBOPRJ-11884	PRJ - Onderzoek naar verplaatsingen en reacties op beheeringrepen van bever			In uitvoering
	Mijlpaal 2017: Inventarisatie holen en wissels op traject heeft plaatsgevonden			Gerealiseerd
	Mijlpaal 2017: Veldwerk is opgestart, bevers werden gevangen en opgevolgd			Gerealiseerd
	Mijlpaal 2017: Terugkoppeling naar W&Z en naar ANB heeft plaatsgevonden			Gerealiseerd
INBOPRJ-475	PRJ - Bosvitaliteitsinventaris (Level 1)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Conform de ICP-methodiek wordt gemonitord			Gerealiseerd
INBOPRJ-562	PRJ - Opvolgen van populatietrends en bio-indicatoren van ree in verschillende gebieden [...]			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Terugkoppeling met vrijwilligers/deelnemers voor Zoniën heeft plaatsgevonden			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Rapport Zonen opgemaakt i.s.m. DEMNA			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Tellingen in de drie gebieden werden uitgevoerd en data verwerkt, resultaten zijn beschikbaar			Gerealiseerd
INBOPRJ-7720	PRJ - Onderzoek naar ruimtelijke en temporele bewegingspatronen van everzwijn in kader van (schade)beheer			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Databank met GPS-locaties is up-to-date			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Terugkoppeling naar ANB over voortgang project en presentatie resultaten			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Terugkoppeling naar vrijwilligers die deelnemen aan het project			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Analyse vangst/hervangst			Uitgesteld
INBOPRJ-9779	PRJ - Staalname dassen			Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Staalname i.k.v. wildtub is gebeurd en stalen aangeleverd aan ULG			Gerealiseerd
Enveloppe Departement Omgeving				
INBOPRJ-10205	PRJ - Ontwikkelen van een standaardmethodologie voor het bepalen van bodembiodiversiteit in Vlaanderen		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Ontwerp technische handleiding 'Standaardmethodologie voor het bepalen van bodembiodiversiteit in Vlaanderen'			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Wetenschappelijke publicatie rond de methodevalidatie			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Ontwerp technische handleiding 'Standaardmethodologie voor het bepalen van bodembiodiversiteit in Vlaanderen'			Uitgesteld
INBOPRJ-10207	PRJ - Ontwikkeling van een indicator voor de monitoring van de status van de functionele groep 'wilde bijen (incl. hommels)' in Vlaanderen			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Oplevering van jaarrapport aan opdrachtgever (INBO-rapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-10811	PRJ - Afwegingskader van ecosysteemdiensten bij ruimtelijk beleid		BN	Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Presentatie resultaten (rapport en tool)			Gerealiseerd
INBOPRJ-11526	PRJ - Analyse relatie landschapskarakteristieken en faunaverkeersslachtoffers			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Oplevering van tussentijds verslag aan opdrachtgever			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Cleansing en input data Marternetwerk + inhoudelijke duiding bij eerste analyses			Gerealiseerd
INBOPRJ-11686	PRJ - Procesondersteuning van nieuwe eproducten via geleerde lessen van het verleden			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport geleerde lessen			Gerealiseerd
INBOPRJ-11697	PRJ - Ondersteuning erfgoedrichtplan hoogstamboomgaarden		BN	In uitvoering

	OUTPUT 2017: Participatieve planning voor consultatie met stakeholders			Uitgesteld
Enveloppe Departement Landbouw & Visserij				
INBOPRJ-10820	PRJ - Economische en ecologische synergiën van agromilieumaatregelen			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017/1: Een liaisonfunctie i.f.v. een permanente dialoog is operationeel			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017/2: Twee workshops hebben plaats gevonden			Niet gerealiseerd
Enveloppe Departement Mobiliteit en Openbare Werken				
INBOPRJ-11883	PRJ - Bestrijding Japanse duizendknoop			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Actieve 'Community of Practice Japanse duizendknoop'; resultaten 2017			Gerealiseerd
Enveloppe Middenveld				
INBOPRJ-10850	PRJ - Beheer- en beleidsdoelen iachtwildsoorten			Voltooid
Enveloppe Vlaamse Landmaatschappij				
INBOPRJ-10210	PRJ - Monitoring Smeethof en eindevaluatie project			Voltooid
	OUTPUT 2017 Eindrapport Monitoring Smeethof - ANB-goedgekeurd			Gerealiseerd
INBOPRJ-11527	PRJ - Analyse vleermuisgegevens de Merode en inzet BO als beheersmaatregel in functie van vleermuizen			Voltooid
	OUTPUT 2017: Oplevering van jaarrapport aan opdrachtgever (INBO-rapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-11528	PRJ - Verklarend onderzoek naar landschapskenmerken op voorkomen van steenuil (Athene noctua)			Voltooid
	OUTPUT 2017: Oplevering van jaarrapport aan opdrachtgever (INBO-rapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-11735	PRJ - Haalbaarheid ecologisch rivierherstel IJse			Voltooid
	OUTPUT 2017: Rapport haalbaarheid ecologisch rivierherstel IJse			Gerealiseerd
Enveloppe/Raamovereenkomst Vlaamse Milieumaatschappij				
INBOPRJ-10214	PRJ - Indicator overschrijding kritische lasten habitatgroepen		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Samen met VMM gegevenslaag maken			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: CL op basis van SMB berekend voor receptoren onder bos			Uitgesteld
INBOPRJ-10215	PRJ - EQR overgangswateren			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Planning EQR-bepaling schorren van Zeeschelde en IJzer			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Benthosstaalname IJzer			Gerealiseerd
INBOPRJ-449	PRJ - Muskusrat: onderzoek in functie van de optimalisatie van de bestrijding		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Methodiek voor bepalen van de leeftijdsstructuur van de muskusratpopulatie zoals gebruikt in het RAMAS-model is beschreven			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Eigen literatuur-databank staat in open workflow beschikbaar voor alle teammedewerkers			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Uitgewerkt voorstel van ruimtelijke component van het RAMAS-model van het Dijlebekken is besproken met VMM			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Gegevens uit VMM-databank betreffende de periode jan-jun 2016 zijn vergeleken met de data uit eigen databestand			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Data voor max. leeftijd en overleving in populatiemodel van Bos et al. worden afgetoetst aan eigen autopsie-data			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Autopsies van de muskusratten, ter beschikking gesteld door VMM voor eind september 2017, zijn uitgevoerd			Gerealiseerd
INBOPRJ-535	PRJ - Onderzoek ecologisch waterbeheer onbevaarbare waterlopen VMM			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Intern-rapport 'Opmeting van de nultoestand in de Zwarte beek vóór het uitvoeren van rivierherstelmaatregelen'			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Ontwikkelen van een Eflow beoordelingsmethodiek			Uitgesteld
INBOPRJ-556	PRJ - Onderzoek naar de verspreiding van verschillende vormen van resistentie tegen rodenticiden bij de bruine rat in Vlaanderen			In uitvoering

	OUTPUT 2017: Manuscript met betrekking tot reden, opzet steekproef, methodiek en resultaten van het resistentieonderzoek tot 2016			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Resultaten screening 2017 beschikbaar tegen eind oktober			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Bijkomende resultaten 2016 zijn verwerkt en analyse methodiek is op punt gesteld			Gerealiseerd
INBOPRJ-7766	PRJ - Bruine rat: een verdere optimalisatie van de actuele bestrijding op parkings en langsheen waterlopen			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Vier systemen getest op verschillende parkings			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Terugkoppelmomenten met VMM over dit project hebben plaatsgevonden			Gerealiseerd
KERNTAAK: Raamovereenkomsten				
Raamovereenkomst Afdeling Maritieme Toegang				
INBOPRJ-596	PRJ - Analyse van de evolutie van estuariene ecotopen in Zeeschelde en getijgebonden zijrivieren (aMT)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Factual data rapportage MONEOS - toestand Zeeschelde 2016			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Slikschorraaien, Ecotoop BEZ 2015			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Ecotoopenkaart NeteZenneDijle2013			Uitgesteld
INBOPRJ-8693	PRJ - Habitatmapping Zeeschelde (aMT)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport Habitatmapping Zeeschelde intertidaal			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Habitatmapping sedimentstortzones			Gerealiseerd
INBOPRJ-9590	PRJ - Wetenschappelijke ondersteuning VNSC - O&M – projectgroepen aMT			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Expertise inbrengen in de verschillende projectgroepen van de VNSC			Gerealiseerd
Raamovereenkomst De Vlaamse Waterweg nv				
INBOPRJ-10960	PRJ - Coördinatie & rapportering RO W&Z			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Jaarverslag 2016			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Voortgangsverslag 2017			Gerealiseerd
INBOPRJ-11428	PRJ - Monitoring translocaties kamsalamander i.o.v. W&Z			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Kweek - voortplanting - uitzetting			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Data-analyse genotypes 2016 - 2017			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Genotypering van kweekdieren en larven			Gerealiseerd
INBOPRJ-497	PRJ - Ecologisch inrichtingsadvies voor gebieden opgenomen in het geactualiseerde Sigma-plan			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Expertise is ingebracht t.b.v. de ecologische inrichting van Sigmagebieden in uitvoering			Gerealiseerd
INBOPRJ-498	PRJ - Onderzoek naar de ontwikkeling van Elzenbroekbossen na de transplantatie van veen in Kruikebeke-Bazel-Rupelmonde (KBR) (W&Z)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Statistische analyse & aanzet tot manuscript veentranslocatie experiment			Uitgesteld
INBOPRJ-500	PRJ - Onderzoek naar inrichting en beheer van Sigmadijken (W&Z)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Beheervoorstel dijkvegetaties district 3			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Afwerking inventaris Dijle en Demer			Gerealiseerd
INBOPRJ-501	PRJ - Monitoren en analyseren van processen [...] in estuariene herstelprojecten (W&Z - ANB)			Voltooid
	OUTPUT 2017: MONEOS-INBORapport - uitgevoerde natuurontwikkelingsprojecten			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Rapportage natuurontwikkelingsproject 'Potpolder Lillo'			Gerealiseerd
INBOPRJ-502	PRJ - Ruimtelijke en temporele trends van macrobenthos in de Zeeschelde en getijgebonden zijrivieren (W&Z)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport hyperbenthos			uitgesteld

	OUTPUT 2017: MONEOS factual data Zeeschelde 2016 partim hyperbenthos			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: MONEOS factual data Zeeschelde 2016 partim Macrobenthos			Gerealiseerd
INBOPRJ-505	PRJ - Onderzoek sanering vismigratiekelpunten W&Z			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport 'Evaluatie vismigratie GGG gebieden Zeeschelde'			Gerealiseerd
INBOPRJ-507	PRJ - Ecotoxicologische risico-evaluatie, landgebruiksverkenning en inrichting van overstromingsgebieden Sigmaplan (W&Z)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z			Gerealiseerd
INBOPRJ-509	PRJ - Ecotoxicologische risico-evaluatie bodemverontreiniging in baggergronden (W&Z)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z			Gerealiseerd
INBOPRJ-597	PRJ - Analyse van de ontwikkeling en evolutie van schorvegetaties in de Zeeschelde en getiigebonden zijrivieren (W&Z)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Definitieve kaart Zeeschelde, Durme en Rupel in factual datarapport			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Hydrologische, hydrochemische en vegetatiekundige opvolging Durmeraaian			Uitgesteld
INBOPRJ-598	PRJ - Ruimtelijke en temporele trends van watervogels in de Zeeschelde – ecosysteemonderzoek (W&Z)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: MONEOS-INBOrapport; Statistische analyse 25 jaar vogeltelling			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: MONEOS factual data rapportage 2015 partim Watervogels			Gerealiseerd
INBOPRJ-7863	PRJ - Evaluatie van gecontroleerd gereduceerd getii in het kader van de Raamovereenkomst met W&Z			In uitvoering
	OUTPUT 2017: INBO-rapport vismonitoring GGG Lippenbroek			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Seizoenale afvissingen in KBR zijn uitgevoerd (voorjaar, zomer, najaar)			Gerealiseerd
INBOPRJ-7960	PRJ - Optimalisatie vismigratie zoet-zout overgangen			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Intern INBO-rapport 'Opvolging zoutintrusie door aangepast spui-beheer in 2016 in waterlopen beheerd door W&Z'			Gerealiseerd
INBOPRJ-7961	PRJ - Evaluatie NTMB-oeveren als aquatische habitat			Voltooid
	OUTPUT 2017: INBO Rapport Ecologische evaluatie NTMB oeveren W&Z afd. Zeekanaal			Gerealiseerd
INBOPRJ-8694	PRJ - Beheer van slikken en schorren in het Schelde-estuarium (W&Z)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Schorbeheerplan Zeeschelde, Rupel en Durme			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Ecologisch oeverbeheer tijarm Zwijnaarde			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Uitbreiding oeverbeheerplan naar beneden-Zeeschelde en Rupel.			Uitgesteld
INBOPRJ-8750	PRJ - Typologie, standplaatsvereisten en beheer van berm- en dijkvegetaties (W&Z)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z			Gerealiseerd
INBOPRJ-8773	PRJ - Evaluatie en optimalisatie van de ecologische performantie van oeverinrichtingen langs bevaarbare waterlopen (W&Z)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z			Gerealiseerd
INBOPRJ-8798	PRJ - Onderzoek en monitoring van de relatie tussen waterpeilbeheer, grondwater en vegetatie-ontwikkeling (W&Z)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z			Gerealiseerd
INBOPRJ-8894	PRJ - Natuurinrichting, -ontwikkeling en -herstel in (vallei)gebieden in eigendom of beheer van W&Z (W&Z)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Veldwerk is gebeurd, data zijn verwerkt, en op vraag gerapporteerd aan W&Z			Gerealiseerd
INBOPRJ-9649	PRJ - Wetenschappelijke ondersteuning VNSC - O&M projectgroepen W&Z			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Expertise-inbreng projectgroepen VNSC			Gerealiseerd

SOD3. Het INBO onderzoekt biodiversiteitsgerelateerde problemen met mogelijke impact op toekomstige beleidsvoering in Vlaanderen

Extern gefinancierde projecten via het Eigen Vermogen

INBOPRJ-10173	PRJ - Opvolgen van de effecten van mitigerende maatregelen in de speciale beschermingszone "Kempense kleiputten" (EVINBO)		Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Bestek verwerking monitoringsresultaten		Gerealiseerd
INBOPRJ-10167	PRJ - IHD-onderzoek langlevende en ruimtebehoevende broedvogels in Vlaanderen (LifeWatch) (EVINBO)	RA	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Data paper over bruine kiekendiefdata (A1-publicatie)		Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Presentatie op Nederlandse Roofvogeldag (Meppel, Nederland, feb 2017)		Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Presentatie op Natuurvereniging Winterkoning (Zelzate, maart 2017)		Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Presentatie op European Ornithological Union (Turku, Finland, augustus 2017)		Niet gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Artikel over project (INBO vogelnieuws, voorjaar 2017)		Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Artikel over project (INBO vogelnieuws, najaar 2017)		Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Monitoring populatie en broedsucces bij bruine kiekendief (INBO-rapport)		Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Dispersieonderzoek bij bruine kiekendief (INBO-rapport)		Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Habitatonderzoek bij bruine kiekendief (INBO-rapport)		Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Seabirds at sea (publicatie dataset in GBIF)		Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Initiatie manuscript Seabirds at Sea (A1 data paper)		Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Bijdrage aan hoofdstuk grote stern (boek Vogelatlas Nederland)		Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Voordracht over bruine kiekendiefonderzoek in het kader van Roofvogellessenreeks Natuurland Oost-Vlaanderen (Aalter)		Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Enkele aspecten van bruine kiekendief als "akkervogel" (Akkervogelsymposium, Leuven, 21/10/2017)		Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: "Offspring Hg exposure relates to parental feeding strategies in a generalist bird with strong individual foraging [...]"		Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: "Diverse migration strategies with similar investments in movement"		Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: "GPS tracking network of Lesser Black-backed Gulls and Herring Gulls breeding at the southern North Sea coast"		Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: "The "Landgull": how important is terrestrial food for Lesser Black-backed gulls Larus fuscus in Belgium,"		Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Stienen E. (2017) Haring als Voedsel voor onze zeevogels (Symposium "Vissen in het verleden", Oostende)		Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: Stienen E. (2017) Quand les Goelands viennent en ville ... (Symposium "6ième colloque international d'ornithologie [...]"		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Verdere ontwikkeling databank biometrische gegevens (voortgangsrapport)		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Vervollediging GIS-bestand van broedgevallen van bruine kiekendief in Vlaanderen periode 2011-2017 (voortgangsrapport)		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Uitwerking coördinatietaak netwerk meeuwen (voortgangsrapport)		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Organisatie Workshop op VLIZ Marine Scientist Day		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Editorial werk EBCC		Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Van den Berghe et al. (2017) i.v.m. habitatonderzoek bij bruine kiekendief		Uitgesteld
INBOPRJ-10173	PRJ - PINK III (EVINBO)		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Tussentijdse rapportering		Gerealiseerd
INBOPRJ-10184	PRJ - Onderzoek naar de effecten van (gewijzigde) overstromingsregimes op Natura2000-habitats (EVINBO)	RA	Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Rapport wordt afgewerkt		Gerealiseerd
INBOPRJ-10185	PRJ - Ecohydrologisch-pedologische studie Graafweide-Schubbeleer (EVINBO)		Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Rapport wordt afgewerkt		Gerealiseerd

INBOPRJ-10186	PRJ - Plattelandsonderzoek Voeren (EVINBO)		Voltooid
	OUTPUT 2017: Samenwerkingsverbanden en instrumenten ter versterking van het typische landschap in Voeren		Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Beleidsaanbevelingen voor versterken van typische landschappen in Vlaanderen		Gerealiseerd
INBOPRJ-10187	PRJ - Flandre (EVINBO)		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Bijdrage aan finaal Flandre rapport		Uitgesteld
INBOPRJ-10638	PRJ - European Long-Term Ecosystem and socio-ecological Research Infrastructure (eLTER) (EVINBO)		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Netwerk verder uitbaten		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Data-aanlevering voor Belgische LTER-sites		Gerealiseerd
INBOPRJ-10662	PRJ - Ecohydrologische studie LIFE + Helvex Kalmthoutse Heide deel Stappersven (EVINBO)		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Rapport wordt afgewerkt		Gerealiseerd
INBOPRJ-10663	PRJ - Dunbergbroek: onderzoek naar topografie en hydrografie in het kader van natuurherstel (LIFE + Hageland) (EVINBO)		Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Rapport wordt afgewerkt		Gerealiseerd
INBOPRJ-10683	PRJ - Uitvoering van monsternemingen en analyses in het kader van het meetnet biota van het Vlaamse Gewest (Veldstudie Biotanormen II)		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Eindrapport polluentenmonitoring biota 2016		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Visweefselstalen 2017 verzameld en overgebracht naar UA voor analyse		Gerealiseerd
INBOPRJ-10758	PRJ - Opmaak diameter-hoogtecurves voor domeinen in beheer van ANB (EVINBO)		Voltooid
	OUTPUT 2017: Aanvullen en up-to-date houden diameter-hoogte curves.		Gerealiseerd
INBOPRJ-10810	PRJ - 2B Connect - Meer biodiversiteit op bedrijventerreinen (EVINBO)	BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport met beschrijving van de voor- en nadelen van groene infrastructuur op bedrijventerreinen		Gerealiseerd
INBOPRJ-10825	PRJ - Golfbelasting in de Beneden-Zeeschelde – t.h.v. Galgeschoor (EVINBO)		Voltooid
	OUTPUT 2017: Eindrapport [...] belang van scheeps- en windgolven op het slik en schor van het Galgenschoor		Gerealiseerd
INBOPRJ-10851	PRJ - Gebiedsvisie voor de binnenduinen van Knokke (EVINBO)		Voltooid
	OUTPUT 2017 Verslag bodemanalyse / Bijdrage eindrapport		Gerealiseerd
INBOPRJ-11365	PRJ - RAVEN-proiect (Radar registrations of bird migration Validation through an interdisciplinary approach) (EVINBO)		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Aanlevering van data aan opdrachtgever (voortgangsrapport)		Gerealiseerd
INBOPRJ-11429	PRJ - BASF Sustainable Farms (EVINBO-16004)		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Oplevering van jaarrapport aan opdrachtgever (INBO-rapport)		Gerealiseerd
INBOPRJ-11430	PRJ - KRW-bemonstering visfauna 2016 in het Brussels Gewest (EVINBO)		Voltooid
	OUTPUT 2017: INBO-rapport 'Evaluatie van de ecologische staat van sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen in het Brussels [...]		Gerealiseerd
INBOPRJ-11436	PRJ - Evaluatie van vismigratie doorheen vispassages (EVINBO)		Voltooid
	OUTPUT 2017: Eindrapport 'Evaluatie vismigratie Kleine Nete (Grobbendonk en Kasterlee)'		Gerealiseerd
INBOPRJ-11438	PRJ - Voedselweb - Trofische interacties (EVINBO)		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Proefopzet en staalname isotoopanalyse		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Proefopzet en staalname enclosure experiment		Gerealiseerd
INBOPRJ-11439	PRJ - Pilotoproject duurzame bathymetrie (EVINBO)		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Laboverwerking van (hyper)benthosstalen 2016		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Bemonstering (hyper)benthos augustus 2017		Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Hoogtemetingen		Gerealiseerd

INBOPRJ-11441	PRJ - SAFRED (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Uitwerken voorbeeld datamanagementplan binnen INBO			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Workshop datamanagementplan			Niet gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Final conference			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: In samenwerking met UGent tool opzetten rond opmaak en beheer datamanagementplannen			Gerealiseerd
INBOPRJ-11471	PRJ - PARTRIDGE (INTERREG-project) (EVINBO)		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Deelname aan meetings			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Eerste verkenning monitoringsgegevens jachtwild is gebeurd			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Verzameling en gestructureerde opslag van veldgegevens			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Opmaak voortgangsverslag			Gerealiseerd
INBOPRJ-11472	PRJ - Advance eLTER (EVINBO)		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Lobbywerk is gebeurd bij Vlaamse en Belgische belanghebbenden			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Deelname aan de advanced eLTER final meeting			Gerealiseerd
INBOPRJ-11473	PRJ - NICHE-berekeningen in de Demervallei (EVINBO)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: EVINBO-project is afgewerkt			Uitgesteld
INBOPRJ-11581	PRJ - Schoufour-project (EVINBO-16032)			Voltooid
	EXTRA OUTPUT 2017: Schekkerman H et al. (2017) Naar een demografische analyse van populaties van karakteristieke vogels in het Deltagebied			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Aanlevering data kustbroedvogels (voortgangsrapport)			Gerealiseerd
INBOPRJ-11604	PRJ - Tracking Invasive Alien Species (TriAS) (EVINBO)		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Natuurindicatoren rond invasieve exoten worden in geautomatiseerde, github-ondersteunde, open data workflows gegoten			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017 : Eerste ruwe versie Alien species checklist gemapt op internationale standaarden is beschikbaar			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Bijdrage risk model development geleverd i.s.m. UGent			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Publicatie alien species occurrences			Gerealiseerd
INBOPRJ-11698	PRJ -Voorbereidende studie i.v.m. innovatieve financieringsinstrumenten voor de ontwikkeling van de Stiemerbeekvallei (NCFE) (EVINBO)			Voltooid
	OUTPUT 2017: NCFE voorstel ingediend bij donor			Uitgesteld
INBOPRJ-11732	PRJ - Uitvoering van monsternemingen en analyses in biota voor de opvolging van de saneringswerken op de Winterbeek (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport i.v.m. ecologische en ecotoxicologische karakterisatie van de Winterbeek voor sanering (T0)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Visbestandsopnames Winterbeek uitgevoerd en visweefselstalen verzameld en beschikbaar voor analyse			Gerealiseerd
INBOPRJ-11743	PRJ - FiThydro - Fish friendly Innovative Technologies for hydropower (EVINBO)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Literatuurstudie afgerond i.v.m. de gevoeligheid van Europese vis- en priksoorten voor verstoring door waterkracht			Gerealiseerd
INBOPRJ-11745	PRJ - Evaluatie van de vismigratie doorheen twee aangelegde visdoorgangen op de Kleine Nete te Grobbendonk en Kasterlee (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport "Evaluatie visdoorgangen Kleine Nete in Grobbendonk en Kasterlee"			Gerealiseerd
INBOPRJ-11748	PRJ - Teelt en productie van vissoorten in functie van soortherstelprogramma's ANB (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Leveren van broed en juveniele vissen van serpeling, kwabaal, forel, snoek en rivierdonderpad voor opkweek op vijvers van ANB			Gerealiseerd
INBOPRJ-11794	PRJ - Integrative Management of Green Infrastructures Multifunctionality, Ecosystem integrity and Ecosystem Services (IMAGINE) (EVINBO)		BN	In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Werkplan voor Analysis of the governance and regulation of Green Infrastructure (WP4, task 4.1)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Werkplan voor Habitat level management and restoration of functions (WP3)			Gerealiseerd
INBOPRJ-11800	PRJ - European Stag Beetle Monitoring coördinatie (EVINBO)			In uitvoering

	OUTPUT 2017 App om data in te geven beschikbaar			Uitgesteld
	OUTPUT 2017 Term of use beschikbaar			Uitgesteld
	OUTPUT 2017 Digitale nieuwsbrief			Uitgesteld
INBOPRJ-11879	PRJ - ORCA: biodiversiteit van poelen in landbouwgebied (EVINBO)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Project wordt opgestart en basislaag aangemaakt			Gerealiseerd
INBOPRJ-11880	PRJ - Niche Oud-Turnhout (EVINBO)			Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Concept eindrapport klaar			Gerealiseerd
INBOPRJ-11885	PRJ - Lifewatch-2017-020-Catrein (EVINBO)			In uitvoering
INBOPRJ-11890	PRJ - Study on Invasive Alien Species – Development of risk assessments to tackle priority species and enhance prevention (EVINBO)		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: De template voor risicoanalyse is bijgewerkt			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: De lijst van soorten waarvoor PRA nuttig is, werd beslist			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Bijdrage aan inception report is geleverd (28 februari)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Bijdrage eindrapport is geleverd (17 november)			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Projectstuurgroep 13 oktober 2017			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: De risicoanalyses van Lampropeltis getula, Acridotheres tristis, Trichosurus vulpecula, Channa en Gambusia werden gereviewed en			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: De beheeraddenda voor deze soorten werden geredigeerd en opgeleverd aan de Commissie			Gerealiseerd
INBOPRJ-12023	PRJ - NAture impact on MEntal health Distribution (NAMED) (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Update project strategie			Uitgesteld
INBOPRJ-12030	PRJ - Urbangaia (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Update projectplan			Uitgesteld
INBOPRJ-12031	PRJ - FutureFloodplains (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Noden voor een FF decision support tool geïdentificeerd			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Participatief proces voor FF			Gerealiseerd
INBOPRJ-12056	PRJ - DNA-analyse vleermuizen (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapportage van resultaten naar opdrachtgever			Gerealiseerd
INBOPRJ-12077	PRJ - Verkoop boszaden (EVINBO)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Uitvoeren van alle noodzakelijke maatregelen (snoei, maai-beheer, fytosanitaire maatregelen) tot het beheer van de			Gerealiseerd
INBOPRJ-12078	PRJ - Nutriëntenproblematiek duinen (EVINBO)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Voorlopig eindrapport			Uitgesteld
INBOPRJ-12082	PRJ - Monitoringsplan Metallo-chimique (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Steekproeftrekking			Uitgesteld
INBOPRJ-435	PRJ - Monitoring en evaluatie van het Rechterscheldeoevergebied (RO) (EVINBO)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Datainput in data in de website van de beheercommissie			Gerealiseerd
INBOPRJ-436	PRJ - Monitoring Natuurwaarden SBZ-V Poldercomplex (EVINBO)		RA	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Oplevering van rapport Monitoring kustbroedvogels Zeebrugge 2016 aan opdrachtgever (INBO-rapport)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Oplevering van rapport Monitoring van de compensatie-inrichtingen voor de Achterhaven van Zeebrugge 2015-2016			Gerealiseerd
INBOPRJ-440	PRJ - Opvolging uitbreiding en vernieuwing Zwin (EVINBO)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Tussentijdse rapportering / Concept monitoring			Gerealiseerd

INBOPRJ-614	PRJ - Compensatie monitoring Maasvlakte II - IMARES (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Manuscript over methodologie & resultaten schalen (A1-publicatie)			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Jaarrapport Maasvlakte II 2016 (INBO-rapport)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Faecal samples reveal the diet of breeding adult sandwich terns in Belgium and the Netherlands (A1-publicatie)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: GPS-tracking and colony observations reveal variation in offshore habitat use and foraging ecology of breeding Sandwich Terns			Gerealiseerd
INBOPRJ-616	PRJ - Monitoring van de effecten van de windmolenparken op zee op de avifauna (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Rapport WINMON resultaten (INBO-rapport)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Zeevogels uit het sop gelicht (INBO Vogelnieuws)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Ruimtelijke verspreiding van grote meeuwen in het offshore windmolenpark (A1-publicatie)			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Presentatie op Conference on Wind and Wildlife Impact Congress (Portugal, september 2017)			Gerealiseerd
	EXTRA OUTPUT 2017: bijdrage aan boek "Wildlife and Windfarms - conflicts and solutions"			Gerealiseerd
INBOPRJ-750	PRJ - Wetenschappelijke onderbouwing van visserijbeleid en visstandbeheer (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: INBO Rapport 'Wetenschappelijke onderbouwing en ondersteuning van het visserijbeleid en het visstandbeheer [...]'			Gerealiseerd
INBOPRJ-8017	PRJ - LifeWatch-2012-010 Palingbeheerplan (EVINBO)			In uitvoering
INBOPRJ-8692	PRJ - Opvolging van vegetatieontwikkeling en erosiebestendigheid bij bresproeven op Sigmadiiken (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Datarapport diikbresproeven - erosiebestendigheid van vegetaties			Uitgesteld
INBOPRJ-8911	PRJ - Kwetsbaarheids- en risicoanalyse voor verdroging in grondwaterafhankelijke ecosystemen in België (GroWaDRISK) (EVINBO)			Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Rapport wordt afgewerkt			Gerealiseerd
INBOPRJ-9337	PRJ - Belgisch Biodiversiteitsplatform (BBPF) (EVINBO)			In uitvoering
INBOPRJ-9406	PRJ - Evaluatie pompen en waterkrachtcentrales Albertkanaal (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Intern rapport 'Monitoring van de effecten van de pompinstallatie en waterkrachtcentrale te Ham op het visbestand [...]'			Gerealiseerd
INBOPRJ-9478	PRJ - OpenNESS - Operationalisation of natural capital and ecosystem services: from concepts to real-world applications (EVINBO)	BN		Voltooid
	OUTPUT 2017: OpenNESS synthese publicaties			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Syntheserapport stakeholder perceptie (D54)			Gerealiseerd
INBOPRJ-9479	PRJ - ECOPLAN - PLANning for ECOsystem Services (EVINBO)	BN		In uitvoering
	OUTPUT 2017: Fiches van Ecoplan Case studies			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Fiches van de Ecoplan methodes			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Rapport institutionele analyse i.v.m. ESD in Vlaanderen			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Impact verkenner			Gerealiseerd
INBOPRJ-9589	PRJ - Beheerplan Getiidennatuur Boven-Zeeschelde en onderzoek Bevaarbaarheid (EVINBO)			In uitvoering
	OUTPUT 2017: Technische nota - instrumentarium habitatkwaliteit: beschrijving simulaties			Uitgesteld
	OUTPUT 2017: Rapportage van de simulatie resultaten B Alternatieven - deelrapport INBO			Uitgesteld
INBOPRJ-9674	PRJ - Opstellen van een triademethode voor classificatie van schorren en waterbodems in zout en brak milieu (EVINBO)			Voltooid
	OUTPUT 2017: Bijdrage aan eindrapport			Gerealiseerd
INBOPRJ-9766	PRJ - Cost actie - Alien Challenge (EVINBO)	BN		In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Publicatie "How to make your invasive species data more useful" is ingediend voor publicatie			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Publicatie "Consistency of impact assessments of alien invasive species" is ingediend			Gerealiseerd
INBOPRJ-9768	PRJ - BRAIN-be - BELSPO 'FORBIO CLIMATE' (EVINBO)			In uitvoering

	OUTPUT 2017: Publicatie over epigenetica als snel mechanisme voor aanpassing van bomen aan een veranderend klimaat			Gerealiseerd
KERNTAAK: Wetenschappelijke ondersteuning en methodologie-ontwikkeling				
INBOPRJ-10168	PRJ - Review rapporten			Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Reviewen van aangebrachte INBO-rapporten			Gerealiseerd
INBOPRJ-10831	PRJ - Collectiebeheer van bosbomen en -struiken			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Alle in-situ en ex-situ collecties van bomen werden in de EU-TREEBREEDEX databank opgenomen en beschreven			Uitgesteld
	MIJLPAAL 2017: Vegetatieve vermeerdering van waardevolle geniteurs en zaadboomgaarden van autochtone bomen en struiken			Uitgesteld
INBOPRJ-11435	PRJ - Doctoraatsonderzoek: Impactbeheer van everzwijnen in en rond het Nationaal Park Hoge Kempen			In uitvoering
INBOPRJ-11445	PRJ - Doctoraatsonderzoek [...] Modelleren van het schaderisico voor de landbouw [...] aanwezigheid van het everzwijn (<i>Sus scrofa</i>)			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Opvolging en begeleiding doctoraat zijn gebeurd			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Manuscript voor eerste artikel i.s.m. doctorandus afgewerkt om in te dienen			Gerealiseerd
INBOPRJ-11539	PRJ - Onderhoud van kwekerij te Grimminge			In uitvoering
INBOPRJ-11695	PRJ - IPBES ECA chapter ondersteuning		BN	In uitvoering
	2017 - IPBES ECA Chapter 2 review editor role vervuld			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Bijdrage aan Chapter 2			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Bijdrage aan Chapter 1			Gerealiseerd
INBOPRJ-11737	PRJ - Doctoraatsonderzoek SBO-IWT i.s.m. UGent: Belang van estuariene kustgebieden als habitat voor migratie van vissen en herstel van			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Manuscript A1 publicatie indienen "Yellow European eel (<i>Anguilla anguilla</i> L.) behaviour in a freshwater polder area"			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: 40 schieralen en 40 kabeljauwen uitrusten met een akoestische zender			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2018: Manuscript A1 publicatie indienen "Emigration of European silver eel (<i>Anguilla anguilla</i>) in a polder system"			Gerealiseerd
INBOPRJ-11741	PRJ - Doctoraatsonderzoek BOF i.s.m. UGent: Fundamentele relaties tussen spatiotemporeel visgedrag en hydraulische condities in antropogeen			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: 50 schieralen en 50 zalmsmolts uitgerust met een akoestische zender voor 2-D telemetrie			Gerealiseerd
INBOPRJ-11750	PRJ - Genetisch beheer van de broedstock voor soortherstelprogramma's van vissen			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Genetische stalen van de kwabaalbroedstock zijn geanalyseerd			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Intern rapport "beheerplan voor de broedstock van zeldzame en bedreigde vissoorten in de INBO viskwekerij van Linkebeek			Uitgesteld
INBOPRJ-11796	PRJ - Thema klimaatwijziging en bosbeheer			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: INBO onderzoeksstrategie			Gerealiseerd
INBOPRJ-456	PRJ - Coördinatie adviesverlening			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Oplevering ad hoc adviezen op vraag			Gerealiseerd
	MIJLPAAL 2017: Ontsluiting adviezen via website			Gerealiseerd
INBOPRJ-476	PRJ - Ontwerpen en uitbouwen van een Belgisch LTER-netwerk van gebieden voor ecosysteemonderzoek en -monitoring		BN	Voltooid
	MIJLPAAL 2017: Ontwerp van Vlaams LTER-meetnet (LTER = Long Term Ecological Research)			Gerealiseerd
INBOPRJ-482	PRJ - Beheren van alle meteorologische gegevens verzameld op INBO			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Interne communicatie rond weergegevens is gebeurd			Gerealiseerd
INBOPRJ-711	PRJ - Ontwikkelen en verhogen interne expertise betreffende gegevensinzameling, gegevensverwerking en modelbouw.		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Seminarie reeks: R, R-studio en statistiek			Uitgesteld

	OUTPUT 2017: Ontwikkeling, ontsluiting en beheer INBO-packages			Gerealiseerd
INBOPRJ-713	PRJ - Adviesverlening statistiek (onderzoekers ondersteunen in hun onderzoek met specifieke expertise)		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Ondersteuning JOP 2017			Gerealiseerd
INBOPRJ-757	PRJ - Naar een wetenschappelijke accreditatie van de gegevensinzameling		BN	In uitvoering
	OUTPUT 2017: Verdere actie naar accreditatie			Gerealiseerd
	OUTPUT 2017: Verdere optimalisatie LIMS			Gerealiseerd
INBOPRJ-9114	PRJ - 2011/002 V.I.S.-2			In uitvoering
	MIJLPAAL 2017: Alle nieuwe visindexberekeningen zijn in VIS+ geïmplementeerd			Gerealiseerd
INBOPRJ-9686	PRJ - Labo-ondersteuning: algemene coördinatie en kwaliteitszorg			In uitvoering
INBOPRJ-9687	PRJ - Labo-ondersteuning: analytisch labo			In uitvoering
INBOPRJ-9688	PRJ - Labo-ondersteuning onderzoekers: biotechnologisch labo			In uitvoering

Bijlage 2: HR-actieplan 2017

Pijler tempelmodel HR	Actie - projectstappen	Betrokkenen	Stand van zaken
Het INBO wil de inzetbaarheid van de medewerkers vergroten			
Mens, Systeem	Uitwerken en implementeren van een onthaalbeleid voor nieuwe medewerkers, Peter- Meterschap introduceren	+ HR dienst + betrokken medewerkers	Uitgewerkt, implementatie in 2018.
Systeem	Jaarlijkse diversiteitsscan & plan	+ HR dienst	Gerealiseerd.
Mens, Cultuur	Uitbouwen van een welzijnsbeleid: • Risicoanalyse psychosociaal welzijn i.s.m. KU Leuven • - Stress, burn-out, langdurige afwezigheid & reïntegratie	+ HR dienst + leiderschapsrol	Risicoanalyse gerealiseerd, welzijnsbeleid nog niet opgestart.
Cultuur	Nieuw cultuurplan ontwikkelen & implementeren	+ HR dienst + Communicatie & Planning	In opstartfase
Systeem	Vormingsbeleid: • Onthaal • Veiligheid • Kennisborging (continuïteit dienstverlening teams) • Ontwikkeling (team, individueel, leiderschap)	+ HR dienst + Facility + betrokken medewerkers	Onthaal en veiligheid mee uitgewerkt in onthaalbeleid (uitrol in 2018) teamontwikkeling in opmaak (uitrol 2018), rest nog niet opgestart.
Mens	Samen met de andere Vlaamse wetenschappelijke instellingen een symposium organiseren rond cultuur & kennisborging binnen een wetenschappelijke instelling.	+ HR dienst	Gerealiseerd: het HR-event met de Vlaamse wetenschappelijke instellingen vond plaats op 25 januari 2018.
Het INBO wil leiderschap ontwikkelen			
Mens, Cultuur	Leiderschapstraject i.s.m. True Colours voor het management team ter ondersteuning bij de omschakeling naar IAO, HNW, PTOW, zelforganiserende teams & talent management	+ HR dienst + Management team	Deel 1 van het leiderschapstraject is gerealiseerd, deel 2 vindt plaats in 2018.
Mens, Systeem	FIO (FeedbackInstrument voor Ontwikkeling van leiderschap) bekendmaken en opstarten	+ HR dienst	De HR-verantwoordelijke heeft de opleiding FIO gevolgd, de uitrol staat gepland voor 2018-2019.
Het INBO wil een loopbaan- en beloningsbeleid uitwerken			
Mens	Project functieclassificatie: 1. Heropnemen functiewegingen niveau B, C & D 2. Interne beroepsprocedure ontwikkelen 3. Remuneratie-analyse 4. Opstarten functiewegingen niveau A 5. PEP opstellen op basis van functiefamilies & bevorderingen mee opnemen	+ HR dienst + Leiderschapsrol	1. Bijna volledig afgewerkt 2. In opmaak 3. Gerealiseerd 4. Opgestart, afwerking 2018 5. Niet gerealiseerd, uitgesteld naar 2018

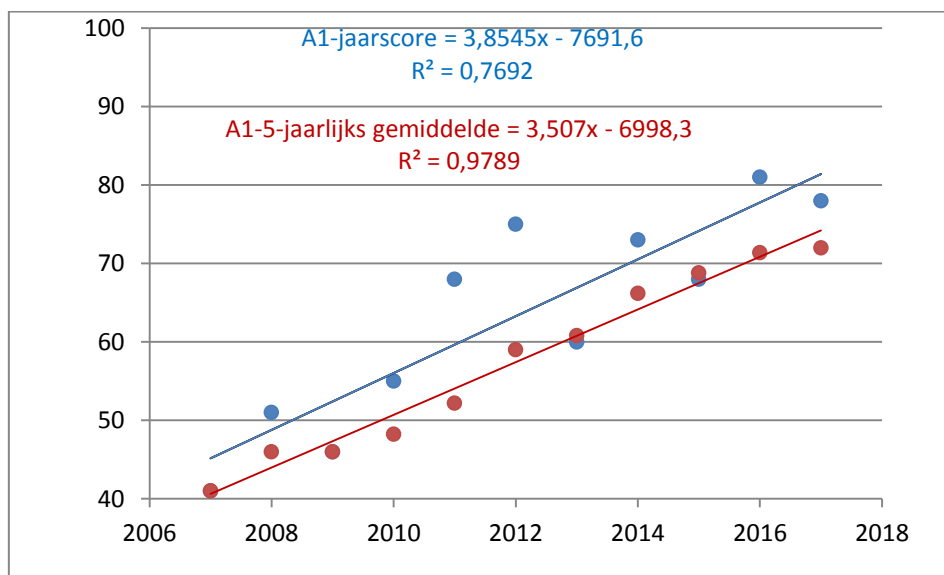

Mens	Statutaire benoemingen verderzetten	+ HR dienst	In uitvoering.
Mens	Bevorderingen B, C & D op basis van de opgestelde ranglijst na de remuneratie analyse(functieclassificatie) rekening houdend met het beschikbare personeelsbudget	+ HR dienst	In uitvoering.
Het INBO wil een klantgerichte organisatie zijn			
Systeem, Mens	Hertekende HR processen implementeren	+ HR dienst	Gedeeltelijk gerealiseerd.
Systeem, Strategie	HR beleid 2017 - 2019 • Klantgericht • Talent management • Evidence based • IAO gericht	+ HR dienst	Opstartfase (informatie verzameling + aftoets ondersteuning bij AGO – HR kompas).
Systeem, Strategie	HR communicatieplan	+ HR dienst	Niet opgestart
Systeem	Sociaaljuridisch beleid EVINBO	+ HR dienst + EVINBO	Opstartfase (informatieverzameling + benchmarking).
Het INBO wil een innovatieve organisatie zijn			
Structuur, Systeem	Nieuwe structuur implementeren in Vlimpers: • Nieuwe structuur in arbeidsplaatsbeheer (+ digitaal PEP) & PLOEG (+ prestatie management op maat van team & individu) • Match entiteitscodes (Vlimpers) met Orafin • Match entiteitscodes met Pure	+ HR dienst + Team Bibliotheek en Informatiebeheer + Team financiën & begroting	• Nieuwe structuur is opgestart • PLOEG: nieuwe sjablonen opgesteld • Match entiteitscodes: gerealiseerd
Structuur, Systeem	Implementatie nieuwe structuur, team ondersteuning en begeleiding, communicatie	+ HR dienst + Stafdienst	Gerealiseerd: teamondersteuning wordt nog versterkt in 2018.
Systeem	Implementatie HNW & PTOW	+ HR dienst	Gerealiseerd.

Bijlage 3: In 2017 tot nu toe gepubliceerde A1-publicaties met een INBO-medewerker als eerste auteur of coauteur

Dit overzicht omvat alle A1-publicaties³ waar een (EV)INBO-medewerker eerste auteur of coauteur is. Deze output is grotendeels het resultaat van projecten uitgevoerd op het (EV)INBO, in een aantal gevallen betreft het publicaties die specifiek voortvloeien uit de intrinsieke expertise van de betreffende medewerker(s); deze laatste categorie van publicaties werd niet gerealiseerd binnen de opdracht van het (EV)INBO, dus ook niet binnen de (EV)INBO-tijd, maar is wel indicatief voor de wetenschappelijke status van het INBO en haar medewerkers. Publicaties uit deze tweede categorie worden voorafgegaan door een asterisk.

Het publiceren van het wetenschappelijk werk in internationaal erkende tijdschriften (opgenomen in Web of Science) waar de manuscripten worden onderworpen aan onafhankelijke review en aanvaarding voor publicatie door wetenschappelijke experts is de meest objectieve en onafhankelijke methode om de wetenschappelijke meritis, innovativiteit en relevantie (internationaal) te testen. In 2017 werden tot nu toe (er zullen er nog een aantal bijkomen, gelet op de vertraging waarmee sommige tijdschriften gepubliceerd worden) 78 manuscripten gepubliceerd, wat een bevestiging is van de stijgende lijn die het aantal A1-publicaties van INBO-medewerkers sinds het ontstaan van het INBO (zie figuur hieronder) vertoont.

1. Interconnected place-based social-ecological research can inform global sustainability. / Balvanera, Patricia; Calderón-Contreras, Rafael; Castro, Antonio J.; Felipe-Lucia, María R.; Geijzendorffer, Ilse R.; **Jacobs, Sander**; Martín-López, Berta; Arbiu, Ugo; Speranza, Chinwe Ifejika; Locatelli, Bruno. In: Current Opinion in Environmental Sustainability, Vol. 29, 12.2017, blz. 1-7.
2. Torrefaction and pyrolysis of metal-enriched poplars from phytotechnologies: Effect of temperature and biomass chlorine content on metal distribution in end-products and valorization options. / Bert, Valerie; Allemon, Julienne; Sajet, Philippe; Dieu, Sebastien; Papin, Arnaud; Collet, Serge; Gaucher, Rodolphe; Chalot, Michel; **Michiels, Boudewijn**; Raventos, Cecile. In: Biomass and bioenergy, Vol. 96, 01.2017, blz. 1-11.
3. (*) Root phenology unresponsive to earlier snowmelt despite advanced aboveground phenology in two subarctic plant communities. / Blume-Werry, Gesche; Jansson, Roland; **Milbau, Ann**. In: Functional Ecology, Vol. 31, Nr. 7, 05.07.2017, blz. 1493-1502.
4. Modelling the recruitment of European eel (*Anguilla anguilla*) throughout its European range. / Bornarel, Virginie; Lambert, Patrick; Briand, Cédric; Antunes, Carlos; **Belpaire, Claude**; Ciccotti, Eleonora; Diaz, Estibaliz; Diserud, Ola; Doherty, Denis; Domingos, Isabel; Evans, Derek; de Graaf, Martin; O'Leary, Ciara; Pedersen, Michael; Poole, Russell; Walker, Alan; Wickström, Hakan; Beaulaton, Laurent; Drouineau, Hilaire. In: ICES Journal of Marine Science, 09.2017.

³ **A1-publicatie:** Artikels opgenomen in één van de ISI Web of Science databanken 'Science Citation Index', 'Social Science Citation Index' of 'Arts and Humanities Citation Index', beperkt tot publicaties van het type: article, review, letter, note, proceedings paper

5. (*) The heat is on : Genetic adaptation to urbanization mediated by thermal tolerance and body size. / Brans, Kristien I; Jansen, Mieke; **Vanoverbeke, Joost**; Tüzün, Nedim; Stoks, Robby; De Meester, Luc. In: Global Change Biology, Vol. 23, Nr. 12, 12.2017, blz. 5218-5227.
6. First record of the fourfinger threadfin, *Eleutheronema tetradactylum* (Shaw, 1804) in Belgium. / **Breine, Jan; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; De Bruyn, Adinda; Galle, Linde**. In: Estuarine, Coastal and Shelf Science, Vol. 187, 03.05.2017, blz. 28-33.
7. Successful external acoustic tagging of twaite shad *Alosa fallax* (Lacepede 1803). / **Breine, Jan; Pauwels, Ine S.; Verhelst, Pieterjan; Vandamme, Lore; Baeyens, Raf**; Reubens, Jan; **Coeck, Johan**. In: FISHERIES RESEARCH, Vol. 191, 07.2017, blz. 36-40.
8. Trophic consequences of introduced species: Comparative impacts of increased interspecific versus intraspecific competitive interactions. / Britton, J Robert; Ruiz-Navarro, Ana; **Verreycken, Hugo**; Amat-Trigo, Fatima. In: Functional Ecology, 2017, blz. DOI: 10.1111/1365-2435.12978.
9. Linking Forest Cover to Water Quality: A Multivariate Analysis of Large Monitoring Datasets. / Brogna, Delphine; Michez, Adrien; **Jacobs, Sander**; Dufrene, Marc; Vincke, Caroline; Dendoncker, Nicolas. In: WATER, Vol. 9, Nr. 3, 03.2017.
10. (*) Competitive strength of Australian swamp stonecrop (*Crassula helmsii*) invading moorland pools. / Brouwer, Emiel; **Denys, Luc**; Lucassen, Esther C.H.E.T. ; Buiks, Martijn ; **Onkelinx, Thierry**. In: Aquatic Invasions, Vol. 12, 2017, blz. 321-331.
11. (*) Halting and restoring species loss: incorporating the concepts of extinction debt, ecological trap and dark diversity into conservation and restoration law. / Cliquet, An; **Decleer, Kris**. In: Griffith Law Review, 2017.
12. Faecal samples reveal the diet of breeding adult Sandwich terns (*Thalasseus sandvicensis*) in Belgium and the southern part of the Netherlands. / **Courtens, Wouter; Verstraete, Hilbran; Vanermen, Nicolas; Van De Walle, Marc; Stienen, Eric**. In: Journal of Sea Research, 20.09.2017.
13. Effect of the landscape matrix on gene flow in a coastal amphibian metapopulation. / **Cox, Karen**; Maes, Joachim; **Van Calster, Hans; Mergeay, Joachim**. In: Conservation Genetics, Vol. 18, Nr. 6, 2017, blz. 1359-1375.
14. (*) Effects of anthelmintic treatment and feed supplementation on parasite infections and morbidity parameters in Cambodian cattle. / Dermauw, Veronique; Meas, Sothy; Chea, Bunthon; **Onkelinx, Thierry**; Sorn, San; Holl, Davun; Charlier, Johannes; Vercruyse, Jozef; Dorny, Pierre. In: Veterinary parasitology, Vol. 235, 15.02.2017, blz. 113-122.
15. (*) Analysis of spatial genetic variation reveals genetic divergence among populations of *Primula veris* associated to contrasting habitats. / Deschepper, Pablo; **Brys, Rein**; Fortuna, Miguel; Jacquemyn, Hans. In: Scientific Reports, Vol. 7, 8847, 08.2017.
16. GPS-tracking and colony observations reveal variation in offshore habitat use and foraging ecology of breeding Sandwich Terns. / Fijn, Ruben; de Jong, Job; **Courtens, Wouter; Verstraete, Hilbran; Stienen, Eric**; Poot, Martin. In: Journal of Sea Research, 20.09.2017.
17. Habitat Mapping and Quality Assessment of NATURA 2000 Heathland Using Airborne Imaging Spectroscopy. / Haest, Birgen; **Vanden Borre, Jeroen; Spanhove, Toon**; Thoonen, Guy; Delalieux, Stephanie; Kooistra, Lammert; Mùcher, Caspar A.; **Paelinckx, Desiré**; Scheunders, Paul; Kempeneers, Pieter. In: Remote Sensing, Vol. 9, Nr. 3, 266, 2017.
18. The means determine the end--Pursuing integrated valuation in practice. / **Jacobs, Sander**; Martin-López, Berta; Barton, David N; Dunford, Robert; Harrison, Paula A; Kelemen, Eszter; Saarikoski, Heli; Termansen, Mette; Garcia-Llorente, Marina; Gómez-Baggethun, Erik. In: Ecosystem Services, 2017.
19. (*) Mycorrhizal Associations and Trophic Modes in Coexisting Orchids: An Ecological Continuum between Auto- and Mixotrophy. / Jacquemyn, Hans; Waud, Michael; **Brys, Rein**; Lallemand, Felix ; Courty, Pierre-Emmanuel; Robioneck, Alicja; Selosse, Marc-Andre. In: Frontiers in Plant Science, 08.2017.
20. (*) Eight new species of Dolichopodinae (Diptera: Dolichopodidae) from northern Iran. / Kazerani, Farzaneh; Khaghaninia, Samad; Talebi, Ali Asghar; Persson, Magnus; **Pollet, Marc**. In: ZOOTAXA, Vol. 4242, Nr. 1, 09.03.2017, blz. 111-141.
21. Where do IPBES delegates in Europe see challenges, needs, gaps and opportunities? / Keller, Roger; **Keune, Hans**; Maynard, Simone. In: Innovation: The European Journal of Social Science Research, 2017.
22. Assessing the ecological risk posed by a recently established invasive alien predator: *Harmonia axyridis* as a case study. / Kenis, Marc; **Adriaens, Tim**; Brown, P. M. J; Katsanis, Angelos; San Martin, Gilles; Branquart, Etienne; **Maes, Dirk**; Eschen, Rene; Zindel, R; Van Vlaenderen, J; Babendreier, D; Roy, Helen E.; Hautier, L; Poland, Remy L. In: BioControl, Vol. 62, Nr. 3, 06.2017, blz. 341-354.
23. The need for European OneHealth/EcoHealth networks. / **Keune, Hans**; Flandroy, Lucette; Thys, Severine; De Regge, Nick; Mori, Marcella; Antoine-Moussiaux, Nicolas; Vanhove, Maarten P. M.; Rebolledo, Javiera; Van Gucht, Steven; Deblauwe, Isra; Hiemstra, Wim; Hasler, Barbara; Binot, Aurelie; Savic, Sara; Ruegg, Simon R.; De Vries, Sjerp; Garnier, Julie; van den Berg, Thierry. In: Archives of Public Health, Vol. 75, 26.10.2017.
24. (*) The Tabanidae of the Mitaraka expedition, with an updated check list of French Guiana (Diptera). / Krolow, Tiago Kütter; Henriques, Augusto Loureiro enriques; **Pollet, Marc**. In: ZooKeys, Vol. 684, 2017, blz. 85-118.

25. (*) Odonata surveys 2010–2016 in the United Arab Emirates and the Sultanate of Oman, with emphasis on some regional heritage species. / Lambret, Philippe; Boudot, Jean-Pierre; Chelmick, David; **De Knijf, Geert**; Durand, Eric; Judas, Jacky; Stoquert, Anthony. In: Odonatologica, Vol. 46, Nr. 3/4, 01.12.2017, blz. 153-205.
26. (*) Tree related microhabitats in temperate and Mediterranean European forests: A hierarchical typology for inventory standardization. / Larrieu, Laurent; Paillet, Yoan; Winter, Susanne; Büttler, Rita; Kraus, Daniel; Krumm, Frank; Lachat, Thibault; Michel, Alexa; Regnery, Baptiste; **Vandekerkhove, Kris**. In: Ecological Indicators, Vol. 84, 2017, blz. 194-207.
27. (*) Mountain roads shift native and non-native plant species' ranges. / Lembrechts, Jonas J.; Alexander, Jake M.; Cavieres, Lohengrin A.; Haider, Sylvia; Lenoir, Jonathan; Kueffer, Christoph; McDougall, Keith; Naylor, Bridgett J.; Nunez, Martin A.; Pauchard, Anibal; Rew, Lisa J.; Nijs, Ivan; **Milbau, Ann**. In: Ecography, Vol. 40, 08.03.2017, blz. 353-364.
28. Invasive species in inland waters : from early detection to innovative management approaches. / Leuven, Rob S.E.W.; Boggero, Angela; Bakker, Elisabeth S.; Elgin, Ashley K.; **Verreycken, Hugo**. In: Aquatic Invasions, Vol. 12, 2017, blz. 269-273.
29. (*) Early Mediterranean pine recruitment in burned and unburned *Pinus nigra* Arn. ssp *salzmannii* stands of central Spain: Influence of species identity, provenances and post-dispersal predation. / Lucas-Borja, M. E.; Candel-Perez, D.; **Onkelinx, T.**; Fule, P. Z.; Moya, D.; Gomez, R.; de las Heras, J. In: Forest Ecology and Management, Vol. 390, 15.04.2017, blz. 203-211.
30. (*) Seed Origin and Protection Are Important Factors Affecting Post-Fire Initial Recruitment in Pine Forest Areas. / Lucas-Borja, Manuel E.; Candel-Perez, David; **Onkelinx, Thierry**; Fule, Peter Z.; Moya, Daniel; de las Heras, Jorge; Tiscar, Pedro A. In: FORESTS, Vol. 8, Nr. 6, 06.2017.
31. (*) Implementation of the first adaptive management plan for a European migratory waterbird population: The case of the Svalbard pink-footed goose *Anser brachyrhynchus*. / Madsen, Jesper; Williams, James Henty; Johnson, Fred A.; Tombre, Ingunn M.; Dereliev, Sergey; **Kuijken, Eckhart**. In: AMBIO, Vol. 46, 03.2017, blz. 275-289.
32. Nature-Based Solutions for Europe's Sustainable Development. / Maes, Joachim; **Jacobs, Sander**. In: Conservation Letters, Vol. 10, Nr. 1, 2017, blz. 121-124.
33. Intensified habitat management to mitigate negative effects of nitrogen pollution can be detrimental for faunal diversity: a comment on Jones et al. (2017). / **Maes, Dirk; Decler, Kris; De Keersmaecker, Luc; Van Uytvanck, Jan; Louette, Gerald**. In: Biological Conservation, Vol. 212, Nr. B, 2017, blz. 493-494.
34. (*) Both seed germination and seedling mortality increase with experimental warming and fertilization in a subarctic tundra. / **Milbau, Ann**; Vandeplas, Nicolas; Kockelbergh, Fred; Nijs, Ivan. In: AoB Plants, Vol. 9, Nr. 5, 01.09.2017.
35. (*) The impact of dung on inter- and intraspecific competition of temperate grassland seeds. / **Milotić, Tanja; Hoffmann, Maurice**. In: Journal of vegetation science, Vol. 28, Nr. 4, 07.2017, blz. 774-786.
36. (*) Herbivore-induced expansion of *Helianthemum nummularium* in grassland-scrub mosaic vegetation: circumstantial evidence for zoochory and indirect grazing impact. / **Milotic, Tanja; Suyoto, Harti Ningsih; Provoost, Sam; Hoffmann, Maurice**. In: Plant Ecology, Vol. 218, Nr. 7, 07.2017, blz. 867-884.
37. (*) Linking functional group richness and ecosystem functions of dung beetles: an experimental quantification. / **Milotic, Tanja**; Quide, Stijn; Van Loo, Thomas; **Hoffmann, Maurice**. In: Oecologia, Vol. 183, Nr. 1, 01.2017, blz. 177-190.
38. The science, policy and practice of nature-based solutions: An interdisciplinary perspective. / Nesshover, Carsten; Assmuth, Timo; Irvine, Katherine N.; Rusch, Graciela M.; Waylen, Kerry A.; Delbaere, Ben; Haase, Dagmar; Jones-Walters, Lawrence; **Keune, Hans**; Kovacs, Eszter; Krauze, Kinga; Kulvik, Mart; Rey, Freddy; Van Dijk, Jiska; Vistad, Odd Inge; Wilkinson, Mark E.; Wittmer, Heidi. In: Science of the Total Environment, Vol. 579, 01.02.2017, blz. 1215-1227.
39. Working with population totals in the presence of missing data comparing imputation methods in terms of bias and precision. / **Onkelinx, Thierry; Devos, Koenraad; Quataert, Paul**. In: Journal of Ornithology, Vol. 158, Nr. 2, 2017, blz. 603-615.
40. Reply to the comment on 'Working with population totals in the presence of missing data comparing imputation methods in terms of bias and precision' by Bogaart et al. / **Onkelinx, Thierry; Devos, Koen; Jansen, Ivy; Van Calster, Hans; Quataert, Paul**. In: Journal of Ornithology, Vol. 158, Nr. 3, 07.2017, blz. 891-893.
41. Assessing soil organic carbon stocks under current and potential forest cover using digital soil mapping and spatial generalisation. / Ottoy, Sam; **De Vos, Bruno**; Sindayihebura, Anicet; Hermy, Martin; Van Orshoven, Jos. In: Ecological Indicators, Vol. 77, 06.2017, blz. 139-150.
42. Valuing nature's contributions to people: the IPBES approach. / Pascual, Unai; Balvanera, Patricia; Diaz, Sandra; Pataki, Gyorgy; Roth, Eva; Stenseke, Marie; Watson, Robert T.; Dessane, Esra Basak; Islar, Mine; Kelemen, Eszter; Maris, Virginie; Quaas, Martin; Subramanian, Suneetha M.; Wittmer, Heidi; Adlan, Asia; Ahn, Soeun; Al-Hafedh, Yousef S.; Amankwah, Edward; Asah, Stanley T.; Berry, Pam; Bilgin, Adem; Breslow, Sara J.; Bullock, Craig; Caceres, Daniel; Daly-Hassen, Hamed; Figueroa, Eugenio; Golden, Christopher D.; Gomez-Baggethun, Erik; Gonzalez-Jimenez, David; Houdet, Joel; **Keune, Hans**; Kumar, Ritesh; Ma, Keping; May, Peter H.; Mead, Aroha;

- O'Farrell, Patrick; Pandit, Ram; Pengue, Walter; Pichis-Madruga, Ramon; Popa, Florin; Preston, Susan; Pacheco-Balanza, Diego; Saarikoski, Heli; Strassburg, Bernardo B.; van den Belt, Marjan; Verma, Madhu; Wickson, Fern; Yagi, Noboyuki. In: Current Opinion in Environmental Sustainability, Vol. 26-27, 06.2017, blz. 7-16.
43. Habitat use and preference of adult pike (*Esox lucius* L.) in an anthropogenically impacted lowland river. / **Pauwels, Ine**; Goethals, Peter; **Coeck, Johan**; Mouton, Ans. In: Limnologica, 01.2017.
44. Formalized classification of European fen vegetation at the alliance level. / Peterka, Tomas; Hajek, Michal; Jirousek, Martin; Jiménez-Alfaro, Borja ; Aunina, Liene; Bergamini, Ariel; Dité, Daniel; Felbaba-Klushyna, Ljuba; Graf, Ulrich; Hajkova, Petra; Hettenbergerova, Eva; Ivchenko, Tatiana G.; Jansen, Florian; Koroleva, Natalia E.; Lapshina, Elena D.; Lazarevic, Pedrag M.; Moen, Asbjorn; Napreenko, Maxim G.; Pawlikowski, Pawel; Pleskova, Zuzana ; Sekulova, Lucia; Smagin, Viktor A.; Tahvanainen, Temuu; Thiele, Annett; Bitá-Nicolae, Claudia; Biurrun, Idoia ; Brisse, Henry; Custerevska, Renata; **De Bie, Els**; Ewald, Jorg; FitzPatrick, Una; Kacki, Zygmunt; Kuzemko, Anna; Landucci, Flavia; Moeslund, Jesper E.; Pérez-Haase, Aaron; Rasomavicius, Valerijus; Rodwell, John S.; Schaminée, Joop H.J.; Silc, Urban; Stancic, Zvezdana; Chytry, Milan. In: Applied vegetation science, Vol. 20, Nr. 1, 01.2017, blz. 124-142.
45. (*) The arrow points north – endemic areas and post-Devensian assembly of the British Empidoidea fauna (Insecta: Diptera). / Plant, Adrian R.; Jonassen, Terje; Grootaert, Patrick; Meyer, Hans; **Pollet, Marc**; Drake, Martin. In: Biological Journal of the Linnean Society, Vol. 20, 2017, blz. 1-17.
46. Response of fish communities to multiple pressures: Development of a total anthropogenic pressure intensity index. / Poikane, Sandra ; Ritterbusch, David; Argillier, Christine; Białokoz, Witold; Blabolil, Petr; **Breine, Jan**; Jaarsma, Nicolaas; Krause, Teet; Kubečka, Jan; Lauridsen, Torben; Nöges, Peeter; Peirson, Graeme; Virbickas, Tomas. In: Science of the Total Environment, Vol. 586, 2017, blz. 502-511.
47. (*) The rediscovery of *Orthoceratium lacustre* (Scopoli, 1763) (Diptera: Dolichopodidae) in Belgium, with data on its ecology and distribution in the Palaearctic region. / **Pollet, Marc**; **De Braekeleer, Anja**; Drake, Christopher Martin; **Van de Meutter, Frank**. In: BIOLOGIA, Vol. 72, Nr. 1, 01.2017, blz. 62-69.
48. (*) *Dolichopus nimbatus* Parent, 1927 revisited, with two new synonyms (Diptera: Dolichopodidae). / **Pollet, Marc**. In: ZOOTAXA, Vol. 4238, Nr. 1, 02.03.2017, blz. 143-150.
49. The large-scale removal of mammalian invasive alien species in northern Europe. / Robertson, Peter A.; **Adriaens, Tim**; Lambin, X.; Mill, A.; Roy, Sugoto; Shuttleworth, Craig M.; Sutton-Croft, Michael. In: Pest Management Science, Vol. 73, Nr. 2, 02.2017, blz. 273-279.
50. (*) The Assessment of African Swine Fever Virus Risk to Belgium Early 2014, using the Quick and Semiquantitative Pandora Screening Protocol. / Roelandt, S.; Van der Stede, Y.; **D'hondt, B.**; Koenen, F. In: TRANSBOUNDARY AND EMERGING DISEASES, Vol. 64, Nr. 1, 02.2017, blz. 237-249.
51. Low prevalence of human enteropathogenic *Yersinia* spp. in brown rats (*Rattus norvegicus*) in Flanders. / Rouffaer, Lieze; **Baert, Kristof**; Van Den Abeele, Anne-Marie; Cox, Ivo; Vanantwerpen, Gerty; De Zutter, Lieven; Strubbe, Diederik ; Vranckx, Katleen; Lens, Luc; Haesebrouck, Freddy; Delmée, Michel; Pasmans, Frank; Martel, An. In: PLoS ONE, 2017.
52. Alien Pathogens on the Horizon: Opportunities for Predicting their Threat to Wildlife. / Roy, Helen E.; Hesketh, Helen; V. Purse, Bethan; Eilenberg, Jørgen; Santini, Alberto; Scalera, Riccardo; D. Stentiford, Grant; **Adriaens, Tim**; Bacela-Spychalska, Karolina; Bass, David; M. Beckmann, Katie; Bessell, Paul; Bojko, Jamie; Booy, Olaf; Cristina Cardoso, Ana; Essl, Franz; Groom, Quentin; Harrower, Colin; Kleespies, Regina; F. Martinou, Angeliki; M. van Oers, Monique; J. Peeler, Edmund; Pergl, Jan; Rabitsch, Wolfgang; Roques, Alain; Schaffner, Francis; Schindler, Stefan; Schmidt, Benedikt R.; Schönrogge, Karsten; Smith, Jonathan; Solarz, Wojciech; Stewart, Alan; Stroo, Arjan; Tricarico, Elena; M.A. Turvey, Katharine; Vannini, Andrea; Vilà, Montserrat; Woodward, Stephen; Amtoft Wynns, Anja; M. Dunn, Alison. In: Conservation Letters, Vol. 10, Nr. 4, 07.2017, blz. 477-484.
53. Developing a framework of minimum standards for the risk assessment of alien species. / Roy, Helen E.; Rabitsch, Wolfgang; Scalera, Riccardo; Stewart, Alan; Gallardo, Belinda; Genovesi, Piero; Essi, Franz; **Adriaens, Tim**; Bacher, Sven; Booy, Olaf; Branquart, Etienne; Brunel, Sarah; Copp, Gordon Howard; Dean, Hannah; **D'hondt, Bram**; Josefsson, Melanie; Kenis, Marc; Kettunen, Marianne; Linnamagi, Merike; Lucy, Frances; Martinou, Angeliki; Moore, Niall ; Nentwig, Wolfgang; Nieto, Ana; Pergl, Jan; Peyton, Jodey; Roques, Alain; Schindler, Stefan; Schönrogge, Karsten; Solarz, Wojciech; Stebbing, Paul D.; Trichkova, Teodora; Vanderhoeven, Sonia; van Valkenburg, Johan; Zenetos, Argyro. In: Journal of Applied Ecology, 16.11.2017.
54. Molecular detection of tick-borne pathogens *Borrelia afzelii*, *Borrelia miyamotoi* and *Anaplasma phagocytophilum* in Eurasian red squirrels (*Sciurus vulgaris*). / Ruyts, Sanne; Frazer-Mendelewska, Ewa ; **Van Den Berge, Koen**; Verheyen, Kris ; Sprong, Hein. In: European journal of wildlife research online, 17.04.2017.
55. Detection of rat hepatitis E virus in wild Norway rats (*Rattus norvegicus*) and Black rats (*Rattus rattus*) from 11 European countries. / Ryll, Rene; Bernstein, Samuel; Heuser, Elisa; Schlegel, Mathias; Dremsek, Paul; Zumpe, Maxi; Wolf, Sandro; Pepin, Michel; Bajomi, Daniel; Muller, Gabi; Heiberg, Ann-Charlotte; Spahr, Carina; Lang, Johannes; Groschup, Martin H.; Ansorge, Hermann; Freise, Jona; Guenther, Sebastian; **Baert, Kristof**; Ruiz-Fons, Francisco; Pikula, Jiri; Knap, Natasa; Tsalcrnakidis, Ioannis; Dovas, Chrysostomos; Zanet, Stefania; Imholt,

- Christian; Heckel, Gerald; Johne, Reimar; Ulrich, Rainer G. In: Veterinary Microbiology, Vol. 208, 09.2017, blz. 58-68.
56. Offspring Hg exposure relates to parental feeding strategies in a generalist bird with strong individual foraging specialization. / Santos, Catia S. A.; Blondel, Lea; Sotillo, Alejandro; Muller, Wendt; **Stienen, Eric W. M.**; Boeckx, Pascal; Soares, Amadeu M. V. M.; Monteiro, Marta S.; Loureiro, Susana; de Neve, Liesbeth; Lens, Luc. In: Science of the Total Environment, Vol. 601-602, 01.12.2017, blz. 1315-1323.
57. (*) Geographic variation in floral traits and the capacity of autonomous selfing across allopatric and sympatric populations of two closely related *Centaureum* species. / Schouppe, Dorien; **Brys, Rein**; Vallejo-Marin, Mario; Jacquemyn, Hans. In: Scientific Reports, Vol. 7, 46410, 04.2017.
58. How natural capital delivers ecosystem services: A typology derived from a systematic review. / Smith, A.C.; Harrison, P.A.; Pérez Soba, M.; Archaux, F.; Blicharska, M.; Egoh, B.N.; Eros, T.; Fabrega Domenech, N.; György, A.I.; Haines-Young, R.; Li, S.; **Lommelen, Els**; **Meiresonne, Linda**; Miguel Ayala, L.; Mononen, L.; Simpson, G.; Stange, E.; **Turkelboom, Francis**; Uiterwijk, M.; Veerkamp, C.J.; Wyllie de Echeverria, V. In: Ecosystem Services, Vol. 26A, 2017, blz. 111-126.
59. Comparison of capture and storage methods for aqueous microbial eDNA using an optimized extraction protocol: advantage of enclosed filter. / Spens, Johan; Evans, Alice R.; **Halfmaerten, David**; Knudsen, Steen W.; Sengupta, Mita E.; Mak, Sarah S.T.; Sigsgaard, Eva E.; Hellström, Micaela. In: Methods in Ecology and Evolution, Vol. 8, Nr. 5, 05.2017, blz. 635-645.
60. A pattern-based tool for long-term, large-sample capture-mark recapture studies of fire salamanders *Salamandra* species (Amphibia: Urodela: Salamandridae). / **Speybroeck, Jeroen**; Steenhoudt, Koen. In: Acta Herpetologica, Vol. 12, Nr. 1, 2017, blz. 55-63.
61. Waarnemingen.be – Plant occurrences in Flanders and the Brussels Capital Region, Belgium. / Steeman, Roosmarijn; Vanreusel, Wouter; Barendse, Rutger; Verloove, Filip; Wysmantel, Nico; Bussche, Walter Van den; Gyselinck, Thomas; Hendrickx, Pieter; Zwaenepoel, Arnout; Vooren, Pierre Van; Jacobs, Steven; **Desmet, Peter**; Gielen, Karin; Herremans, Marc; Swinnen, Kristijn R.R. In: PhytoKeys, Vol. 85, 08.08.2017, blz. 1-10.
62. Long-term monitoring study of beached seabirds shows that chronic oil pollution in the southern North Sea has almost halted. / **Stienen, Eric**; **Courtens, Wouter**; **Van De Walle, Marc**; **Vanermen, Nicolas**; **Verstraete, Hilbran**. In: Marine Pollution Bulletin, Nr. 115, 07.02.2017, blz. 194-200.
63. Can we successfully monitor a population density decline of elusive invertebrates? A statistical power analysis on *Lucanus cervus*. / **Thomaes, Arno**; **Vershelde, Pieter**; Mader, Detlef; Sprecher-Uebersax, Eva; Fremlin, Maria; **Onkelinx, Thierry**; Mendez, Marcos. In: NATURE CONSERVATION-BULGARIA, Nr. 19, 2017, blz. 1-18.
64. The need for large-scale distribution data to estimate regional changes in species richness under future climate change. / Titeux, Nicolas; **Maes, Dirk**; **Van Daele, Toon**; **Onkelinx, Thierry**; Heikkinen, Risto K.; Romo, Helena; García-Barros, Enrique; Munguira, Miguel L.; Thuiller, Wilfried; van Swaay, Chris A. M.; Schweiger, Oliver; Settele, Josef; Harpke, Alexander; Wiemers, Martin; Brotons, Lluís; Luoto, Miska. In: Diversity and Distributions, 2017, blz. 1-15.
65. (*) Differential effects of dominant and subordinate plant species on the establishment success of target species in a grassland restoration experiment. / Torrez, Vania; **Mergeay, Joachim**; De Meester, Luc; Honnay, Olivier; Helsen, Kenny. In: Applied vegetation science, Vol. 20, Nr. 3, 07.2017, blz. 363-375.
66. Integral occurrence probability: combining cover and relative shoot frequencies based on bounded point-to-plant distances. / **Van Calster, Hans**; Damgaard, Christian. In: Journal of vegetation science, Vol. 28, Nr. 4, 2017, blz. 824-837.
67. Gene flow and effective population sizes of the butterfly *Maculinea alcon* in a highly fragmented, anthropogenic landscape. / **Vanden Broeck, An**; **Maes, Dirk**; Kelager, Andreas; Wynhoff, Irma; WallisDeVries, Michiel F.; Nash, David R.; Oostermeijer, J. Gerard B.; Van Dyck, Hans; **Mergeay, Joachim**. In: Biological Conservation, Vol. 209, 2017, blz. 89-97.
68. The invasive Chinese mystery snail *Bellamya chinensis* (Gastropoda: Viviparidae) expands its European range to Belgium. / Van den Neucker, Tom; Schildermans, Tom; **Scheers, Kevin**. In: KNOWLEDGE AND MANAGEMENT OF AQUATIC ECOSYSTEMS, Nr. 418, 2017.
69. Retention of gene diversity during the spread of a non-native plant species. / Vandepitte, Katrien; Helsen, Kenny; Van Acker, Kasper; **Mergeay, Joachim**; Honnay, Olivier. In: Molecular Ecology, Vol. 26, Nr. 12, 06.2017, blz. 3141-3150.
70. Beyond protocols: improving the reliability of expert-based risk analysis underpinning invasive species policies. / Vanderhoeven, Sonia; Branquart, Etienne; **Casaer, Jim**; D'hondt, Bram; Hulme, Philip E; **Verreycken, Hugo**; Shwartz, Assaf; Strubbe, Diederik; Turbé, Anne; **Adriaens, Tim**. In: Biological Invasions, 26.04.2017.
71. Taxon-Independent and Taxon-Dependent Responses to Drought in Seedlings from *Quercus robur* L., *Q. petraea* (Matt.) Liebl. and Their Morphological Intermediates. / **Vander Mijnsbrugge, Kristine**; Turcsan, Arion; Maes, Jorne; Duchene, Nils; Meeus, Steven; **Van der Aa, Beatrijs**; Steppe, Kathy; **Steenackers, Marijke**. In: FORESTS, Vol. 8, Nr. 11, 11.2017.

72. Consistency assessment of rating curve data in various locations using Bidirectional Reach (BReach). / Van Eerdenbrugh, Katrien; **Van Hoey, Stijn**; Coxon, Gemma; Freer, Jim; Verhoest, Niko E. C. . In: Hydrology and Earth System Sciences, Vol. 21, Nr. 10, 23.10.2017, blz. 5315-5337.
73. Quality of citizen science data and its consequences for the conservation of skipper butterflies (Hesperiidae) in Flanders (northern Belgium). / Vanthieghem, Pieter; **Maes, Dirk**; Kaiser, Aurélien; Merckx, Thomas. In: Journal of Insect Conservation, Vol. 21, Nr. 3, 2017, blz. 451-563.
74. (*) 201 Combining Biodiversity Resurveys across Regions to Advance Global Change Research. / Verheyen, Kris; De Frenne, Pieter; Baeten, Lander; Waller, Donald M.; Hedl, Radim; Perring, Michael P.; Blondeel, Haben; Brunet, Jorg; Chudomelova, Marketa; Decocq, Guillaume; De Lombaerde, Emiel; Depauw, Leen; Dirnbock, Thomas; Durak, Tomasz; Eriksson, Ove; Gilliam, Frank S.; Heinken, Thilo; Heinrichs, Steffi; Hermy, Martin; Jaroszewicz, Bogdan; Jenkins, Michael A.; Johnson, Sarah E.; Kirby, Keith J.; Kopecky, Martin; Landuyt, Dries; Lenoir, Jonathan; Li, Daijiang; Macek, Martin; Maes, Sybryn L.; Malis, Frantisek; Mitchell, Fraser J. G.; Naaf, Tobias; Peterken, George; Petrik, Petr; Reczynska, Kamila; Rogers, David A.; Schei, Fride Hoistad; Schmidt, Wolfgang; Standovar, Tibor; Swierkosz, Krzysztof; Ujhazy, Karol; **Van Calster, Hans**; Vellend, Mark; Vild, Ondrej; Woods, Kerry; Wulf, Monika; Bernhardt-Roemermann, Markus. In: BIOSCIENCE, Vol. 67, Nr. 1, 01.2017, blz. 73-83.
75. No impact of tropospheric ozone on the gross primary productivity of a Belgian pine forest. / Verryckt, Lore T.; Op de Beeck, Maarten; **Neiryck, Johan**; Gielen, Bert; Roland, Marilyn; Janssens, Ivan A. In: Biogeosciences, Vol. 14, Nr. 7, 05.04.2017, blz. 1839-1855.
76. Multiple nitrogen saturation indicators yield contradicting conclusions on improving nitrogen status of temperate forests. / **Verstraeten, Arne**; **Neiryck, Johan**; **Cools, Nathalie**; **Roskams, Peter**; **Louette, Gerald**; De Neve, Stefaan; Sleutel, Steven. In: Ecological Indicators, Vol. 82, 13.07.2017, blz. 451-462.
77. (*) Mycorrhizal specificity does not limit the distribution of an endangered orchid species. / Waud, Michael; **Brys, Rein**; **Van Landuyt, Wouter**; Lievens, Bart; Jacquemyn, Hans. In: Molecular Ecology, Vol. 26, Nr. 6, 2017, blz. 1687-1701.
78. Changes in pathways and vectors of biological invasions in Northwest Europe. / Zieritz, Alexandra; Gallardo, Belinda; Baker, Simon; Britton, Robert J; van Valkenburg, Johan; **Verreycken, Hugo**; Aldridge, David C. In: Biological Invasions, Vol. 19, Nr. 1, 01.2017, blz. 269-282.

Bijlage 4: In 2017 gepubliceerde INBO-rapporten⁴

1. **Hervergunning grondwaterwinning Grobbendonk. Project-MER: resultaten NICHE Vlaanderen.** / Adriaens, Dries; Herr, Cécile; De Becker, Pieter. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 9).
2. **Analyse van de relatie tussen landbouw en landschap in Voeren. Trends en drivers.** / Annys, Sofie; Verhoeve, Anna; Wauters, Erwin; Turkelboom, Francis. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 24).
3. **Evaluatie van de vismigratie door de visdoorgangen van de Kleine Nete in Grobbendonk en Kasterlee : Studie in opdracht van ANB, bestek ANB-VF/2016/6, perceel 1.** / Baeyens, Raf; Buysse, David; Demaerteleire, Nico; Pieters, Sébastien; Robberechts, Karen; Gelaude, Emilie; Pauwels, Ine; Vandamme, Lore; Vermeersch, Sophie; Van Wichelen, Jeroen; Coeck, Johan. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 54 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 40).
4. **Monitoring van de visgemeenschap in het Zeeschelde-estuarium. Ankerkuilcampagnes 2016.** / Breine, Jan; Delmoitié, S.; De Bruyn, Adinda; Galle, Linde; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 82 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 10).
5. **Visbestandopnames in het Lippenbroek, een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij in het Zeeschelde-estuarium : Viscampagnes 2013-2016.** / Breine, Jan; De Bruyn, Adinda; Galle, Linde; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 17).
6. **Opvolging van het visbestand in het Zeeschelde-estuarium : Viscampagnes 2016.** / Breine, Jan; De Bruyn, Adinda; Galle, Linde; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 20).
7. **Het visbestand in enkele getijgebonden zijrivieren van het Zeeschelde-estuarium : Viscampagnes 2016.** / Breine, Jan; De Bruyn, Adinda; Galle, Linde; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 22).
8. **Monitoring van de visgemeenschap in het Zeeschelde-estuarium : Ankerkuilcampagnes 2017.** / Breine, Jan; De Bruyn, Adinda; Galle, Linde; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 3).
9. **Beheer- en beleidsdoelen voor wildsoorten in Vlaanderen.** / Casaer, Jim; Huysentruyt, Frank. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 44 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 2).
10. **Ondersteuningsproject bij de uitvoering van de reemonitoring in het Zoniënwoud/ Mission d'appui pour le recensement du chevreuil dans le massif sonien. Jaarlijks rapport / Rapport annuel. Période / Période de référence : 2008-2017.** / Casaer, Jim; Huysentruyt, Frank; Vercammen, Jan; Malengreaux, Celine; Licoppe, Alain. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017.
11. **Beoordelingskader voor Regionaal Belangrijke Biotopen (RBB) - Achtergrondrapport Methodiek - Moerasbiotopen.** / De Bie, Els; Oosterlynck, Patrik; Paelinckx, Desiré; Wouters, Jan. 2017.
12. **Beoordelingskader voor Regionaal Belangrijke Biotopen (RBB) - Deelrapport Moerasbiotopen.** / De Bie, Els; Oosterlynck, Patrik; Paelinckx, Desiré; Wouters, Jan. 2017.
13. **Monitoringsprotocol zoogdieren: Europese hamster, hazelmuis, das en Europese otter.** / De Bruyn, Luc; Van Den Berge, Koen; Verbeylen, Goedele; Scheppers, Thomas; Gouwy, Jan; Maes, Dirk; De Knijf, Geert; Onkelinx, Thierry; Piesschaert, Frederic; Pollet, Marc; Westra, Toon; Quataert, Paul. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 16 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.R.2015.11336560).
14. **Toekomstgerichte opvolging van de verschillende natuurvriendelijke oeververdedigingstechnieken langs de Moervaart : Eindrapport.** / De Dobbelaer, Tom; Vermeersch, Sophie; Dhaluin, Pieter; De Geest, Luc. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 217 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 43).
15. **Kennisopbouw rond efficiëntie van beheertechnieken voor lichtminnende soorten binnen bos : Voortgangsrapport 2016 : bespreking van een aantal specifieke veldexperimenten.** / De Keersmaeker, Luc; Thomaes, Arno; Van der Aa, Beatris; Vandekerckhove, Kris. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 18).
16. **Stakeholderidentificatie en -analyse van Voeren.** / Demeyer, Rolinde; De Smet, Lieven; Turkelboom, Francis. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 23).

⁴ **Rapport:** een eindverslag van een project of verslag van een onderzoek. Het wordt extern verspreid. Rapporten krijgen een ISSN-nummer.

17. **BWK en Habitatkartering, een praktische handleiding. Deel 5: de graslandsleutel.** / De Saeger, Steven; Wouters, Jan. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek).
18. **Terms of reference werkpakket bedrijfseconomische onderbouwing 2B Connect.** / De Smet, Lieven. 2017.
19. **Verklarend onderzoek naar landschapkenmerken op de verspreiding van de steenuil *Athene noctua*.** / Everaert, Joris. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 49).
20. **Visbestandopnames op enkele oude Demermeanders en enkele waterlopen in het bekken van de Zeeschelde (2016) : Meting nul- en één situatie in het kader van de monitoring van het Sigmaphan.** / Galle, Linde; Breine, Jan; Mertens, Wim; De Bruyn, Adinda; Lambeens, Isabel; Maes, Yves; Van Thuyne, Gerlinde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 35).
21. **Klimaatverandering en klimaatbestendig landschap te Voeren.** / Gobin, Anne; Thoonen, Marijke; Vriens, Lieve; De Smet, Lieven. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 27).
22. **Ondersteuningsproject bij de uitvoering van de reemonitoring in het Zoniënwoud/ Mission d'appui pour le recensement du chevreuil dans le massif sonien. Jaarlijks rapport / Rapport annuel. Periode / Période de référence : 2008-2016.** / Huysentruyt, Frank; Vercammen, Jan; Malengreaux, Celine; Licoppe, Alain; Casaer, Jim. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 4).
23. **Trendbepaling natuurindicatoren 2017.** / Jansen, Ivy. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 98 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 42).
24. **Verontreiniging in bodem en blad van 23 gecontroleerde overstromingsgebieden langs Schelde, Rupel, Dijle, Grote Nete en Kleine Nete.** / Lettens, Suzanna; De Vos, Bruno. 2017. 62 blz.
25. **Afbakenen van actueel relevant potentieel leefgebied voor een selectie van Europees prioritaire soorten.** / Maes, Dirk; Anselin, Anny; De Knijf, Geert; Denys, Luc; Devos, Koenraad; Gouwy, Jan; Leyssen, An; Packet, Jo; Pauwels, Ine; Pollet, Marc; Speybroeck, Jeroen; Stienen, Eric; Thomaes, Arno; T'Jollyn, Filiep; Van Den Berge, Koen; Van Landuyt, Wouter; Van Thuyne, Gerlinde; Vermeersch, Glenn; Verhaeghe, Floris. Brussel : Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 80 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 30).
26. **IUCN Rode Lijst van de sprinkhanen en krekels in Vlaanderen.** / Maes, Dirk; Adriaens, Tim; Declerck, Kris; Foquet, Bert; Foquet, Ruben; Lambrechts, Jorg; Lock, Koen; Piesschaert, Frederic. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 74 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 29).
27. **Hoe bij het veldwerk omgaan met afwijkingen op een monitoringsprotocol van een soortenmeetnet Natura 2000?** / Onkelinx, Thierry; De Knijf, Geert; Maes, Dirk; De Bruyn, Luc; Westra, Toon; Pollet, Marc; Quataert, Paul. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 8 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 13).
28. **Monitoring van ecologische processen Vlaanderen : Een verkenning.** / Provoost, Sam; Van Uytvanck, Jan; Vandekerckhove, Kris; De Blust, Geert. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 42 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 3).
29. **Bosvitaliteitsinventaris 2016 : Resultaten uit het bosvitaliteitsmeetnet (Level 1).** / Sioen, Geert; Verschelde, Pieter; Roskams, Peter. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 15).
30. **Monitoring van kustbroedvogels in de SBZ-V 'Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist' en de westelijke voorhaven van Zeebrugge tijdens het broedseizoen 2016.** / Stienen, Eric; Courtens, Wouter; Van De Walle, Marc; Vanermen, Nicolas; Verstraete, Hilbran. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 40 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 21).
31. **Veldstudie naar de monitoring van biota in het kader van de rapportage van de chemische toestand voor de Kaderrichtlijn Water 2015-2016.** / Teunen, L.; Belpaire, Claude; Dardenne, F.; Blust, R.; Bervoets, L. Universiteit Antwerpen, 2017. 95 blz.
32. **Analyse van de relatie tot het landschap in Voeren van de sectoren erfgoed, natuur, recreatie & toerisme en wonen.** / Thoonen, Marijke; De Smet, Lieven. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 25).
33. **Sociale waardering van het Voerense landschap.** / Thoonen, Marijke; De Meyer, Rolinde; De Smet, Lieven; Turkelboom, Francis. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 26).
34. **Ecohydrologische studie met bodemanalysen voor Graafweide-Schupleer als onderdeel van de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen in habitatrichtlijngebied 'Vallei van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden'.** / Van Ballaert, Siegfried; De Becker, Pieter; Herr, Cécile; Vandamme, Lore; Verbaarschot, Evi; Poelen, Moni; Bobbink, Roland; Verbeiren, Boud; Huysmans, M. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 294 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 16).

35. **Onderzoek naar topografie en hydrografie in het kader van natuurherstel in Dunbergbroek, LIFE Hageland.** / Van Ballaert, Siege; De Becker, Pieter; Herr, Cécile. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 114 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 28).
36. **Verspreiding van de das Meles meles in Vlaanderen : recente evoluties.** / Van Den Berge, Koen; Gouwy, Jan; Berlengee, Filip; Vansevenant, Dirk. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 34).
37. **Innovatieve methodes voor natuurbeheer: moleculair genetische technieken voor soortenbescherming en -beheer.** / Vanden Broeck, An; Cox, Karen. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 46).
38. **Evaluatie Natuurinrichting Smeethof - Deel I : Monitoringsresultaten, evaluatie en aanbevelingen voor toekomstig beheer.** / Van der Aa, Beatrijs; Van Uytvanck, Jan; Vercruyssen, Edward; Van Gompel, Wouter; Provoost, Sam; Thomaes, Arno; Vandekerckhove, Kris; De Blust, Geert. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 11).
39. **Vraagstelling en beleidsrelaties van de Meetnetten Natuurlijk Milieu in Vlaanderen : Beleidsvragen en synergieën als afbakening voor het ontwerp.** / Vanderhaeghe, Floris; Denys, Luc; Van Calster, Hans; Cools, Nathalie; Vandenabeele, M.A.; Van Elegem, B.; Quataert, Paul. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 33).
40. **Seabird monitoring at the Thorntonbank offshore wind farm : Updated seabird displacement results & an explorative assessment of large gull behavior inside the wind farm area.** / Vanermen, Nicolas; Courtens, Wouter; Van De Walle, Marc; Verstraete, Hilbran; Stienen, Eric. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 44 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 31).
41. **Vegetatieonderzoek en verkennend golfslagonderzoek in plasbermen langs de Leie.** / Van Kerckvoorde, Andy; De Geest, Luc; Vervaet, Koen; Pieters, Mathieu; Willems, Koen. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 49 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 38).
42. **Ecologische opvolging en beheervoorstellen voor kruidige bermvegetaties langs het Afleidingskanaal van de Leie.** / Van Kerckvoorde, Andy; De Geest, Luc. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 94 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 44).
43. **Een Rode Lijst van de hauwmossen (Anthocerotophyta), levermossen (Marchantiophyta) en bladmossen (Bryophyta) van Vlaanderen.** / Van Landuyt, Wouter; De Beer, Dirk. Brussel : Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 48).
44. **De biologische kwaliteit van waterlopen, kanaal en vijvers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2016. Fytoplankton, fyto-benthos, macrofyten, macro-invertebraten en vissen.** / Van Onsem, Stijn; Breine, Jan; Triest, Ludwig. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 100 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 5).
45. **Habitatmapping: foerageren van overwinterende watervogels op de slikken van de Zeeschelde : Eerstelijnsanalyse van voorkomen en foeragegedrag van eenden in gebieden met verschillende waterdynamiek.** / Van Ryckegem, Gunther; Vanoverbeke, Joost; Van Braeckel, Alexander; Speybroeck, Jeroen; Hermans, Emilie; Van den Bergh, Erika. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 48 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 36).
46. **MONEOS – Geïntegreerd datarapport INBO: Toestand Zeeschelde 2016 : Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten.** / Van Ryckegem, Gunther; Van Braeckel, Alexander; Elsen, Ruben; Speybroeck, Jeroen; Vandevoorde, Bart; Mertens, Wim; Breine, Jan; Spanoghe, Geert; Buerms, Dimitri; De Beukelaer, Joram; De Regge, Nico; Hessel, Kenny; Soors, Jan; Terrie, Thomas; Van Lierop, Frederic; Van den Bergh, Erika. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 217 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 37).
47. **Visbestandopnames in Vlaanderen in het kader van het Referentiemetnet-Bemonsteringsresultaten 2016.** / Van Thuyne, Gerlinde; Galle, Linde; Maes, Yves; De Bruyn, Adinda; Lambeens, Isabel; Breine, Jan. 2017.
48. **Evaluatie en optimalisatie van de inventarisatiemethodiek en de beheerevaluatie voor bermen en dijken.** / Van Uytvanck, Jan; Van Kerckvoorde, Andy; Vandevoorde, Bart; De Blust, Geert. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 32).
49. **Evaluatie van de vismigratie in de Dijle ter hoogte van de Bovenstuw in Mechelen.** / Vermeersch, Sophie; Baeyens, Raf; De Maerteleire, Nico; Gelaude, Emilie; Pauwels, Ine; Pieters, Sébastien; Robberechts, Karen; Coeck, Johan. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 52 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 14).
50. **Ecologische opvolging van plasbermen langs het Kanaal Brussel-Schelde, het Kanaal Charleroi-Brussel en het Kanaal Leuven-Dijle.** / Vermeersch, Sophie; Van Kerckvoorde, Andy; Van Ballaert, Siege; Baeyens, Raf; De Geest, Luc; De Maerteleire, Nico; Gelaude, Emilie; Mouton, Ans; Vervaet, Koen; Pieters, Mathieu; Pieters, Sébastien; Robberechts, Karen; Willems, Koen. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 175 blz. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 45).

51. **Criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de Vogelrichtlijnsoorten in Vlaanderen : Versie 2.0.** / Vermeersch, Glenn (Hoofdauteur); Adriaens, Peter; Pollet, Marc. 2017.
52. **Vogelmonitoring van de SBZ-V 'Poldercomplex' en Monitoring van de compensatie-inrichtingen voor de Achterhaven van Zeebrugge a.d.h.v. 3 parameters: vegetatie, broedvogels en hydrologie 2016.** / Verstraete, Hilbran. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek).
53. **Sustainable Farming BASF – site Brussels : Results breeding bird monitoring 2017.** / Verstraete, Hilbran; Van De Walle, Marc; Pollet, Marc. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 39).
54. **Ecotoopkwetsbaarheidskaarten voor Vlaanderen 2016 - versie 2.** / Vriens, Lieve; Peymen, Johan. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 19).

Bijlage 5: In 2017 gepubliceerde INBO-mededelingen⁵

1. **Natuurindicatoren 2017 : Toestand van de natuur in Vlaanderen cijfers voor het beleid.** / Demolder, Heidi; Peymen, Johan; Adriaens, Tim; Anselin, Anny; Belpaire, Claude; Boone, Niko; De Beck, Lode; De Keersmaeker, Luc; De Knijf, Geert; De Smet, Lieven; Devos, Koenraad; Everaert, Joris; Geeraerts, Caroline; Jansen, Ivy; Lommaert, Leon; Maes, Dirk; Neiryndck, Johan; Onkelinx, Thierry; Sioen, Geert; Stevens, Maarten; Thomaes, Arno; Thoonen, Marijke; Van Den Berge, Koen; Van der Aa, Beatrijs; Van Gossum, Peter; Van Landuyt, Wouter; Van Reeth, Wouter; Van Uytvanck, Jan; Vermeersch, Glenn; Verreycken, Hugo; Verschelde, Pieter. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 2).
2. **Bosonderzoek in Vlaanderen : Inventaris.** / Vander Mijnsbrugge, Kristine. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2017. 22 blz. (Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 1).

Bijlage 6: In 2017 door het INBO verstrekte en gepubliceerde adviezen

1. **Advies over het effect van recreatie op een aanwezige dassenpopulatie.** / Van Den Berge, Koen (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3628.
2. **Advies bij het gidsdocument jacht in Sigmagebieden.** / Spanoghe, Geert (Hoofdauteur); Mertens, Wim; Van Ryckegem, Gunther. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3626.
3. **Advies betreffende het toetsen van projecten aan de kwaliteitselementen volgens de Kaderrichtlijn Water voor onder meer het waterlichaam Zeeschelde IV.** / Van den Bergh, Erika (Hoofdauteur); Speybroeck, Jeroen; Van Braeckel, Alexander; Vandevoorde, Bart. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3614.
4. **Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart in de Oudbroek-Schellandpolder te Bornem.** / De Saeger, Steven (Hoofdauteur); Van Ryckegem, Gunther. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3623.
5. **Advies over het natuurinrichtingsproject Zwarte Beek.** / Oosterlynck, Patrik (Hoofdauteur); De Becker, Piet. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3621.
6. **Advies over de mogelijke invloed van sulfatrijk proceswater op de ontwikkeling van veenmosrijke oevervegetatie in een zandgroeve.** / Denys, Luc (Hoofdauteur); De Becker, Piet; Oosterlynck, Patrik. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3494.
7. **Advies over de impact van een kabelpark op de biodiversiteit van de Spuikom te Oostende.** / Stienen, Eric (Hoofdauteur); Courtens, Wouter; Devos, Koen; Everaert, Joris. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3612.
8. **Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart van SBZ Jekervallei en bovenloop van de Demervallei (BE2200041), deelgebied 6.** / De Saeger, Steven (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3617.

⁵ **Mededeling:** publicatie over een afgerond onderzoek bestemd voor een ruim publiek (Rode Lijsten, Natuurrapport, atlanten,...); elke mededeling krijgt een individueel ISBN-nummer.

9. **Advies betreffende de natuurontwikkeling met natuurinclusieve landbouw op een grindontginningsgebied langs de Maas.** / Provoost, Sam (Hoofdauteur); De Blust, Geert; Thoonen, Marijke; Van Kerckvoorde, Andy; Van Uytvanck, Jan. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3581.
10. **Advies over de positionering van windturbines in de haven van Zeebrugge.** / Everaert, Joris (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3606.
11. **Advies over argumenten in het beroep tegen de milieuvergunning voor windturbines in de Maatheide in Lommel.** / Everaert, Joris (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3601.
12. **Advies over broedende grote meeuwen in de gemeente Zedelgem.** / Stienen, Eric (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3613.
13. **Advies over het erosierisico na ontpoldering in het Klein Broek (Temse).** / Van Ryckegem, Gunther (Hoofdauteur); Van Braeckel, Alexander; Van den Bergh, Erika. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3607.
14. **Advies bij de passende beoordeling betreffende het plan-MER: Provinciaal RUP 'rechteroever jachthaven Nieuwpoort'.** / Breine, Jan; Speybroeck, Jeroen; Vriens, Lieve; Vandevoorde, Bart; Devos, Koen (Hoofdauteur); Provoost, Sam. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3597.
15. **Advies over de uitbreiding van het beheergebied voor weidevogels op Linkerscheldeoever.** / Spanoghe, Geert (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3598.
16. **Advies bij de effectbeoordeling 'complex project nieuwe zeesluis Zeebrugge - Kleiputten van Heist'.** / Gyselings, Ralf (Hoofdauteur); Devos, Koen; Vriens, Lieve. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3590.
17. **Advies over de impact en het beheer van verwilderde katten.** / Baert, Kristof (Hoofdauteur); Adriaens, Tim; Casaer, Jim; Van Den Berge, Koen. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3609.
18. **Advies over de problematiek van pollutanten in zoetwatervissen in Vlaanderen.** / Belpaire, Claude (Hoofdauteur); De Charleroy, Daniel; Hoffmann, Maurice. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3528.
19. **Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart van Schulens- en Webbekoms Broek.** / De Saeger, Steven (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3600.
20. **Advies over prioritaire soorten op de Balim Gronden (Kristalpark III) in Lommel.** / Maes, Dirk (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3591.
21. **Berekening van het gemiddeld aantal koppels patrijzen per 100 ha open ruimte per wildbeheereenheid voor de periode 2014-2016.** / Verzelen, Yasmine (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3585.
22. **Advies over over de populatiedynamiek en het beheer van de steenmarter met aandacht voor de tot nu toe vastgestelde voedselpreferenties in Vlaanderen.** / Van Den Berge, Koen (Hoofdauteur); Gouwy, Jan. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3457.
23. **Advies over de herinrichting van de slikken en schorren na de realisatie van de Oosterweelverbinding.** / Van Ryckegem, Gunther (Hoofdauteur); Van Braeckel, Alexander; Van den Bergh, Erika; Vandevoorde, Bart. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3556.
24. **Advies over een passende beoordeling met betrekking tot een aanvraag voor een grondwaterwinning in het Turnhouts vennengebied.** / Van Daele, Toon (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3583.
25. **Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart van landgoed De Markgraaf te Kalmthout.** / De Saeger, Steven (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3589.
26. **Advies over de herinrichting van de zuidelijke wachtboezem in de Antwerpse haven.** / Gyselings, Ralf (Hoofdauteur); Spanoghe, Geert; Van den Bergh, Erika. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3568.
27. **Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart van SBZ Demervallei (BE2400014), deelgebieden 16,17, 18 en 19.** / De Saeger, Steven (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3577.
28. **Advies over de bestrijding van duiven langs bruggen.** / Huysentruyt, Frank (Hoofdauteur); Casaer, Jim. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3572.
29. **Advies over de toegekende bemestingsklassen in het gewestelijk RUP Historisch gegroeid bedrijf Brouwerij Lindemans te Sint-Pieters-Leeuw in uitvoering van het Mestdecreet.** / Vriens, Lieve (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3580.

30. **Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart in het natuurgebied Scheps te Balen.** / Vriens, Lieve (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3569.
31. **Inschatting van de kosten voor het beheren van een grondwatermeetnet op terreinen van het Agentschap voor Natuur en Bos.** / Van Calster, Hans (Hoofdauteur); Van Daele, Toon; Vanderhaeghe, Floris. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3557.
32. **Advies over de bestrijding van stierkikker in de Lokkerse Dammen (Arendonk) en Scheps (Balen).** / Devisscher, Sander (Hoofdauteur); Adriaens, Tim; Casaer, Jim. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3455.
33. **Ecologische overwegingen bij de ontpoldering van de Fasseitpolder.** / Mertens, Wim (Hoofdauteur); Van Braeckel, Alexander; Van den Bergh, Erika; Vandevoorde, Bart; Van Ryckegem, Gunther. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3539.
34. **Ecologische overwegingen bij de ontpoldering van het Groot Schoor te Hamme.** / Van Ryckegem, Gunther (Hoofdauteur); Mertens, Wim; Van Braeckel, Alexander; Van den Bergh, Erika; Vandevoorde, Bart. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3541.
35. **Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart in Mol-Postel.** / Lommaert, Leon (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3558.
36. **Advies over het beheer van graslanden en bermen van Provinciaal Domein Het Leen (Eeklo).** / Van Uytvanck, Jan (Hoofdauteur); Dhaluin, Pieter; Provoost, Sam. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3543.
37. **Advies over voortoets/passende beoordeling en verscherpte natuurtoets voor een project met mogelijke gevolgen voor het Vogelrichtlijngebied Blokkersdijk.** / Van Daele, Toon (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3540.
38. **Advies over parapluoorten voor akkervogels.** / Vermeersch, Glenn (Hoofdauteur); Devos, Koen. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3536.
39. **Advies over eikensterfte in Wuustwezel.** / Roskams, Peter (Hoofdauteur); De Haeck, Arthur; De Vos, Bruno. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3400.
40. **Advies over genetische variatie bij aanplantingen van bosplantsoen.** / Vander Mijnsbrugge, Kristine (Hoofdauteur); De Cuyper, Bart; Vanden Broeck, An; Van der Aa, Beatrijs. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3526.
41. **Advies over ontsnipperingsmaatregelen in Laakdal.** / Everaert, Joris (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3531.
42. **Advies over het opmaken van een staalnameschema voor bodemstalen.** / Raman, Maud (Hoofdauteur); De Vos, Bruno. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3523.
43. **Actualisatie van de Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart van delen in of palend aan het Vogelrichtlijngebied BE2217310.** / De Saeger, Steven (Hoofdauteur); Spanhove, Toon. 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3532.
44. **Advies over de mogelijke impact van het uitstrooien van crematieas in natuurgebied op de bodem en de vegetatie.** / De Vos, Bruno (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3510.
45. **Advies over de resultaten uit de Ontsnipperingstool.** / Everaert, Joris (Hoofdauteur). 2017. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. INBO.A.3519.

Bijlage 7: Antwoorden op parlementaire vragen waaraan het INBO in 2017 bijdroeg

Intern nr.	Vraagsteller	Titel
INBO.PA.2017.1	Jelle Engelbosch - Vlaams Parlement	Het ondersteunen van de aanplant van bacterievuurreistente meidoornhagen
INBO.PA.2017.2	Peter Van Rompuy - Vlaams Parlement	Vlaamse Overheid - uitbestede taken
INBO.PA.2017.3	Lode Ceyskens - Vlaams Parlement	Vraag om uitleg over een beheerplan fauna en flora dat rekening houdt met het edelhert
INBO.PA.2017.4	Hermes Sanctorum - Vlaams Parlement	Afschot- en populatietrends van bejaagde diersoorten
INBO.PA.2017.5	Herman De Croo - Vlaams Parlement	Schade door steenmarters - aangiften

	Parlement	
INBO.PA.2017.6	Valerie Taeldeman - Vlaams Parlement	Vraag om uitleg over de impact van de natuur op de gezondheid
INBO.PA.2017.7	Chris Janssens - Vlaams Parlement	Vluchtelingenwerk Vlaanderen - Steun
INBO.PA.2017.8	Ward Kennes - Vlaams Parlement	INBO - Klantentevredenheidsmeting
INBO.PA.2017.9	Gweny De Vroe - Vlaams Parlement	Impact van klimaatverandering op ecosysteemdiensten
INBO.PA.2017.10	Bart Martens - Vlaams Parlement	Chinese wolhandkrab - maatregelen
INBO.PA.2017.11	Bert Verbist - Agentschap voor Natuur en Bos	Inschatting grootte everzwijnenpopulatie
INBO.PA.2017.12	Griet Verstraeten - Departement LNE	Klimaatadaptatie
INBO.PA.2017.13	Kristien Reyns - Departement Landbouw en Visserij	Bestrijding van planten- en dierenziekten - Europese subsidies
INBO.PA.2017.14	Elisabeth Meuleman - Vlaams Parlement	VOU over Natuurrapport en groene infrastructuur
INBO.PA.2017.15	Bruno Tobback - Vlaams Parlement	Vraag om uitleg over de band tussen het vergunningenbeleid en de alarmerende achteruitgang van weidevogelsoorten in Vlaanderen
INBO.PA.2017.16	Robrecht Bothuyne - Vlaams Parlement	Eigen entiteiten - energiebesparende investeringen
INBO.PA.2017.17	Chris Janssens - Vlaams Parlement	Artsen Zonder Grenzen - samenwerking en ondersteuning
INBO.PA.2017.18	Herman De Croo - Vlaams Parlement	Schade door bevers - aangiften
INBO.PA.2017.19	Herman De Croo - Vlaams Parlement	Schade door everzwijnen - aangiften
INBO.PA.2017.20	Herman De Croo - Vlaams Parlement	Schade door dassen - aangiften
INBO.PA.2017.21	Lydia Peeters - Vlaams Parlement	De overlast door everzwijnen en de nood aan bijkomende maatregelen
INBO.PA.2017.22	Bert Maertens - Vlaams Parlement	Bastaardsatijnvlinder in West-Vlaanderen - Verspreiding en sensibilisering voor risico's
INBO.PA.2017.23	Koen Van Den Heuvel - Vlaams Parlement	Vlaamse Overheid - Ontvangsten giften, schenkingen en legaten
INBO.PA.2017.24	Willem-Frederik Schiltz - Vlaams Parlement	Vlaamse Regering - Adviesorganen
INBO.PA.2017.25	Peter Van Rompuy - Vlaams Parlement	Belgische mededingingsautoriteit - impact opgelegde kartelboete voor Vlaamse overheid
INBO.PA.2017.26	Lydia Peeters - Vlaams Parlement	Everzwijnenproblematiek - Proefproject Ravels
INBO.PA.2017.27	Tine Soens - Vlaams Parlement	Duurzame ontwikkelingsdoelen - stand van zaken
INBO.PA.2017.28	Chris Janssens - Vlaams Parlement	Etnische-culturele federaties - bevraging
INBO.PA.2017.29	Piet De Bruyn - Vlaams Parlement	Beheerovereenkomsten akker- en weidevogels - Effectiviteitsonderzoek
INBO.PA.2017.30	Piet De Bruyn - Vlaams Parlement	Agrarisch natuurbeheer - akkervogels

INBO.PA.2017.31	An Christiaens - Vlaams Parlement	Grauwe gors : beschermingsmaatregelen
INBO.PA.2017.32	Piet De Bruyn - Vlaams Parlement	Achteruitgang van de grauwe gors
INBO.PA.2017.33	Johan Danen - Vlaams Parlement	Vleermuizen - bescherming tegen windturbines
INBO.PA.2017.34	Bart Martens - Vlaams Parlement	Dwergkroos - bestrijding
INBO.PA.2017.35	Bert Maertens - Vlaams Parlement	Bestrijding grote waternavel - Stand van zaken (2)
INBO.PA.2017.36	Nadia Sminate - Vlaams parlement	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek - Integratie van personeelsleden met een migratieachtergrond
INBO.PA.2017.37	Tine Van Der Vloet - Vlaams parlement	Impact natuur op gezondheid - Advies Hoge Gezondheidsraad
INBO.PA.2017.38	Wilfried Vandaele - Vlaams Parlement	Droogteplan - Krachtlijnen
INBO.PA.2017.39	Jos De Meyer - Vlaams Parlement	Aziatische hoornaar - bestrijding
INBO.PA.2017.40	Lydia Peeters - Vlaams Parlement	Invloed van vleermuizen bij de inplanting en werking van windmolens
INBO.PA.2017.41	Martine Fournier - Vlaams Parlement	Lokale overheden - bijkomende ondersteuning
INBO.PA.2017.42	Joris Vandenbroucke - Vlaams Parlement	Vlaamse overheid - Vliegtuigreizen
INBO.PA.2017.43	Daniëlle Vanwesenbeeck - Vlaams Parlement	Algemene verordening gegevensbescherming - voorbereiding GDPR-agentschappen
INBO.PA.2017.44	Lorin Parys - Vlaams Parlement	Werkgevers- en werknemersorganisaties - subsidies
INBO.PA.2017.45	Lydia Peeters - Vlaams Parlement	Jachtdecreet - herziening openingstijden
INBO.PA.2017.46	Lieve Maes - Vlaams Parlement	Vlaamse overheid - juridische geschillen
INBO.PA.2017.47	Bert Maertens - Vlaams Parlement	Everzwijnenpopulatie West-Vlaanderen
INBO.PA.2017.48	Koen Van Den Heuvel - Vlaams Parlement	Toepassing met betrekking tot artificiële intelligentie
INBO.PA.2017.49	Koen Van Den Heuvel - Vlaams Parlement	Toepassing met betrekking tot virtual en augmented reality
INBO.PA.2017.50	Johan Danen - Vlaams Parlement	Energie-efficiënte en klimaatdoelstellingen - Voorbeeldrol Vlaamse overheid

Strategische Meerjarenplanning 2014-2019

Vooruitblik 2018

INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK

Vlaanderen
is wetenschap

---

¹ De voorpagina van het INBO-JOP 2018 wordt gesierd door het zevenstippelig lieveheersbeestje (*Coccinella septempunctata*), een vrij algemene soort in Vlaanderen, die zich er goed handhaaft (minder zo in het Verenigd Koninkrijk) ondanks de steeds massalere aanwezigheid van de invasieve exoot *Harmonia axyridis*, het veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje (cf. Helen E. Roy, **Tim Adriaens**, Nick J. B. Isaac, Marc Kenis, **Thierry Onkelinx**, Gilles San Martin, Peter M. J. Brown, Louis Hautier, Remy Poland, David B. Roy, Richard Comont, René Eschen, Robert Frost, Renate Zindel, Johan Van Vlaenderen, Oldrich Nedvĕd, Hans Peter Ravn, Jean-Claude Grégoire, Jean-Christophe de Biseau, **Dirk Maes** (2012). Invasive alien predator causes rapid declines of native European ladybirds. *Diversity and Distributions*, 18, 717–725.

Voorwoord

2018 is voor het INBO het jaar waarin de nieuwe organisatiestructuur geëvalueerd zal worden: biedt ze een globale meerwaarde, draagt de autonomere rol van de teams bij tot een sterkere en beleidsgerichte output, bevordert ze de persoonlijke motivatie en gedrevenheid, draagt ze bij tot een sterker gevoel van verantwoordelijkheid voor het eigen team, voor de teamgrenzen overschrijdende samenwerking, voor het INBO, voor de klant, en manifesteert het management zich effectief als faciliterend en coachend, eerder dan dicterend en dominerend?

Inhoudelijk staan er weer heel wat uitdagingen op het menu. Het NARA-S staat op de radar; dit zal voortbouwen op het NARA-B (2016) en NARA-T (2014). Begin 2018 staat ook de afwerking van de laatste “Gebiedsanalyses” op het programma. Dit betreft landschappelijk samenhangende deelzones van de 38 Speciale Beschermingszones, waarbij een vooral ecohydrologisch geïnspireerde context wordt gegeven aan de opmaak van gebiedsvisies in verband met herstelmaatregelen per SBZ-H deelzone.

Een blijver voor de hele legislatuur blijft de inzet voor PAS-PPB² gerelateerde projecten, met een personeelsinzet van 16%, nog verder aangevuld met EV INBO-inzet. Zeer belangrijk in dit programma blijft in 2018 de bepaling van de milieu- en omgevingscondities en beheermaatregelen die nodig zijn voor het herstellen, behouden of creëren van een goede staat van instandhouding van Europese habitats.

Daarnaast zet het INBO in op zeer diverse door allerhande regelgeving ingegeven taken, met name advisering, de biologische waarderingskaart (geconcentreerd in de 38 speciale beschermingszones), Natura2000 monitoring, monitoring bosreservaten, het soortenbesluit, erkenning van bosbouwkundig teeltmateriaal (met focus op klimaatrobustheid van boomsoorten), het jachtdecreet en de licentiejaacht, de kaderrichtlijn mariene strategie en de kaderrichtlijn water. Blijvend onderbezet qua VTE-inzet is de opdracht betreffende invasieve exoten, en de Kennisopbouw over natuur en klimaateffecten, -adaptatie en -mitigatie.

Aan voor natuur en natuurlijk milieu rechtstreeks of onrechtstreeks relevante actoren (ANB, VMM, VLM, RWO, LNE, L&V, MOW, Maatschappelijk Middenveld) worden via het beschikbaar houden van een VTE-enveloppe de mogelijkheid geboden om projecten aan ons uit te besteden; tweede onderdeel van ons rechtstreeks vraag gestuurd onderzoek is de dienstverlening aan derden via raamovereenkomsten (W&Z, aMT), die gefinancierd worden via kredietoverdrachten; alles samen omvat dit vraag gestuurd onderzoek 18% van onze personeelsinzet.

De weg die in 2016 al is ingeslagen voor het EV INBO om meer in te zetten op internationale projecten, zal in 2018 worden verdergezet. Het is slechts op die manier dat het INBO nog voldoende werk kan maken van expertiseopbouw op (middel)lange termijn, zodat we ook met die tijdshorizont volwaardige beleidsondersteuning kunnen blijven bieden voor het omgevingsbeleid in Vlaanderen (en daarbuiten).

Maurice Hoffmann
wnd. administrateur-generaal
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

---

² PAS-PBP: Programmatische Aanpak Stikstof/Platform Passende Beoordeling

Inhoud

Voorwoord.....	3
Inleiding	7
Hoofdstuk 1. Omgevingsanalyse	9
Situering van het INBO	9
Organisatiestructuur.....	9
Hoofdstuk 2. Beleidsdoelstellingen	11
Beleidsprioriteiten.....	11
Vlaams Regeerakkoord.....	12
Beleidsnota 2014-2019 Omgeving	13
Koppeling van de INBO-projecten aan OD65	14
Hoofdstuk 3. Beheerdoelstellingen	17
Strategisch kader van het INBO.....	17
Missie.....	17
Visie	17
Strategische organisatorische doelstellingen 2014-2019.....	17
Operationele organisatorische doelstellingen 2014-2019	19
Inhoudelijke strategische doelstellingen 2014-2019.....	20
Stand van zaken realisatie kerntakenplan.....	21
Organisatieontwikkeling.....	22
Hoofdstuk 4. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken	24
Risicomanagement.....	24
Procesindicatoren om de algemene werking op te volgen	24
Hoofdstuk 5. Doelstellingen m.b.t. welzijn.....	25
HR-beleid: uitdagingen 2018	25
Nieuw HR Beleid 2018	25
Personeelsplan	25
Leiderschap.....	27
Functieclassificatie.....	27
Cultuur	27
Vorming	27
Personeelsadministratie.....	27
Globaal Preventieplan 2016-2019	27
Hoofdstuk 6. Het INBO-kerntakenplan in 2018.....	28

Kerntaak 1: Natuurrapportering.....	28
Kerntaak 2: Advisering.....	29
Kerntaak 3: Wetenschappelijke ondersteuning en methodologieontwikkeling.....	29
Kerntaak 4: Biologische Waarderingskaart	31
Kerntaak 5: Erkenning bosbouwkundig uitgangsmateriaal.....	32
Kerntaak 6: Licentiejacht	32
Kerntaak 7: Jachtdecreet.....	33
Kerntaak 8: Kaderrichtlijn Water, opvolging visfauna.....	33
Kerntaak 9: Kaderrichtlijn Mariene Strategie.....	34
Kerntaak 10: Palingverordening	34
Kerntaak 11: Monitoring Bosreservaten	34
Kerntaak 12: Soortenbesluit, waaronder monitoring invasieve soorten	35
Kerntaak 13: Natura 2000	36
Kerntaak 14: Programmatische Aanpak Stikstof & Platform Passende Beoordeling.....	38
Kerntaak 15: Raamovereenkomsten	39
Raamovereenkomst met de Vlaamse Waterweg nv (voorheen W&Z nv)	39
Raamovereenkomst met de afdeling Maritieme Toegang (aMT)	39
Kerntaak 16: Dienstverlening naar agentschappen van de Vlaamse Overheid en het maatschappelijk middenveld (enveloppefinanciering)	41
Kerntaak 17: Visteelt in het kader van soortenherstelprogramma's (af te bouwen)	43
Kerntaak 18: Veredeling van boomsoorten (af te bouwen).....	43
Kerntaak 19: Strategisch Wetenschappelijk onderzoek (af te bouwen).....	44
Kerntaak 20: Ondersteuning	46
Nieuwe kerntaak 21: Kennisopbouw over natuur en klimaateffecten, -adaptatie en -mitigatie	47

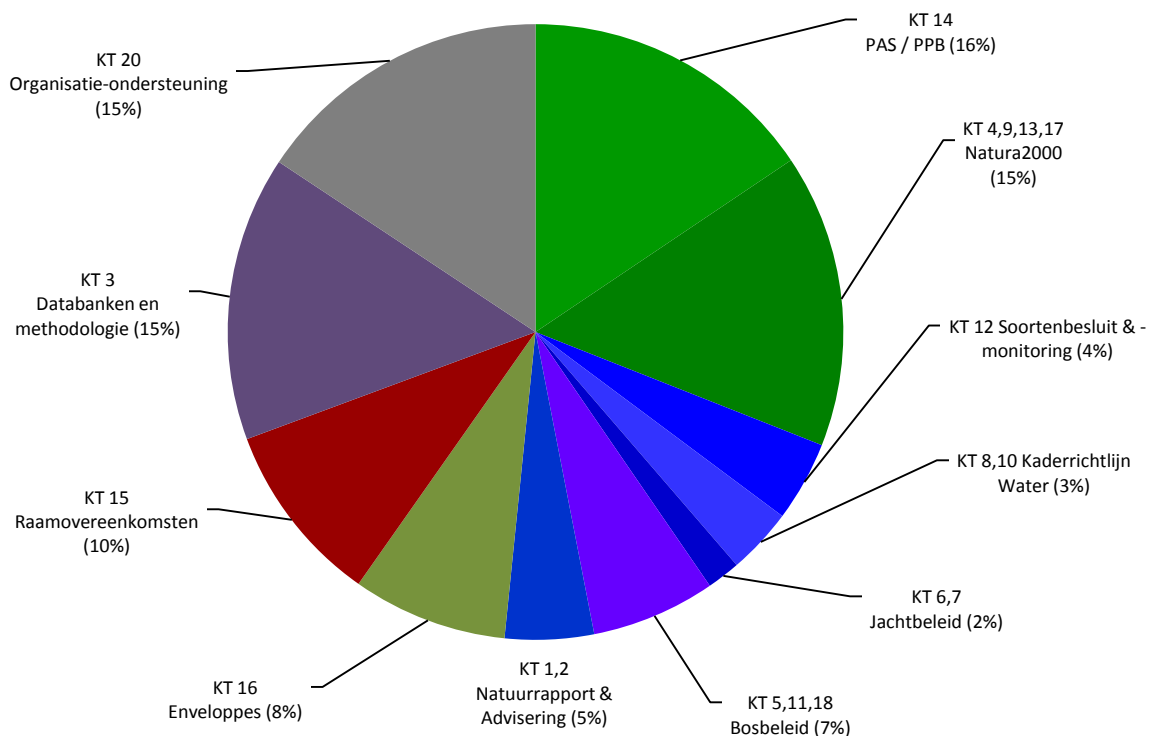
Inleiding

Dit is een detaillering van het Meerjarenplan 2014-2019 van het INBO voor het jaar 2018. Het omvat de beleids- en beheerdoelstellingen (zowel meerjarig als voor het jaar 2018) voor het INBO en de operationele vertaling ervan in projecten.

Dit document staat vooreerst stil bij de kadering van het INBO in het beleid van de Vlaamse Regering en bij de manier waarop onze organisatie haar kerntaken, het wetenschappelijk onderzoek, de (biologische) monitoring en adviezen ten behoeve van een functioneel natuurbeleid, ondersteunt. We staan ook stil bij de manier waarop we onze organisatorische doelen doen bijdragen tot de corebusiness, de onderzoeksprojecten. Deze staan opgesomd in hoofdstuk 6, onderverdeeld volgens de kerntaken.

De INBO-personeelsinzet concentreert zich op een elftal onderdelen waarin de kerntaken van het INBO duidelijk herkenbaar zijn (sommige kerntaken werden omwille van overzichtelijkheid samengevoegd. INBO-inzet in EV INBO-projecten wordt integraal gecompenseerd met dezelfde VTE-inzet van het EV INBO in de INBO-opdrachten.

Procentuele INBO-personeelsinzet voor de 21 kerntaken

(*) KT= kerntaak (zie hoofdstuk 6); Kerntaak 19 (strategisch onderzoek) wordt integraal ingevuld via het EV INBO en is in dit schema niet opgenomen; kerntaak 21 (Kennisopbouw over natuur en klimaateffecten, -adaptatie en -mitigatie) is verdeeld weergegeven over de overige kerntaken.

Het ondernemingsplan van het INBO is opgebouwd volgens de structuur die voorgesteld wordt in de nota van de Vlaamse Regering van 5 december 2014 over de opvolging van doelstellingen in de regeerperiode 2014-2019.

In een eerste hoofdstuk wordt stilgestaan bij **de omgevingsanalyse** van het INBO. Hierbij wordt het INBO gesitueerd en haar taken en opdrachten kort toegelicht.

In een tweede hoofdstuk worden de **beleidsdoelstellingen** toegelicht. De opdrachten van het INBO worden gesitueerd in het huidige Regeerakkoord en de Beleidsnota van het beleidsdomein Omgeving.

In een derde hoofdstuk komen de **beheerdoelstellingen** aan bod. Hier wordt het strategisch kader meegegeven dat het raamwerk vormt waarbinnen de beleidsdoelstellingen van het INBO gerealiseerd kunnen worden.

In het vierde hoofdstuk komen de doelstellingen aan bod die uit **regeringsafspraken** voortvloeien. Het gaat hier over de maturiteit van het INBO en de opvolging van de aanbevelingen van Audit Vlaanderen.

Hoofdstuk 5 gaat over de **doelstellingen met betrekking tot welzijn**. Zo wordt het HR beleidsplan toegelicht en wordt er stilgestaan bij de acties die het INBO onderneemt rond gelijke kansen en diversiteit.

Hoofdstuk 6 geeft ten slotte een **overzicht van de projecten** die uitgevoerd worden in het kader van de 21 kerntaken die in het INBO-kerntakenplan zijn opgenomen. Deze werden met een kerntaak aangevuld, met name een kerntaak betreffende kennisopbouw over de relatie natuur ~ klimaat.

Hoofdstuk 1. Omgevingsanalyse

In dit hoofdstuk een verkorte weergave van de uitgebreide Omgevingsanalyse zoals te lezen in het [Meerjarenplan 2014-2019](#) en de geactualiseerde versie in het [Ondernemingsplan 2017](#).

Situering van het INBO

Het INBO is een wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid. De taken en opdrachten van het INBO staan beschreven in het oprichtingsbesluit van 23 december 2005. Het INBO heeft als opdracht de Vlaamse overheid – en daarmee ook de Vlaamse Regering – op een objectieve en transparante manier de wetenschappelijke basisinformatie aan te leveren voor gefundeerde beslissingen betreffende vraagstellingen die verband houden met de toestand en veranderingen in biodiversiteit en haar abiotische omgeving, het duurzaam gebruik ervan en de ecosysteemdiensten die erdoor geleverd worden.

Binnen de overheid doet het INBO niet zelf aan beleidsvoorbereiding of -uitvoering, maar ondersteunt het met gegevens, informatie, kennis en onderzoek de instanties die daarvoor verantwoordelijk zijn. Het INBO bekleedt dan ook een centrale strategische positie betreffende het uitbouwen van op beleid afgestemde informatie- en kennissystemen en van het daartoe vereiste wetenschappelijk onderzoek.

Het INBO werkt nauw samen met Vlaamse, federale, Europese en andere internationale onderzoeksinstellingen. De wederzijdse informatiestromen zorgen zowel binnen het INBO als bij deze onderzoeksinstellingen voor een verhoogde kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek.

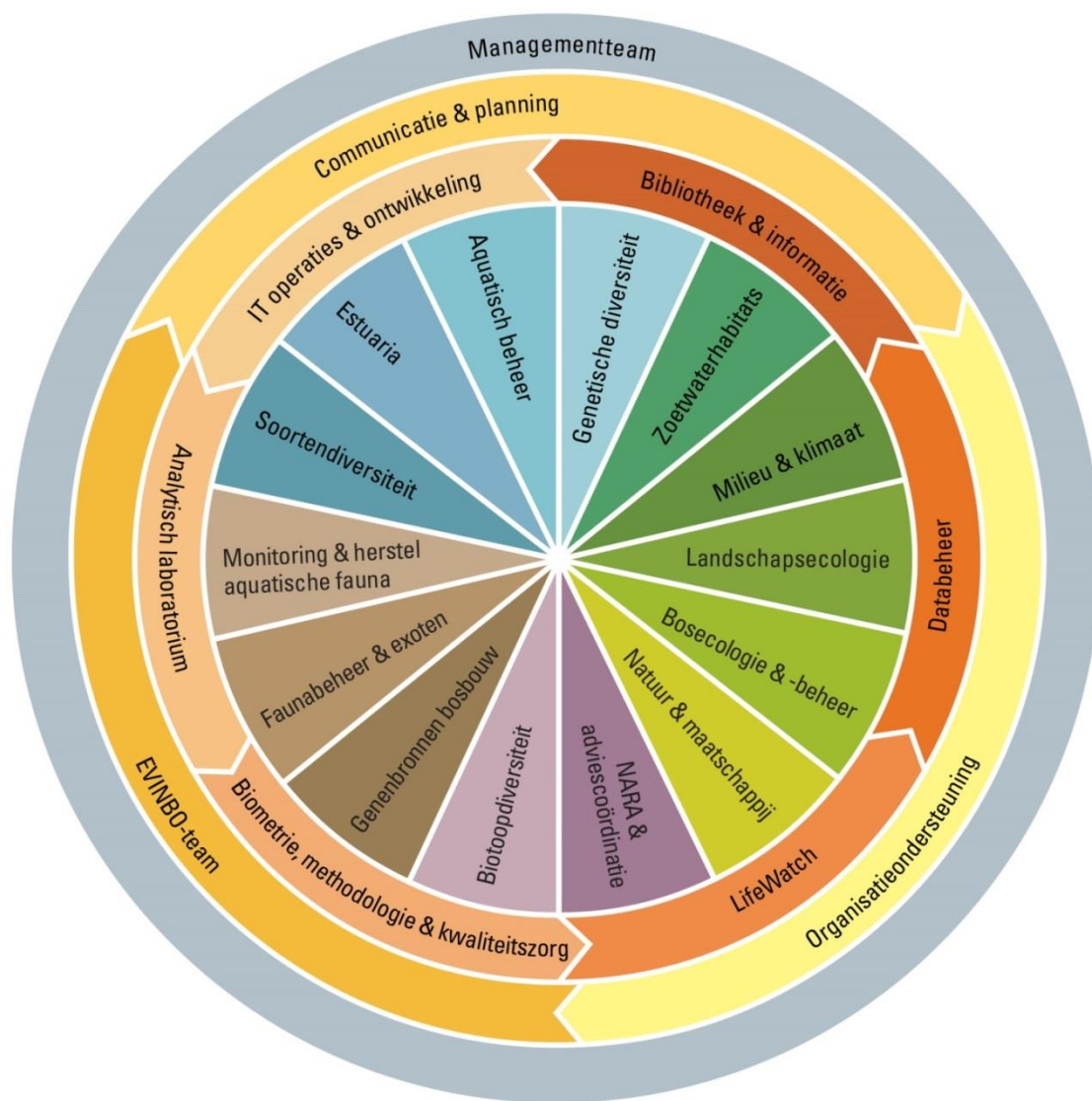
Het INBO wil niet alleen uitstekend wetenschappelijk onderzoek verrichten. Het wil dat onderzoek ook maatschappelijk kaderen met aandacht voor alle gebruikers van natuur. Specifiek voor het INBO is de samenwerking met belangengroepen die bij wetenschappelijk onderzoek betrokken zijn, zoals natuurverenigingen, wildbeheereenheden en bosgroepen. Zij zijn een belangrijke bron van informatie en dragen zo bij tot kennisdeling. Daarmee is het INBO een organisatie die beroep doet op burgerwetenschap (citizen science), zonder input van het vaak gericht gespecialiseerde middenveld zou geen goede wetenschappelijke beleidsondersteuning mogelijk zijn.

De deelname van het INBO aan internationale netwerken garandeert het gebruik van de meest moderne en algemeen aanvaarde onderzoeksmethodes met het oog op beleidsrelevant onderzoek. Bovendien geeft het de mogelijkheid om standpunten en situaties vanuit Vlaanderen mee te vertalen in de context van internationaal onderzoek rond natuur en natuurlijk milieu. Op deze wijze kan proactief en vanuit een Vlaamse beleidscontext gewogen worden op het Europees beleid en de daarbij horende rapporteringen. INBO geniet aanzien in netwerken zoals ALTER-Net (lead partner), ILTER, LTER-Europe (coördinator LTER-Belgium), EFI, ICOS, IUFRO, EIFAC, SER, ... Het INBO levert ook expertise ter ondersteuning van internationale organisaties en conventies zoals Wetlands International, de conventies van Bonn en Bern, AEWA, MCPFE, CBD, IPBES, ... Het is de bedoeling dat deze (internationaal) erkende expertise binnen INBO wordt behouden en verder ontwikkeld.

Organisatiestructuur

Het INBO heeft in de afgelopen jaren gewerkt aan het creëren van een innovatieve arbeidsorganisatie. Dit resulteerde begin 2017 in een nieuw organisatieorganogram met een vlakke structuur. Om te benadrukken dat de onderzoeksteams het hart van ons instituut vormen, staan zij centraal in de organisatierozet. Daarrond

staan de wetenschapsondersteunende en organisatieondersteunende teams die de onderzoeksteams helpen bij de uitvoering van de kerntaken van het INBO. Het managementteam omarmt als buitenste cirkel alle operationele teams van het INBO. Het managementteam heeft naast een leidinggevende oriëntatie (leidinggeven, team coaching, managen, ondernemen) ook vooral een faciliterende rol naar de operationele teams.

Hoofdstuk 2. Beleidsdoelstellingen

In dit hoofdstuk wordt toegelicht aan welke Vlaamse beleidsdoelstellingen het INBO een bijdrage levert, met name aan de regeringsbeslissing van 23 april 2014 (Programmatische Aanpak Stikstof), het Vlaams Regeerakkoord en de Beleidsnota 2014-2019 Omgeving.

Beleidsprioriteiten

Gevolg gevend aan de beslissing van de Vlaamse regering van 23 april 2014 heeft het INBO haar kernopdrachten geheroriënteerd voor de uitwerking van de **Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)** en de opmaak van en monitoring ten behoeve van het **Platform Passende Beoordeling (PPB)**.

In 2015 zijn de projecten hiervoor uitgewerkt en is de invulling ervan verfijnd. Een aantal ervan is al opgestart in de tweede helft van 2015, de anderen zijn begin 2016 opgestart. Hieronder vindt men de projecten die we in 2018 zullen uitvoeren. De projecten zijn samengesteld uit externe PAS-ondersteuning, PAS-onderzoek, PAS-monitoring, PPB-onderzoek en PPB-monitoring. Het totaal van het PAS-PPB programma wordt verder ondersteund via databankontwikkeling en –beheer, GIS-ondersteuning, kwaliteitsopvolging, ontwikkeling en/of implementatie van populatiemodellerings-technieken en fysisch-chemische laboratoriumanalyses. Eveneens in het kader van PAS-PPB werden medio 2016 de gebiedsanalyses opgestart. In het eerste kwartaal van 2018 worden de laatste gebiedsanalyses afgewerkt (project 2 hieronder).

PAS-onderzoek		
1	INBOPRJ-10806	Aanmaak en periodieke actualisering zoekzonemodel
2	INBOPRJ-10795	Gebiedsanalyses: wetenschappelijke ondersteuning bij de opmaak van gebiedsvisies per SBZ i.v.m. herstelmaatregelen per habitatvlek
3	INBOPRJ-10637	Evaluatie en ontwikkeling herstelbeheer in het kader van PAS, Programmatische Aanpak Stikstof
4	INBOPRJ-13219	Heidebeheersynthese
PPB-onderzoek		
5	INBOPRJ-9690	Onderzoek naar mogelijkheden qua efficiëntie- en nauwkeurigheidswinst in habitatkartering en LSVI-bepaling via Remote Sensing
6	INBOPRJ-10636	HABNORM: Milieukwaliteitsnormen voor Europees beschermde habitattypen en leefgebieden van soorten
7	INBOPRJ-10799	Ontwikkelen en implementeren van contextafhankelijke populatiemodelleringstechnieken
8	INBOPRJ-10602	Genetische populatieschattingen
9	INBOPRJ-10603	eDNA monitoring voor PAS-PPB
10	INBOPRJ-10808	Monitoringstechnieken voor moeilijk op te volgen, waarneembare of te registreren soorten
11	INBOPRJ-10765	Ontwikkeling en implementatie van een methodiek om de datakwaliteit van de datalagen op te volgen en te garanderen
PPB-monitoring		
12	INBOPRJ-10797	Databank Passende Beoordeling – partim grondwatermonitoring
13	INBOPRJ-10798	Databank Passende Beoordeling - partim abiotiek oppervlaktewater

14	INBOPRJ-10801	Databank passende beoordeling - partim LSVI oppervlaktewateren
15	INBOPRJ-10686	Databank passende beoordeling - partim LSVI terrestrische systemen en versneld karteren van habitattypen
16	INBOPRJ-10766	Kwaliteitszorg veldonderzoek en opstellen veldprotocollen

Vlaams Regeerakkoord

Het onderzoek van het INBO situeert zich in hoofdstuk X van het Regeerakkoord, met name 'Leefmilieu en Natuur'.

Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) heeft voor de opvolging van het Regeerakkoord en op vraag van de Diensten Algemeen Regeringsbeleid (DAR) een voorstel geformuleerd van een vijftal doelstellingen per hoofdstuk. INBO volgt samen met ANB onderstaande doelstelling op:

Doelstelling:

Voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt tegen 2020 70% van de benodigde oppervlakte onder correct beheer gebracht en 16 habitats worden in een gunstige of verbeterde staat van instandhouding gebracht (OD 49 uit de Beleidsnota 2014-2019 Omgeving)

In het kader van de **opvolging van de instandhoudingsdoelstellingen**, voert INBO volgende projecten uit:

A. Soorten, inclusief de monitoring voor de Kaderrichtlijn Water

1	INBOPRJ-9684	Meetnetten Natura 2000: implementatie soortenmeetnetten
2	INBOPRJ-458	Monitoring vissen i.k.v. uitvoering Kaderrichtlijn Water (KRW) en Habitatrichtlijn (HR)
3	INBOPRJ-590	Monitoring bijzondere broedvogels (BBV)
4	INBOPRJ-591	Algemene broedvogel monitoring (ABV)
5	INBOPRJ-592	Monitoring overwinterende watervogels
6	INBOPRJ-594	Monitoring habitatrichtlijnsoorten vaatplanten (<i>Liparis loeselii</i> , <i>Apium repens</i> en <i>Luronium natans</i>)
7	INBOPRJ-434	Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied
8	INBOPRJ-7713	Monitoring van de aanwezigheid van carnivoren aan de hand van fotovalen in het kader van de Natura2000 rapportage
9	INBOPRJ-7731	Marternetwerk
10	INBOPRJ-9683	Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg
11	INBOPRJ-9412	Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitatrichtlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013
12	INBOPRJ-9413	Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - vogelrichtlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013
13	INBOPRJ-595	Verfijning van de bestaande KRW en HR monitoringstrategie
14	INBOPRJ-589	Vlaamse floradatabank
15	INBOPRJ-604	Vlaams flora meetnet uitwerken
16	INBOPRJ-7711	Monitoring habitatrichtlijnsoorten: coördinatie en inhoudelijke opvolging van de implementatie

- 17 [INBOPRJ-766](#) EU-rapportage betreffende staat van instandhouding Natura 2000-habitatrichtlijnsoorten
- 18 [INBOPRJ-10899](#) EU-rapportage betreffende staat van instandhouding Natura 2000-vogelrichtlijnsoorten
- 19 [INBOPRJ-10190](#) Opvolging trends hamster en hazelmuis

B. Habitats

- 1 [INBOPRJ-736](#) Biologische waarderingskaart en kartering Natura 2000 habitattypen, incl. optimalisatie van de methodologie
- 2 [INBOPRJ-7702](#) Monitoring Natura2000 habitatkwaliteit (incl. inhoudelijke aspecten van de implementatie)
- 3 [INBOPRJ-434](#) Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied
- 4 [INBOPRJ-9683](#) Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg
- 5 [INBOPRJ-414](#) EU-rapportage betreffende de regionale staat van instandhouding Natura 2000 habitats
- 6 [INBOPRJ-9431](#) Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitattypen: actualisering (versie 3)
- 7 [INBOPRJ-581](#) Vlaamse vegetatiedatabank (INBOVEG)
- 8 [INBOPRJ-12148](#) Ontwikkelen rekenmodule LSVI habitattypen

C. Milieu

- 1 [INBOPRJ-9685](#) Meetnetten Natura 2000: ontwikkeling en implementatie meetnetten natuurlijk milieu
- 2 [INBOPRJ-9430](#) Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: oppervlaktewater
- 3 [INBOPRJ-473](#) Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: grondwater
- 4 [INBOPRJ-8928](#) Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: atmosferische depositie
- 5 [INBOPRJ-9429](#) Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: bodem
- 6 [INBOPRJ-434](#) Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied
- 7 [INBOPRJ-9683](#) Meetnetten N2000: permanente kwaliteitszorg
- 8 [INBOPRJ-8927](#) Onderzoek naar de effecten van luchtverontreiniging en klimaatverandering op de biogeochemie van een bosecosysteem (De Inslag, Brasschaat)
- 9 [INBOPRJ-12191](#) Ecosysteemmonitoring voor de NEC-richtlijn in synergie met lopende en voorziene monitoring
- 10 diverse Abiotiek databanken: WATINA, BODINA, Niche-Vlaanderen, ...

Beleidsnota 2014-2019 Omgeving

De Beleidsnota 2014-2019 Omgeving bevat de grote strategische keuzes op het vlak van ruimtelijke ordening en het milieu- en natuurbeleid van de Vlaamse Regering voor de periode 2014-2019. De nota geeft de visie van de functioneel bevoegde minister weer. De opdrachten van het INBO vallen alle onder operationele doelstelling 65:

OD65. Versterken van de kennisbasis voor het natuurbeleid

Ik maak een vertaalslag van het Europese natuur- en milieubeleid in Vlaanderen om werk te maken van het behoud, beheer en duurzaam gebruik van onze leefomgeving.

Om dit te realiseren verfijn en verbeter ik de manier waarop de toestand en trends, evenals het beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en natuur worden opgevolgd en geëvalueerd en doe dit conform de Europese natuur- en milieurichtlijnen en via lerende netwerken met alle betrokkenen.

Binnen het kader van de nieuwe Europese richtlijnen zal ik speciale aandacht geven aan de problematiek van invasieve exoten.

Ik zet in op de ontwikkeling van innovatieve methoden en technieken, zodat een steeds efficiëntere en effectievere opvolging van de toestand en het beheer van de biodiversiteit in Vlaanderen gerealiseerd wordt. Ook neem ik het voortouw bij het beter identificeren van de maatschappelijke voor- en nadelen van natuur en biodiversiteit in Vlaanderen (de zogenaamde 'ecosysteemdiensten' en 'disservices') en het doorvertalen van de bevindingen naar het beleid.

Vlaanderen zorgt voor baanbrekend vakmanschap. Ik draag hier mijn steentje toe bij door deel uit te maken van internationale wetenschappelijke netwerken. Hiermee zorg ik dat Vlaanderen sterk bijdraagt tot, maar ook maximaal beroep kan doen op internationale kennis ter zake.

Koppeling van de INBO-projecten aan OD65

*“Om dit te realiseren **verfijn en verbeter ik de manier waarop de toestand en trends, evenals het beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en natuur worden opgevolgd en geëvalueerd** en doe dit conform de Europese natuur- en milieurichtlijnen en via lerende netwerken met alle betrokkenen.”*

In ruime zin zou je alle INBO-projecten hieronder kunnen catalogeren. In beperkte zin gaat het hier vooral om wetenschapsmethodologie: de procedures en werkwijzen die gebruikt worden om kennis te verwerven. Het INBO besteedt bijzondere aandacht aan het opstellen van gestandaardiseerde protocollen om de kwaliteit en de reproduceerbaarheid van het veldonderzoek te verhogen, en het uitbouwen van meetnetten om een kwalitatieve en kostenefficiënte gegevensinzameling te garanderen.

- 1 [INBOPRJ-9430](#) Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: oppervlaktewater
- 2 [INBOPRJ-473](#) Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: grondwater
- 3 [INBOPRJ-8928](#) Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: atmosferische depositie
- 4 [INBOPRJ-9685](#) Meetnetten Natura 2000: ontwikkeling en implementatie meetnetten natuurlijk milieu
- 5 [INBOPRJ-9684](#) Meetnetten Natura 2000: implementatie soortenmeetnetten
- 6 [INBOPRJ-9683](#) Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg
- 7 [INBOPRJ-591](#) Algemene broedvogel monitoring (ABV)
- 8 [INBOPRJ-590](#) Monitoring bijzondere broedvogels (BBV)
- 9 [INBOPRJ-757](#) Naar een wetenschappelijke accreditatie van de gegevensinzameling
- 10 [INBOPRJ-711](#) Ontwikkelen en verhogen interne expertise betreffende gegevensinzameling, gegevensverwerking en modelbouw
- 11 [INBOPRJ-9690](#) Remote sensing: methodologisch onderzoek naar de inzetbaarheid voor vegetatiemonitoring

door het INBO

- 12 [INBOPRJ-10603](#) eDNA monitoring voor PAS-PPB
- 13 [INBOPRJ-10808](#) Monitoringstechnieken voor moeilijk op te volgen, waarneembare of te registreren soorten
- 14 [INBOPRJ-10686](#) Databank passende beoordeling, partim LSVI terrestrische systemen en versneld karteren van habitattypen
- 15 [INBOPRJ-10194](#) Implementatie leidraad beheerevaluatie
- 16 [INBOPRJ-10218](#) Analyse en rapportage van jachtwilddata in Vlaanderen
- 17 [INBOPRJ-10637](#) Evaluatie en ontwikkeling herstelbeheer in het kader van PAS, Programmatische Aanpak Stikstof
- 18 [INBOPRJ-10806](#) Aanmaak en periodieke actualisering Zoekzonemodel (ZZM)
- 19 [INBOPRJ-10636](#) HABNORM - Milieukwaliteitsnormen voor Europees beschermde habitattypen en leefgebieden van soorten
- 20 [INBOPRJ-10602](#) Genetische Populatieschattingen
- 21 [INBOPRJ-10799](#) Ontwikkelen en implementeren van contextafhankelijke populatiemodelleringsstechnieken
- 22 [INBOPRJ-10798](#) Databank Passende Beoordeling, partim abiotiek oppervlaktewater
- 23 [INBOPRJ-10801](#) Databank Passende Beoordeling, partim LSVI oppervlaktewateren
- 24 [INBOPRJ-8930](#) Actualisatie en evaluatie van POTNAT, een GIS-tool voor het bepalen van standplaatsgeschiktheid
- 25 [INBOPRJ-10765](#) Ontwikkeling en implementatie van een methodiek om de datakwaliteit van de datalagen op te volgen en te garanderen
- 26 [INBOPRJ-10766](#) Kwaliteitszorg veldonderzoek en opstellen veldprotocollen
- 27 [INBOPRJ-12148](#) Ontwikkelen rekenmodule LSVI habitattypen
- 28 [INBOPRJ-12191](#) Ecosysteemmonitoring voor de NEC-richtlijn in synergie met lopende en voorziene monitoring
- 29 [INBOPRJ-12709](#) Databeschikbaarheid en modelbeschikbaarheid voor biodiversiteitsrapportages

*“Om dit te realiseren verfijn en verbeter ik de manier waarop de toestand en trends, evenals het beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en natuur worden opgevolgd en geëvalueerd en doe dit conform de Europese natuur- en milieurichtlijnen **en via lerende netwerken met alle betrokkenen.**”*

Het INBO neemt deel aan verscheidene Europese projecten en internationale netwerken, zoals ALTER-Net (A Long-Term Biodiversity, Ecosystem and Awareness Research Network, kortweg 3Europes Ecosystem Research Network”), ILTER, LTER-Europe (Long-Term Ecosystem Research Network of Europe), BEES (Belgium Ecosystem Services Network), LifeWatch, ICOS (Integrated Carbon Observation System), IUFRO (International Union of Forest Research Organizations), EIFAC (European Inland Fisheries Advisory Commission).

Daarnaast is het instituut vertegenwoordigd in tal van klankbordgroepen, advies- en beheercommissies, stuurgroepen en overlegorganen.

*“Binnen het kader van de nieuwe Europese richtlijnen zal ik speciale aandacht geven aan de problematiek van **invasieve exoten.**”*

- 1 [INBOPRJ-10217](#) Monitoring exoten ikv EU- verordening IAS: Coördinatie, voorbereiding en opvolging van implementatie
- 3 [INBOPRJ-10201](#) Negatieve impact en populatiedynamiek brandganzen in Vlaanderen

- 4 [INBOPRJ-589](#) Vlaamse floradatabank
- 5 [INBOPRJ-604](#) Vlaams flora meetnet (implementatie)
- 6 [INBOPRJ-11604](#) Tracking Invasive Alien Species (TriAS) (extern gefinancierd EV INBO-project)
- 7 [INBOPRJ-10830](#) Essenziekte in Vlaanderen
- 8 [INBOPRJ-13190](#) Uitvoeren van onderzoek naar beheer van invasieve exoten

*“Ook neem ik het voortouw bij het beter identificeren van de maatschappelijke voor- en nadelen van natuur en biodiversiteit in Vlaanderen (de zogenaamde '**ecosysteemdiensten**' en 'disservices') en het doorvertalen van de bevindingen naar het beleid.”*

- 1 [INBOPRJ-412](#) Opmaak natuurrapport (NARA)
- 2 [INBOPRJ-12076](#) Ontwikkeling van een heldere ecosysteemdienstentaal en een bijhorende website

Aan deze beleidsnotaprioriteit wordt ook bijgedragen door een hele reeks EV INBO-projecten, die gerealiseerd worden met externe financiële middelen, met beperkte inzet van INBO-personeel. We hopen naar de toekomst toe op dit type van ecosysteemdiensten, nature based solutions, en meer maatschappij gerichte projecten meer middelen vanuit het INBO te kunnen inzetten.

- 3 [INBOPRJ-13092](#) Ontwikkelen Natural Capital Accounting in Vlaanderen
- 4 [INBOPRJ-12831](#) Voeren proces: Pilotproject geïntegreerd natuur- en erfgoedbeheersplan in gebied met een complexe eigendomssituatie
- 5 [INBOPRJ-12081](#) GOBELIN - Groenblauwe netwerken in Vlaanderen
- 6 [INBOPRJ-12076](#) Ontwikkeling van een heldere ecosysteemdienstentaal en een bijhorende website
- 7 [INBOPRJ-12031](#) FutureFloodplains
- 8 [INBOPRJ-12030](#) UrbanGaia (EV INBO)
- 9 [INBOPRJ-12023](#) NAMED - NAture impact on MEntal health Distribution (NAMED)
- 10 [INBOPRJ-11697](#) Ondersteuning erfgoedrichtplan hoogstamboomgaarden
- 11 [INBOPRJ-11686](#) PRJ - Procesondersteuning van nieuwe ecodeucten via geleerde lessen van het verleden
- 12 [INBOPRJ-10810](#) 2B Connect - Meer biodiversiteit op bedrijventerreinen
- 13 [INBOPRJ-10187](#) PRJ - Flandre (EV INBO)

Hoofdstuk 3. Beheerdoelstellingen

Het INBO is voortdurend in beweging. Omwille van de lineaire besparingen binnen de Vlaamse overheid en de bijkomende opdrachten rond PAS, PPB en IHD, werkt het INBO actief aan de uitbouw van een wendbare, innovatieve en performante organisatie. De strategische en operationele doelstellingen werden bijgestuurd en er werd een sterker organisatorisch beleidsplan uitgewerkt.

In dit hoofdstuk wordt in eerste instantie het strategisch kader meegegeven dat het raamwerk vormt waarbinnen de beleidsdoelstellingen van het INBO gerealiseerd kunnen worden. Binnen het strategisch kader bestaat er een set aan doelstellingen die door de organisatie regelmatig gemeten en opgevolgd worden. Hiervoor werden indicatoren uitgewerkt, zowel op niveau van de operationele doelstellingen als op niveau van de processen. Omdat de organisatiedoelstellingen een grote impact hebben op de manier waarop het INBO zich de komende jaren zal organiseren, wordt er een verandertraject voorzien om dit waar te maken.

Strategisch kader van het INBO

Het strategisch kader omvat de missie, visie, waarden, strategische doelstellingen en operationele doelstellingen van het INBO.

De missie vertolkt de bestaansgrond van het INBO. De visie werpt een blik op de toekomst en geeft aan waar het INBO wil staan op langere termijn. Een missie en een visie worden gedragen door een waardenkader. Het INBO kreeg bij haar oprichting een set aan **waarden** mee die ze als rode draad doorheen haar activiteiten laat lopen. Dit zijn met name Objectiviteit, Transparantie, Innovatief, Wetenschappelijkheid, Onafhankelijkheid, Reproduceerbaarheid.

De strategische doelstellingen zijn een concrete vertaalslag van de visie en de missie. Deze doelstellingen vormen op hun beurt het raamwerk voor de operationele organisatiedoelstellingen. Op deze operationele organisatiedoelstellingen wenst het INBO in te zetten zodat ze haar inhoudelijke ambities kan waarmaken.

Het INBO heeft samen met haar interne belanghebbenden de visie en de missie opgefrist en bijgestuurd naar de nieuwe context waarin we ons bevinden en waar de organisatie op langere termijn naartoe wil groeien.

Missie

Het INBO geeft inzicht in natuur en bos via kwaliteitsvol onderzoek en onderbouwt zo beleid voor een duurzame samenleving.

Visie

Het INBO wil het eerste aanspreekpunt zijn in Vlaanderen om het beleid en de uitvoering hiervan te ondersteunen met biodiversiteit gerelateerd onderzoek en doet dit in overleg met partners uit maatschappij, wetenschap en beleid.

Strategische organisatorische doelstellingen 2014-2019

Op basis van de geactualiseerde visie en missie werden ook de strategische doelstellingen uitgewerkt. Deze laatste weerspiegelen in grote lijnen de kernopdrachten van het INBO en zetten ook telkens de klant centraal. De opdrachten weergegeven in het kerntakenplan (zie hoofdstuk 6) zijn perfect te plaatsen onder de drie grote strategische organisatorische doelstellingen (SOD) die het INBO heeft uitgewerkt:

SOD1. Het INBO voert de door de Vlaamse Regering via regelgeving toegewezen taken kwaliteitsvol uit en ondersteunt daarmee bestaande en toekomstige regeringsinitiatieven.

Het grootste deel van de onderzoeksprojecten dat het INBO uitvoert, vloeit voort uit wettelijke en decretale verplichtingen, zowel op Vlaams, Europees als internationaal niveau. Deze regelgeving werd gegroepeerd volgens een aantal thema's. In alfabetische volgorde zijn dit:

- Advisering
- Biologische Waarderingskaart
- Databank Passende Beoordeling: INBO-datalagen
- Erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal
- Jachtdecreet
- Kaderrichtlijn Mariene Strategie
- Kaderrichtlijn Water
- Licentiejacht
- Monitoring Bosreservaten
- Natura2000
- Natuurrapportering
- Palingverordening
- Programmatische Aanpak Stikstof
- Soortenbesluit (inclusief EU verordening invasieve soorten)

Deze thema's zijn de basis voor het Kerntakenplan (zie hoofdstuk 6) en worden gebruikt als projecttypologie binnen het INBO. In hoofdstuk 6 vindt men een toelichting van de kerntaken met daaronder een overzicht van de projecten die eronder vallen.

SOD2. Het INBO ondersteunt partners uit beleid en maatschappij met door de klant gestuurd onderzoek.

Het INBO werkt voor deze ondersteuning met twee systemen: enveloppes en raamovereenkomsten. Bij enveloppes wordt per klant een aantal VTE gereserveerd die de klant kan invullen met onderzoeksvragen die hij essentieel ziet om beantwoord te worden binnen de uitvoering van zijn decretaal vastgelegde taken, uiteraard rekening houdend met de op het INBO beschikbare expertise en experttijd. De financiering van deze projecten valt dus onder de INBO-werking. Bij raamovereenkomsten wordt de financiering door de opdrachtgever gedragen via een kredietoverdracht, die vastgelegd is in een raamovereenkomst.

Momenteel voert het INBO onderzoek uit via raamovereenkomsten met het agentschap Maritieme Toegang (aMT) en met nv Waterwegen & Zeekanaal (W&Z), in 2017 opgegaan in nv De Vlaamse Waterweg. In hoofdstuk 6, kerntaak 15 kan de lijst geraadpleegd worden van projecten die in 2018 in het kader van deze raamovereenkomsten uitgevoerd worden.

Enveloppes worden door het INBO zelf gefinancierd, zowel qua VTE-inzet als qua werkingsmiddelen. Het enveloppessysteem bedient in 2018 zeven klanten. Dit zijn binnen het beleidsdomein Omgeving 1. het departement, 2. het ANB, 3. de VMM, en 4. de VLM. Binnen het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken is dit 5. het departement, en binnen het beleidsdomein Landbouw en Visserij is dit eveneens 6. het departement. Daarnaast is er een kleine enveloppe gereserveerd voor 7. het Maatschappelijk Middenveld (via de Omgevingsraad). In hoofdstuk 6, kerntaak 15 en 16 vindt men de lijst met projecten die het INBO in 2018 binnen SOD2 zal uitvoeren.

SOD3. Het INBO onderzoekt biodiversiteit gerelateerde problemen met mogelijke impact op toekomstige beleidsvoering in Vlaanderen

Om tegemoet te komen aan de wetenschappelijke invulling van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2020 (cf. zevende Milieuactieprogramma) had INBO begin 2014 een aantal strategische onderzoeksprojecten opgestart. Het INBO zorgde er op deze wijze voor dat de nodige basiskennis aanwezig zou zijn om het Vlaamse beleid in het komende decennium in staat te stellen Europese regelgeving in acties om te zetten.

Door de besparingen in de huidige legislatuur en acute extra opdrachten betreffende PAS-PPB en recent ook Gebiedsanalyses werd beslist om al de strategische INBO-onderzoeksprojecten stop te zetten.

Om hieraan toch de nodige aandacht te kunnen geven, wordt in de komende jaren via het Eigen Vermogen (EV INBO) naar externe financiering gezocht om een aantal meer op langere termijn georiënteerde projecten te kunnen opstarten. Door middel van het EV INBO kunnen projecten uitgevoerd worden met het doel het INBO-onderzoek te complementeren voor zover de rechtstreeks toegekende overheidsmiddelen niet volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoeksprogramma. Het biedt de mogelijkheid om nieuwe onderzoeksthema's aan te snijden die soms onmiddellijk, maar vaak pas op (middel)lange termijn beleidsrelevantie hebben. De uiteindelijke beleidsrelevantie blijft ook bij het EV INBO-onderzoek een principiële voorwaarde voor het uitvoeren van onderzoek. Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek is geen doelstelling voor INBO of EV INBO. Bij alle EV INBO projecten wordt INBO-ondersteuning geboden, waarbij het strikt het principe wordt toegepast dat INBO-tijd voor EV INBO-projecten integraal wordt gecompenseerd door gelijkwaardige tijdsinzet van EV INBO-personeel voor INBO-opdrachten.

De lijst met actuele EV INBO-projecten kan geraadpleegd worden in hoofdstuk 6, kerntaak19.

Operationele organisatorische doelstellingen 2014-2019

Om de organisatorische strategische doelstellingen te realiseren, werden ook een aantal operationele doelstellingen uitgewerkt. De organisatorische operationele doelstellingen (OOD's) zijn ambities die gelden voor de volledige regeerperiode. Per jaar worden er telkens concrete outputindicatoren geformuleerd om de voortgang in de richting van de einddoelstellingen te meten.

OOD 1: Het INBO is een wendbare organisatie

Een wendbare organisatie is een organisatie die in staat is snel in te spelen op externe veranderingen.

Outputindicatoren voor 2018

- ❖ We evalueren de teamwerking in een innovatieve arbeidsorganisatie samen met de teams en sturen bij of maken afspraken indien nodig.
- ❖ De teams krijgen de nodige ondersteuning voor het verder evolueren in hun zelf organiserend vermogen. Dit gebeurt onder andere via opleidingen die we in huis organiseren en het stimuleren van een open feedback cultuur.

OOD 2: Het INBO voert een doelgroepgerichte, kwaliteitsvolle externe communicatie en bouwt het merk INBO uit als wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid

Outputindicator voor 2018

- ❖ Opstellen van een actieplan om de helderheid te verbeteren van de interne en externe communicatie van het INBO, geïnspireerd op de campagne 'Heerlijk Helder'.

OOD 3: Het INBO is eerste aanspreekpunt voor haar klanten voor beleids- en beheervraagstukken

Outputindicator voor 2018

- ❖ Het INBO voert in 2018 een bevraging van zijn belanghebbenden uit om na te gaan hoe zij het INBO zien en in welke mate zij de output en de communicatie van het INBO waarderen. Dit is een herhaling van de bevraging in 2014 die als nulmeting gold.

OOD4: INBO heeft een open databeleid en waarborgt hierbij de kwaliteit

Outputindicator voor 2018

- ❖ Actualisatie en publicatie van een aantal geselecteerde datasets

OOD5: Het INBO streeft naar een optimale afstemming met onderzoekspartners

Outputindicator voor 2018

- ❖ Het INBO organiseert in mei een laatste bijeenkomst van de Wetenschappelijke Adviescommissie (WAC) volgens de oude formule, die gestart is in 2014. In het najaar komt er een afsluitende bijeenkomst, waarin de evaluatie wordt gemaakt van 4 jaar WAC werking en een nieuwe formule wordt uitgewerkt, die zal starten in 2019. De samenstelling van de WAC wordt ook geoptimaliseerd met het oog op nieuwe onderzoeksthema's en met aandacht voor meer gendergelijkheid.

Inhoudelijke strategische doelstellingen 2014-2019

Inhoudelijk blijven voor het INBO in de periode 2014-2019 dezelfde globale strategische doelstellingen van toepassing, zoals ze al sinds het ontstaan van het INBO in 2006 nagestreefd worden:

- 1. Het INBO coördineert natuur- en bosonderzoek**
  - Het INBO coördineert het Vlaamse wetenschappelijke onderzoek op het gebied van natuur en bos. Het INBO ontwerpt een Vlaamse strategie voor dat natuur- en bosonderzoek en geeft het een plaats in een Europees en internationaal kader.
- 2. Het INBO rapporteert over natuur en bos en evalueert het beleid**
  - Het INBO organiseert en ontwikkelt de Vlaamse en internationale natuurrapportering en beleidsevaluatie.
- 3. Het INBO beheert gegevens en maakt ze toegankelijk**
  - Het INBO fungeert als draaischijf voor het gegevensbeheer. Daarbij zoekt het INBO naar geschikte manieren om aan gegevensverzameling te doen en om gegevens te ontsluiten en toegankelijk te maken.
- 4. Het INBO verleent wetenschappelijk onderbouwd advies**
  - Het INBO verleent proactief en op vraag kwalitatief hoogstaand advies door het te baseren op wetenschappelijke feiten, gegevens en inzichten.
- 5. Het INBO monitort en onderzoekt de diversiteit van soorten en ecosystemen**
  - Het INBO doet onderzoek naar de diversiteit van populaties, soorten en ecosystemen in functie van het evalueren van het gebiedsgericht beleidsinstrumentarium en het optimaliseren ervan ten behoeve van het beter kunnen garanderen van de levensvatbaarheid van soorten en ecosystemen op lange termijn.
- 6. Het INBO monitort en onderzoekt genetische diversiteit**
  - Het INBO onderzoekt de genetische diversiteit van populaties en soorten om de effectiviteit van het beschikbaar diversiteitgericht beleidsinstrumentarium voor het behoud ervan te evalueren en bij te sturen.
- 7. Het INBO monitort en onderzoekt de wisselwerking tussen biotische en abiotische elementen**

- Het INBO doet onderzoek naar de biodiversiteitspotenties van het milieu en de gevolgen daarvoor van al dan niet door de mens geïnduceerde veranderingen (bodem-, water- en luchtkwaliteit en klimaat) daarin.

8. Het INBO doet onderzoek naar ecologisch beheer

- Het INBO doet onderzoek om kennis op te bouwen over ecologisch beheer van soorten en ecosystemen met als finaliteit het behoud, herstel of ontwikkeling van biodiversiteit.

9. Het INBO doet onderzoek naar duurzaam gebruik en beheer van natuur en bos

- Het INBO doet onderzoek naar duurzaam gebruik en beheer van natuur en bos. Met die kennis ondersteunt het INBO de belanghebbenden die natuur en bos mee gebruiken en/of deelnemen aan het beheer ervan.

10. Het INBO doet onderzoek naar biodiversiteit en maatschappij

- Het INBO voert socio-economisch onderzoek uit naar de economische waardering van en het maatschappelijke draagvlak voor biodiversiteit.

Stand van zaken realisatie kerntakenplan

	Bruto VTE Totaal	Impact op VTE	Entiteits- eigen (ja of neen)	Status (op schema/ op te starten/ afgerond)	Wat/ wie is er nog nodig om beslissing uit te voeren? (regelgeving aanpassen, betrokken partijen, financiën...)
INBO	47,16				
Optimalisatie aangewezen	0	0	/	/	/
Vatbaar voor afbouw					
Viskweekprogramma i.k.v. soortenherstel- programma's	7,44	0	Ja	Afgerond	ANB, visserijcommissie.
Veredeling boomsoorten in functie van commercialisatie	10,23	0	Ja	Afgerond	Bossector (KULeuven, UGent, vzw Bos+, boomkwekers, Bosgroepen) en ANB.
Strategisch onderzoek	29,49	0	Ja	Afgerond	

Gevolgen van het uitdoven van het visteeltprogramma door INBO

Door het niet langer leveren van vislarven aan ANB en de Visserijcommissie, zou een gebrek ontstaan aan basismateriaal voor het in stand houden van specifieke vispopulaties in Vlaanderen, die belangrijk zijn voor het soortbehoud en doelstellingen gekoppeld aan de Europese Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. Een piste die daarom in 2016 onderzocht werd in samenspraak met ANB is of er via het Visserijfonds financiering mogelijk is voor de verderzetting van deze activiteit in 2017 en verder. Dit werd alvast voor 2017 gerealiseerd, waardoor de visteeltactiviteiten via het EV INBO kunnen gecontinueerd worden. INBO-personeel blijft wel voor deze EV INBO-opdracht ingezet worden, gelet op hun hoge expertiseniveau ter zake, de op het EV INBO beschikbaar komende middelen worden ingezet voor realisatie van de PAS-PPB opdrachten. Door INBO wordt wel nog ingezet op de genetische opvolging van het visbroed, en het terreinbeheer van de vestiging Linkebeek.

Gevolgen van het uitdoven van het boomverdelingsprogramma door INBO

Door vertegenwoordigers van de bossector werd er op gewezen dat onder de inheemse boomsoorten op termijn een toenemend risico op boomsterfte zal optreden omwille van het niet voorradig zijn van ziekteresistente en/of voor de klimaatverandering resistente boomsoorten. Het niet proactief en gericht

onderzoeken van deze verschijnselen zal op middellange termijn leiden tot een verminderde vitaliteit van onze bossen en tot het afsterven van bosbestanden van niet resistente, weinig veerkracht vertonende soorten. Zij bepleitten dan ook een inspanning door het INBO voor het klimaatadaptatie- en veerkrachtgericht boomonderzoek. Gelet op de wettelijk vastgelegde taak van het INBO om in te staan voor de erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal, acht het INBO het noodzakelijk om dit verder te blijven onderbouwen met dergelijk op klimaatrobustheid van boomsoorten gericht onderzoek. We voorzien daarom vanaf 2016 gradueel de vooropgestelde inzet van het INBO-personeel voor de (op commercialisatie gerichte) veredeling van boomsoorten (zie tabel hierboven) voor deze wettelijk vastgelegde taak. Deze heroriëntering zal geen impact hebben op de engagementen die genomen werden in het kader van de PAS-PPB opdrachten. Deze heroriëntering heeft evenmin een impact op het totaalplaatje van het kerntakenplan. Onderzoek gericht op commercialisatie van klonen van populier en wilg is – zoals voorzien in het kerntakenplan - daarmee uitdovend. Het ter beschikking stellen van in het verleden ontwikkelde klonen wordt wel verder gezet (in 2018 inzet van 1 VTE), maar er worden geen nieuwe klonen ontwikkeld met het oog op commercialisatie.

Gevolgen van het uitdoven van het INBO-strategisch onderzoek

Het strategisch onderzoek gaf invulling aan de nood voor basisinformatie over toekomstige vragen uit Europa. Het stopzetten van strategisch onderzoek zou in de toekomst leiden tot een gebrek aan wetenschappelijke kennis voor het beleid ter zake in Vlaanderen en daarbuiten. Om toch in deze nood te voorzien, probeert het INBO via haar Eigen Vermogen de nodige financiële middelen te verwerven, die de noodzakelijke wetenschappelijke expertise ook op langere termijn moet verzekeren.

Gevolgen van het inperken van de huisvesting

Als gevolg van de lineaire besparingen werd de vestiging in Groenendaal gesloten. De medewerkers gehuisvest in Groenendaal verhuisden naar Linkebeek, waar nu het volledige onderzoeksteam 'Monitoring en herstel van aquatische fauna' is gehuisvest. Het is de bedoeling dat deze huisvesting geconsolideerd wordt. Door het samenbrengen van de monitorings- en herstelactiviteiten van aquatische fauna werd een logische eenheid gecreëerd die heeft geleid tot functionele synergiën. De vestiging in Groenendaal werd eerder dan voorzien (februari 2016) in het kerntakenplan gesloten.

De vrijgekomen middelen worden ingezet voor de realisatie van de gevraagde bijdrage aan de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en het Platform Passende Beoordeling (PPB).

Organisatieontwikkeling

De voorbije jaren (2015-2017) ging het INBO door een verandertraject om het implementeren van operationele organisatorische doelstellingen tot een succes te maken. Ook in 2018 zetten we in op een aantal projecten binnen de organisatie die ons verder doen groeien. Bij deze projecten is er een sterke aandacht voor de betrokkenheid van de medewerkers van het INBO.

De projecten passen volledig binnen de twee volgende doelstellingen waarop het INBO inzet tijdens deze legislatuur. De gekozen doelstellingen maken integraal deel uit van het strategisch kader van het INBO.

Doelstelling 1: INBO is een wendbare organisatie

In 2015 zijn we gestart met het uitbouwen van een wendbare organisatie. Dit soort organisatie vertrekt vanuit het principe dat processen, systemen, mensen en structuren op een integrale manier moeten passen in de

strategie van de organisatie. Deze integrale benadering heeft als voordeel dat de organisatie stap voor stap evolueert naar een lerende organisatie waarbij medewerkers hun talenten optimaal kunnen inzetten om de opdrachten van het INBO te voltooien. In 2018 zal INBO vooral inzetten op de optimalisatie van het werken in een nieuwe organisatiestructuur volgens de principes van Het Nieuwe Werken (HNW) en Innovatieve Arbeidsorganisatie (IAO) en dit via volgende acties:

- Het verder evolueren naar zelforganiserende teams met een vlotte teamwerking.
- Aanbieden van opleidingen aan de teams om verder te groeien naar zelforganisatie en een goede balans qua autonomie.
- Inzetten op de cultuurwaarde 'open feedback' om de interne communicatie binnen teams te bevorderen.
- Het uitwisselen van ervaringen tussen teams en het evalueren van de innovatieve organisatiestructuur.
- Het opzetten en ontplooiën van teamevaluaties.
- Het opstarten van het herinrichten van de vestiging Gaverstraat 4 in Geraardsbergen volgens de principes van een wendbare organisatie en plaats- en tijdsafhankelijk (PTOW) werken.

Doelstelling 2: We streven naar een maximale expertise-uitwisseling tussen INBO en het Eigen Vermogen (EV INBO) voor biodiversiteit gerelateerd onderzoek met mogelijke impact op toekomstige beleidsvoering in Vlaanderen

Via het Eigen Vermogen van het INBO (EV INBO) wordt gezocht naar externe middelen voor de financiering van onderzoek dat onmiddellijk of op (middel-) lange termijn relevant is voor het natuur- en biodiversiteitsbeleid. Hierbij wordt tevens ingespeeld op potentiële toekomstige beleidsvragen.

In 2018 zal onder meer op zoek worden gegaan naar financiering voor onderzoek over klimaatimpact en –mitigatie, het gebruik van nature-based solutions om onze steden en open ruimte terug leefbaarder te maken, de link tussen natuur en gezondheid, naar de rol van ecosysteemdiensten in het beleid en het ontwikkelen van Natural Capital Accounting (de boekhouding van alle voorraden en stromen van natuurlijk kapitaal) in Vlaanderen. Dit onderzoek is erg belangrijk voor de dienstverlening binnen het beleidsdomein Omgeving.

Er bestaat al een nauwe samenwerking tussen INBO en EV INBO. EV INBO-personeelsleden maken bijvoorbeeld deel uit van de INBO onderzoeksteams; het EV INBO biedt de mogelijkheid om expertise op te bouwen in relatie tot huidige en toekomstige INBO-onderzoeksthema's. EV INBO-projecten zorgen vaak voor de valorisatie van INBO-kennis naar verschillende beleidsdomeinen en klanten. Daarnaast zal de interactie tussen INBO en EV INBO in 2018 verder versterkt worden door een intense samenwerking in het managementteam. Zij zullen in 2018 een door het INBO gedragen gemeenschappelijke toekomstvisie voor het INBO en EV INBO onderzoek ontwikkelen.

Hoofdstuk 4. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken

Risicomanagement

In het kader van organisatiebeheersing zet INBO in op risicomanagement. In 2017 hebben we de aanpak hiervan uitgewerkt en een eerste oefening gedaan met een risicoanalyse rond plaats- en tijdsafhankelijk werken (PTOW). In 2018 zullen we volgende acties ondernemen:

- Opvolgen van de beheersmaatregelen die Audit Vlaanderen formuleerde na een risicoanalyse rond de thema's Belanghebbendenmanagement, Human Resource Management en Organisatiecultuur. Deze drie thema's werden als meest prioritair aangeduid.
- Risicoanalyse uitvoeren op proces- en/of projectniveau. Daarbij maken we eerst een inschatting van de meest kritische projecten en/of processen waarop we de risicoanalyse zullen toepassen.
- Opvolgen van de beheersmaatregelen die bepaald zijn na de risicoanalyse PTOW.
- Het uitvoeren van een zelfevaluatie rond het thema risicomanagement.

Procesindicatoren om de algemene werking op te volgen

Naast outputindicatoren op het niveau van de operationele organisatiedoelstellingen, volgt het INBO ook procesindicatoren op. De procesindicatoren situeren zich op organisatie- en onderzoeksniveau en volgen de algemene werking van het INBO op. De voortgang van deze indicatoren wordt regelmatig voorgelegd aan het managementteam, waarbij verbeteracties geformuleerd worden. Een overzicht van alle procesindicatoren is terug te vinden in [bijlage 3 van het Ondernemingsplan 2017](#).

In 2018 zal het managementteam de indicatorenset evalueren en waar nodig aanvullen.

Hoofdstuk 5. Doelstellingen m.b.t. welzijn

HR-beleid: uitdagingen 2018

Nieuw HR Beleid 2018

We bouwen verder aan een HR-beleid dat optimaal inspeelt op de noden van een innovatieve arbeidsorganisatie met zelforganiserende teams, PTOW en talentmanagement. Bijkomend aandachtspunt is dat het HR-beleid zoveel mogelijk vertrekt vanuit de organisatienoden, waarbij klantgerichtheid en evidence-based centrale pijlers zijn. We houden hierbij ook rekening met de resultaten van de personeelspeiling 2016, de risicoanalyse psychosociaal welzijn en de aanbevelingen uit het HRM & cultuur auditrapport uitgevoerd door Audit Vlaanderen in 2016.

Gelet op het verlies van twee ter zake opgeleide personeelsleden begin 2018, en gelet op de koppenbesparing die is opgelegd aan het agentschap, zullen we via interne invulling het team terug op peil trachten te brengen. Dit brengt met zich mee dat 2018 een overgangsjaar zal zijn qua HR-beleid, aangezien het interne personeel de nodige opleidingen zal dienen te volgen rond HR-beleid, vooraleer een volwaardig HR-beleid zal kunnen herstart worden. Mogelijk laten we ons begeleiden door AgO met hun nieuwe tool: HR-Kompas.

HR-beleid:

- Prestatiemanagement (PLOEG)
- Strategisch HR beleid: HR missie & visie, langetermijnstrategie (ev. samen met HR-Kompas)
- Onthaalbeleid en Peter/Meterschap
- Welzijnsbeleid en re-integratie van langdurig zieken (ev. i.s.m. Better Minds at Work)
- Stage- en vrijwilligersbeleid
- Sociaaljuridisch beleid EV INBO (aanpassing arbeidsreglement EV INBO)
- Diversiteitsbeleid (jaarlijks diversiteitsplan en scan)

Personeelsplan

We streven in 2018 naar een digitaal PEP dat opgesteld is in functiefamilies van zodra het functieclassificatie-project is afgerond. Voorlopig is een PEP te be opgemaakt op basis van de klassieke rangen A3, A2a, A2, A1, B2, B1, C1, D2 en D1, zoals die momenteel op het INBO aanwezig zijn.

AS IS 31 december 2017									
	Vrouw				Man				TOT
	COD	stagiair	statutair	totaal	COD	stagiair	statutair	totaal	
A3				0			1	1	1
A2A			1	1				0	1
A2							2	2	2
A1			1	1			2	2	3
Totaal MT	0	0	2	2	0	0	5	5	7
A1	3	2	23	28	5	4	53	62	90
A2			1	1	0		10	10	11
A2A			0	0				0	0
A2M				0			0	0	0
A3				0			0	0	0
totaal niv A	3	2	24	29	5	4	63	72	101

B1	2	14	16	8	29	37	53		
B2		2	2		1	1	3		
totaal niv B	2	0	16	18	8	0	30	38	56
C1	2	1	4	7	5	15	20	27	
totaal niv C	2	1	4	7	5	0	15	20	27
D1		2	2	2	11	13	15		
D2			0		1	1	1		
totaal niv D	0	0	2	2	2	0	12	14	16
Totaal				58				149	207

TO BE 31 december 2018 (*)									
	Vrouw				Man				TOT
	COD	stagiair	statutair	totaal	COD	stagiair	statutair	totaal	
A3				0			1	1	1
A2A			1	1				0	1
A2							2	2	2
A1			2	2			2	2	4
totaal niv A in MT	0	0	3	3	0	0	5	5	8
A1	3		23	26	5		56	61	87
A2			1	1	0		8	8	9
A2A			0	0				0	0
A2M				0			0	0	0
A3				0			0	0	0
totaal niv A in OT's	3	0	24	27	5	0	64	69	96
B1	1		13	14	7		29	36	50
B2			2	2			1	1	3
totaal niv B in OT's	1	0	15	16	7	0	30	37	53
C1	2		5	7	5		15	20	27
totaal niv C in OT's	2	0	5	7	5	0	15	20	27
D1			2	2	2		11	13	15
D2				0			1	1	1
totaal niv D in OT's	0	0	2	2	2	0	12	14	16
Totaal				55 28%				145 72%	200
(*) rekening houdend met verwachte pensioneringen en spontane ontslagnames (voor zover bekend op 1/1/2018)									

Leiderschap

Het tweede deel van het leiderschapstraject wordt in 2018 uitgerold voor het Managementteam i.s.m. True Colours.

Functieclassificatie

Bepalen van functieclassificaties voor alle niveaus, communicatie aan personeel, opmaak van functiebeschrijvingen per functiefamilie en -klasse en geïndividualiseerd per medewerker

Cultuur

We werken in 2018 verder aan een nieuw cultuurplan binnen INBO. Dit richt zich voornamelijk op de waarden van de Vlaamse overheid, aangevuld met de kernwaarden van een innovatieve arbeidsorganisatie met zelforganiserende teams. Daarnaast blijven de specifieke wetenschappelijke waarden binnen het INBO behouden. We houden hierbij ook rekening met de aanbevelingen uit het cultuur-auditrapport uitgevoerd door Audit Vlaanderen in 2016.

Vorming

We voorzien ondersteuning aan de teams door een open aanbod aan vormingen en workshops over:

- Efficiënt en effectief vergaderen
- Talentmanagement
- Faciliteren
- Verbindende communicatie
- Basisvaardigheden coaching en feedback

Personeelsadministratie

- Beoordelen van bevorderingsfuncties en onderzoeken van de mogelijkheden voor bevorderingen op basis van functieclassificaties en beschikbaar personeelsbudget voor B, C & D-niveaus
- Statutaire benoemingen
- Uitrollen optimalisatie HR-processen (Aanvraag vormingen, ...)
- Overdracht rekrutering en selectie (R&S) naar dienstencentrum R&S

Globaal Preventieplan 2016-2019

Eind 2015 werd een nieuw Globaal Preventieplan 2016-2020 opgemaakt ([bijlage 7 van het Ondernemingsplan 2017](#)). Het Globaal Preventieplan wordt jaarlijks geconcretiseerd in een jaaractieplan. De uitvoering hiervan wordt opgevolgd door de preventieadviseur en het EOC.

Dit globaal preventieplan wordt opgesteld in overleg met de leden van de hiërarchische lijn en de Gemeenschappelijke Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk (GDPB).

Hoofdstuk 6. Het INBO-kerntakenplan in 2018

Hieronder volgt een overzicht van het INBO-kerntakenplan voor 2018; het kerntakenplan werd opgemaakt in 2014 aan het begin van de huidige politieke legislatuur. Sommige projecten dragen bij tot verschillende kerntaken, en staan daarom bij elk van de betreffende kerntaken vermeld. Bij elk project is een link voorzien naar de projectomschrijving die terug te vinden is op de INBO-website op [de expert portal](#). Er worden in onze interne projectoverzichten meer projecten vermeld, maar wanneer in onderstaande overzichten niet vermeld, betreft het interne ondersteunende projecten of processen, die slechts onrechtstreeks tot de kerntaken bijdragen.

Er werden in het kerntakenplan 12,55 VTE niet opgenomen die vanuit het INBO ingezet worden op extern gefinancierde EV INBO-projecten. Deze rechtstreeks via de INBO-begroting door de Vlaamse overheid gefinancierde VTE's worden ruimschoots gecompenseerd door 25,24 extern gefinancierde VTE (EV INBO-medewerkers) die bijdragen aan de INBO-kerntaken.

Invulling kerntaken in 2018

Kerntaak 1: Natuurrapportering

Naast de jaarlijkse toestandsrapportage aan de hand van natuurindicatoren brengt het INBO elke twee jaar voor de Vlaamse Overheid een rapport uit over de toestand van de natuur in Vlaanderen. De huidige natuurrapporteringscyclus (2014-2018) is opgevat als een *ecosystem assessment* voor Vlaanderen.

Een *ecosystem assessment* is een analyse van hoe en in welke mate de natuur diensten levert voor de mens.

- In de eerste fase (het [Natuurrapport 2014](#) of NARA-T) maken we een synthese van de toestand van de ecosystemen in Vlaanderen en de diensten die ze leveren.
- In de tweede fase ([Natuurrapport 2016](#) NARA-B) ontwikkelen we methoden en tools om ecosysteemdiensten in rekening te brengen bij beleidsbeslissingen.
- In de derde fase (NARA-S - 2018) verkennen we de impact van mogelijke toekomstscenario's op ecosystemen en hun diensten.

Via deze rapportering willen we de volgende jaren een kader aanbieden, dat het beleid moet toelaten om een integrale strategie te ontwikkelen voor het behoud en duurzaam gebruik van ecosystemen en ecosysteemdiensten. De doelstellingen van het ecosysteem assessment zijn:

- Zichtbaar maken van de voordelen die mensen van ecosystemen ontvangen en hoe ingrepen in die ecosystemen de levering van ecosysteemdiensten beïnvloeden.
- Kennisbasis leveren voor een integraal beleid voor het duurzaam gebruik van ecosystemen en hun diensten.
- Verkennen van opties voor het beheer van en het beleid rond ecosystemen i.f.v. de toekomstige duurzame levering van ecosysteemdiensten.
- Sector-overschrijdende communicatie en samenwerking bij het ontwikkelen van het beleid rond en het beheer van ecosystemen stimuleren.

Projecten kerntaak 1: Natuurrapportering

INBOPRJ-11505	Natuurindicatoren - coördinatie, ontwikkeling nieuwe indicatoren en trendanalyses
INBOPRJ-12076	Ontwikkeling van een heldere ecosysteemdienstentaal en een bijhorende website
INBOPRJ-12632	Biodiversiteitsmodellering NARA-S 2018

Kerntaak 2: Advisering

Behalve wettelijk vastgelegde advisering (impact windturbines op fauna, ruimtelijke structuur- en uitvoeringsplannen, verificatiecommissie Mestactieplan, complexe projecten, parlementaire vragen), maakt het INBO ook adviezen op vraag van derden. Dat kunnen Vlaamse administraties, lokale overheden, organisaties of particulieren zijn. Adviescoördinatoren voeren kwaliteitscontroles uit, zien toe op een objectieve, wetenschappelijk onderbouwde adviesverlening en op de realisatie van de adviezen binnen de afgesproken termijn.

Projecten kerntaak 2: Advisering

INBOPRJ-454	Advisering i.k.v. verificatiecommissie MAP (Mestactieplan)
INBOPRJ-455	Advisering i.k.v. ruimtelijke structuur- en uitvoeringsplannen
INBOPRJ-456	Coördinatie adviesverlening
INBOPRJ-748	Kennisopbouw en advisering m.b.t. impact windturbines op fauna

Kerntaak 3: Wetenschappelijke ondersteuning en methodologieontwikkeling

Om het wetenschappelijk onderzoek te faciliteren, innovatie te stimuleren en de kwaliteit ervan te borgen, zijn er zes teams die de wetenschappers ondersteunen: het team Analytisch laboratorium, het team Biometrie, methodologie en kwaliteitszorg (BMK), het team LifeWatch, het team Databeheer, het team IT-operaties en –ontwikkeling en het team Bibliotheek en informatie. Deze teams voeren taken uit die een hoge specialisatie vergen, geven advies en/of leveren algemene diensten in het belang van het wetenschappelijk onderzoek als geheel.

In 2018 zullen deze wetenschapsondersteunende teams (WO-teams) verdere initiatieven nemen om de transparantie, reproduceerbaarheid en kwaliteit van het onderzoek verder te verhogen. Wereldwijd is er een sterke beweging om het onderzoek meer open en transparant te maken en de samenwerking tussen onderzoekers te bevorderen. Meer concreet zullen de WO-teams verder werk maken van protocollen voor het terreinwerk en de laboratoria, data management plannen verder promoten en werken aan een meer open data-architectuur die zowel intern als extern de toegang tot en het gebruik van de gegevens moet vereenvoudigen en de reproduceerbaarheid van de resultaten bevorderen.

Parallel hiermee zijn er projecten gepland om methoden in een specifiek domein te ontwikkelen en/of te verbeteren. Enkele voorbeelden zijn: voor de EU-rapportage voor Natura 2000 wordt een rekenmodule ontwikkeld om de bepaling van de lokale staat van instandhouding (LSVI) meer uniform te maken en open te stellen voor alle betrokkenen; de verdere ontwikkeling en implementatie van oorzaakgevoelige meetnetten van het natuurlijke milieu zal het brongerichte natuurbeleid verder onderbouwen; er is een grote vraag naar advies en opvolging i.v.m. grondwaterafhankelijke ecosystemen en hiervoor zal een werkgroep ecohydrologische knowhow en parate gebiedskennis bundelen en beter ontsluiten; vergelijkbare initiatieven komen er voor de thema's klimaatverandering, exoten en ecosysteemdiensten met als focus de relatie tussen gezondheid en natuur en de monetaire waardering van natuurvoordelen (Natural Capital Accounting).

Sinds 2017 is er een onderzoekscoördinator aangesteld met een drievoudige taakstelling: (i) het proces langetermijnplanning op het instituut ingang te doen vinden, (ii) een langetermijnplanning op te stellen en te implementeren en (iii) de kwaliteit en de integriteit van het wetenschappelijk onderzoek te bevorderen. Een

betere afstemming van het onderzoek in een langetermijnperspectief zal ook de kosteneffectiviteit en wendbaarheid van het onderzoek positief beïnvloeden.

Projecten kerntaak 3: Wetenschappelijke ondersteuning en methodologieontwikkeling

GEGEVENSINZAMELING EN ONTWERP MEETNETTEN

INBOPRJ-757	Naar een wetenschappelijke accreditatie van de gegevensinzameling (veldprotocollen en ontwerp meetnetten)
INBOPRJ-9683	Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg
INBOPRJ-9684	Meetnetten Natura 2000: implementatie van de soortenmeetnetten
INBOPRJ-9685	Meetnetten Natura 2000: ontwikkeling en implementatie meetnetten natuurlijk milieu
INBOPRJ-12191	Ecosysteemmonitoring voor de NEC-richtlijn in synergie met lopende en voorziene monitoring
INBOPRJ-12204	LTER-Belgium

ANALYTISCH LABORATORIUM

INBOPRJ-9687	Analytisch labo: uitvoeren van analyses en ontsluiten resultaten
INBOPRJ-12618	Analytisch labo: kwaliteit
INBOPRJ-12665	Analytisch labo: beheer gebruiksgoederen en kapitaalgoederen
INBOPRJ-9688	Analytisch labo: ondersteuning analytisch en genetisch labo, communicatie

DATABEHEER EN ONTSLUITING

INBOPRJ-12591	Ondersteuning databeheer en ontsluiting
INBOPRJ-482	Beheer meteorologische gegevens verzameld op INBO
INBOPRJ-12709	Databeschikbaarheid en modelbeschikbaarheid voor biodiversiteitsrapportages
INBOPRJ-12978	Geografisch bestand watervlakken
INBOPRJ-9429	Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: bodem; (1) centraliseren van alle beschikbare bodemdata op het INBO in de INBOdem databank
INBOPRJ-10205	Ontwikkelen van een standaardmethodologie voor het bepalen van bodembiodiversiteit in Vlaanderen
INBOPRJ-581	Vlaamse vegetatiedatabank (INBOVEG)
INBOPRJ-589	Vlaamse floradatabank
INBOPRJ-9114	V.I.S.-2 (Visinformatiesysteem)

GEGEVENSVERWERKING

INBOPRJ-713	Adviesverlening statistiek (onderzoekers ondersteunen in hun onderzoek met specifieke expertise)
INBOPRJ-711	Ontwikkelen en verhogen interne expertise betreffende gegevensinzameling, gegevensverwerking en modelbouw.
INBOPRJ-12148	Ontwikkelen rekenmodule LSVI habitattypen

KENNIS- en INFORMATIEBEHEER

INBOPRJ-12651   Ondersteuning bibliotheek en informatiebeheer

WETENSCHAPSCOÖRDINATIE

INBOPRJ-13109   Onderzoekscoördinatie

[INBOPRJ-11695](#)   IPBES ECA chapter ondersteuning

[INBOPRJ-13260](#)   Kennisopbouw ecohydrologie

[INBOPRJ-10852](#)   Synergie en integratie bosonderzoek

INNOVATIE en ONTWIKKELING METHODOLOGIE

[INBOPRJ-11435](#)   Doctoraatsonderzoek: Impactbeheer van everzwijnen in en rond het Nationaal Park Hoge Kempen

[INBOPRJ-11445](#)   Doctoraatsonderzoek SBO - IWT i.s.m. UA - Modelleren van het schaderisico voor de landbouw in Vlaanderen ten gevolge van de aanwezigheid van het everzwijn (*Sus scrofa*)

[INBOPRJ-11737](#)   Doctoraatsonderzoek SBO-IWT i.s.m. UGent: Belang van estuariene kustgebieden als habitat voor migratie van vissen en herstel van populaties

[INBOPRJ-11741](#)   Doctoraatsonderzoek BOF i.s.m. UGent: Fundamentele relaties tussen spatiotemporeel visgedrag en hydraulische condities in antropogeen verstoorde waterlopen

Kerntaak 4: Biologische Waarderingskaart

Voor de zesjaarlijkse rapportage van de staat van instandhouding van de Natura2000 habitattypen moet de verspreiding en oppervlakte van Natura2000 habitattypen opgevolgd worden (zie ook kerntaak Natura2000). Het Vlaamse beleid heeft ook nood aan gelijkaardige informatie over de biotopen beschermd via de Vlaamse wetgeving.

Naar aanleiding van de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur (RUP) is het nodig om te beschikken over kennis van de bestaande toestand m.b.t. het landgebruik (Biologische Waarderingskaart). Dit is vooral belangrijk voor de zones die mogelijk een groene bestemming krijgen, of van een groene naar een andere bestemming overgaan. Als zo een gebieden voorkomen wordt de Biologische Waarderingskaart geactualiseerd.

Op regelmatige basis worden alle beschikbare gegevens geïntegreerd en publiek toegankelijk gemaakt.

Projecten kerntaak 4: Biologische Waarderingskaart

[INBOPRJ-7682](#)   Biologische waarderingskaart in kader van GRUP, Mestdecreet en RUP's (gemeentelijk, provinciaal)

Kerntaak 5: Erkenning bosbouwkundig uitgangsmateriaal

Deze kerntaak beoogt de implementatie van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de procedure tot erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal (oktober 2003).

Concreet betekent dit:

- De actualisatie van de lijsten en het register betreffende erkend bosbouwkundig uitgangsmateriaal in Vlaanderen
- De opkweek van plantmateriaal en de aanleg en opvolging van zaadtuinen (dit gebeurt onder meer in samenwerking met ANB)
- De aanleg en opvolging van afstammingstesten ter beoordeling van de genetische waarde van de zaadtuinen
- De voorbereiding en het opstellen van dossiers betreffende de erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal die bezorgd worden aan de bevoegde minister ter goedkeuring

Projecten kerntaak 5: Erkenning bosbouwkundig uitgangsmateriaal

INBOPRJ-10827	Adaptatiepotentieel van inheemse bomen en struiken aan wijzigend klimaat (serreproeven)
INBOPRJ-10828	Adaptatiepotentieel van inheemse bomen en struiken aan wijzigend klimaat (veldproeven)
INBOPRJ-10830	Essenziekte in Vlaanderen
INBOPRJ-10834	Aanbevolen herkomsten van populier (zwarte populier, trilpopulier, grauwe abeel) en wilg (schietswilg, kraakwilg)
INBOPRJ-10835	Lijst van aanbevolen herkomsten en Vlaams register bosbouwkundig uitgangsmateriaal
INBOPRJ-9767	Autochtone bomen en struiken

Kerntaak 6: Licentiejacht

Doel van dit onderzoek is de evaluatie van de haalbaarheid, de mogelijkheden en de voor- en nadelen van licentiejacht als verpachtingsvorm voor reewild en bij uitbreiding andere wildsoorten in Vlaanderen (overeenkomst ANB/BL-FF/WILDBEHEER/4/2009). Het pilootproject vindt plaats in de domeinbossen Gewestbos Ravels en de Hoge Vijvers Arendonk. Vanaf 2013 wordt de opvolging van een aantal bijkomende gebieden in deze regio die tevens verpacht zijn in deze regio mee opgevolgd door het INBO. De resultaten van het licentiejacht-project worden vergeleken met gegevens uit andere verpachte openbare domeinen in Vlaanderen en vormen tevens een belangrijke input bij de ontwikkeling van de beheerstrategie voor everzwijn in verschillende faunabeheerzones.

Projecten kerntaak 6: Licentiejacht

INBOPRJ-571	Licentiejacht reewild

Kerntaak 7: Jachtdecreet

Conform het besluit op de wildbeheereenheden worden de gegevens van de erkende wildbeheereenheden betreffende de voorjaarsstand en het afschot van bejaagbare soorten jaarlijks aan ANB gerapporteerd. Het INBO voert analyses uit op de verzamelde gegevens. De resultaten hiervan geven een beeld op de huidige populatie-evoluties en de bejaging en het beheer van deze soorten in Vlaanderen. Zo vormen ze de basis van de wetenschappelijke onderbouwing van het beleid voor en het beheer van deze soorten. Deze data vormen tevens de input voor het jaarlijks advies van het INBO betreffende de bejaging van patrijs door erkende wildbeheereenheden

Conform de bepalingen van het jachtvoorwaardenbesluit analyseert het instituut de gegevens van de afschotmeldingsformulieren van grofwildsoorten en de onderkaken van geschoten dieren die de jagers dienen bij te houden voor controle en onderzoek. De analyse van deze gegevens vormen de basis van de door het instituut geformuleerde adviezen in het kader van het toekennen van de afschotplannen voor grofwildsoorten door het Agentschap voor Natuur en Bos en het driejarenplan voor reewild in het bijzonder.

In uitvoering van de wettelijke bepalingen rond de aanpak van de wilde zwijnen in Vlaanderen via de faunabeheerzones voert het instituut onderzoek uit naar het maatschappelijk draagvlak voor de aanwezigheid van de wilde zwijnen en voor de aanpak ervan.

Projecten kerntaak 7: Jachtdecreet

- [INBOPRJ-10188](#) Meten van het maatschappelijk draagvlak voor de aanwezigheid, de gevolgen, het beleid en het beheer van everzwijn in Vlaanderen (art. 56)
- [INBOPRJ-10218](#) Analyse en rapportage van jachtwilddata in Vlaanderen
- [INBOPRJ-12324](#) Evaluatie jachtreglementering

Kerntaak 8: Kaderrichtlijn Water, opvolging visfauna

De belangrijkste milieudoelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) was om tegen 2015 een goede oppervlakte- en grondwatertoestand in de verschillende Europese watersystemen te bereiken. De lidstaten moeten inspanningen leveren en de gemaakte vorderingen rapporteren. In het bijzonder zijn de lidstaten verplicht voor de oppervlaktewateren, behalve een chemische ook een specifieke ecologische monitoring uit te bouwen en uit te voeren. De biologische toestand van het oppervlaktewater wordt beoordeeld aan de hand van vier biologische kwaliteitselementen: macro-invertebraten, fyto-benthos & macrofyten, fytoplankton en visfauna. Het INBO neemt in deze de taak op zich om de visfauna te monitoren. Het vismeetnet verzamelt daartoe jaarlijks de nodige data om invulling te geven aan het onderdeel 'Toestand en Trendmonitoring visfauna' van de Europese Kaderrichtlijn Water. Het INBO rapporteert jaarlijks aan VMM, die de resultaten driejaarlijks aan de Europese Commissie bezorgt.

Lidstaten kregen, mits een goede argumentatie, uitstel om de doelstellingen te halen. De volgende twee mijlpalen zijn 2021 en 2027 voor de meest gedegradeerde waterlichamen.

Projecten kerntaak 8: Kaderrichtlijn Water, opvolging visfauna

- [INBOPRJ-458](#) Monitoring vissen i.k.v. uitvoering Kaderrichtlijn Water (KRW) en Habitatrichtlijn (HR)
- [INBOPRJ-595](#) Verfijning van de bestaande KRW en HR monitoringstrategie

Kerntaak 9: Kaderrichtlijn Mariene Strategie

De monitoring van de verspreiding van zeevogels is een wettelijke verplichting die noodzakelijke gegevens oplevert voor het beheer van mariene Natura-2000 gebieden, de instandhouding van beschermde zeevogels en de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie (MSFD).

De MSFD heeft als doel om tegen 2020 een Goede Milieutoestand (GMT) van de Noordzee te bekomen. De GMT voor biodiversiteit wordt onder andere afgemeten aan de diversiteit van zeevogels. Verder worden zeevogels binnen de MSFD gebruikt als indicatoren voor het terugdringen van vervuilende stoffen in het mariene milieu (toxines in vogeleieren, oliebesmeuring zeekoet en plastics in noordse stormvogels). Dit onderzoek draagt aldus bij aan de handhaving en de verbetering van het mariene milieu.

Het lopende onderzoeksproject is er primair op gericht om de verspreiding en abundantie van zeevogels in kaart te brengen en de effecten van menselijk handelen op zeevogels op te volgen, te documenteren en te evalueren. Het onderzoek draagt hiermee in grote mate bij aan de evaluatie van de goede milieutoestand die binnen het kader van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (MSFD) door de lidstaten dient uitgevoerd te worden. Daarnaast zal het project bijdragen tot de diverse verplichte rapporteringen in het kader van Natura 2000 (monitoring Bijlage I-soorten van de Vogelrichtlijn), Ramsar (zwarte zee-eenden), OSPAR (Ecological Quality Objectives), en beleidsadvisering in het kader van de Marien Ruimtelijke Planning en de Vlaamse Baaien 2100.

Projecten kerntaak 9: Kaderrichtlijn Mariene Strategie

[INBOPRJ-10166](#) Implementatie Kaderrichtlijn Mariene Strategie

Kerntaak 10: Palingverordening

De EU Palingverordening (EG/1100/2007) werd uitgevaardigd om de EU lidstaten gelegen in het verspreidingsgebied van de Europese paling (*Anguilla anguilla*) aan te sporen maatregelen te nemen voor een herstel van het palingbestand, na de aanhoudende achteruitgang van de populatie. Voor Vlaanderen werden de palingbeheerplannen opgemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos.

Zoals vastgesteld in de Palingverordening dienen de lidstaten de nodige maatregelen te treffen zodat minstens 40% van de biomassa aan zilverpalingen (ten opzichte van een referentiesituatie zonder menselijke invloed) de open zee kan bereiken teneinde zijn reis naar de Sargassozee aan te vatten.

De Palingverordening gebiedt dat elke lidstaat om de drie jaar rapporteert over de vorderingen van de uitvoering van de palingbeheerplannen en de behaalde resultaten. De verordening vraagt te rapporteren over de hoeveelheid effectief uit het grondgebied wegtrekkende zilverpaling voor elke palingbeheerseenheid (EMU – Eel Management Unit). Tevens vraagt het Europees adviesorgaan ICES te rapporteren over de toestand van andere palingstockindicatoren, teneinde het jaarlijks advies te onderbouwen. Het INBO verzamelt en analyseert de relevante data en rapporteert via ANB.

Projecten kerntaak 10: Palingverordening

[INBOPRJ-10192](#) Palingverordening

Kerntaak 11: Monitoring Bosreservaten

In een aantal bossen in Vlaanderen wordt ervoor gekozen om natuurlijke dynamiek, zonder menselijke tussenkomst, te laten plaatsvinden. Deze keuze heeft een ecologische, maar ook wetenschappelijke doelstelling. Voor een geselecteerde, representatieve subset van deze gebieden, die een 15-tal sites omvat, werd een wetenschappelijk opvolgingsprogramma uitgewerkt.

Via nauwkeurige opvolging van de dynamische processen wordt inzicht verworven betreffende het functioneren van deze ecosystemen en waar ze naartoe leiden. Deze kennis geeft de noodzakelijke wetenschappelijke onderbouwing aan beheerkeuzes en beheerdoelen die kunnen worden gesteld, ook in beheerde bossen.

Het onderzoeksprogramma omvat standaard de opvolging van vegetatiesamenstelling en bosstructuurvariabelen, via een systematisch netwerk van permanente proefvlakken en kernvlaktes. Men volgt hierbij internationale standaarden en afspraken die overal in Europa worden gehanteerd bij gelijkaardig onderzoek. De methoden en resultaten zijn ook compatibel met de Vlaamse bosinventaris. Hierdoor worden de resultaten ook bruikbaar als referentiewaarden in regionale en internationale vergelijkingen.

Projecten kerntaak 11: Monitoring Bosreservaten

[INBOPRJ-520](#)

Opgvolgen spontane dynamiek bosreservaten

Kerntaak 12: Soortenbesluit, waaronder monitoring invasieve soorten

Het Soortenbesluit vermeldt een aantal expliciete taken voor het INBO, met name in Artikel 5: “het instituut coördineert de inventarisatie van de soorten die onder het toepassingsgebied vallen van dit besluit, met het oog op:

1° het toezicht op de staat van instandhouding van inheemse soorten;

2° de opmaak van rode lijsten betreffende inheemse soorten, waarbij die soorten worden ingedeeld in onder meer de klassen « uitgestorven », « met uitsterven bedreigd », « bedreigd », « kwetsbaar » en « zeldzaam »;

3° het opvolgen van de toestand van invasieve soorten en potentieel invasieve soorten.”

Aan de eerste opdracht wordt de nodige rechtstreekse aandacht besteed via onder meer het onderhouden en voeden van de floradatabank, de monitoringprogramma's betreffende algemene, bijzondere en schaarse broedvogels, de monitoring van vissen i.k.v.de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Habitatrichtlijn (HR), en via de systematische monitoring van voor de Europese habitat- en vogelrichtlijnsoorten en regionaal belangrijke soorten. Deze systematische monitoring wordt in belangrijke mate gerealiseerd via een overeenkomst met Natuurpunt Studie vzw, die instaat voor de aansturing en organisatie van ter zake gespecialiseerde vrijwilligers.

Rode Lijsten worden door of onder coördinatie van het instituut opgemaakt, waarna ze door de minister worden vastgesteld. Bestaande Rode Lijsten moeten ten minste om de tien jaar worden geëvalueerd, met het oog op een eventuele aanpassing aan de veranderde staat van instandhouding van de soorten die er in zijn opgenomen. Aanpassingen worden doorgevoerd op voordracht van het instituut, waarna de aangepaste Rode Lijst opnieuw door de minister wordt vastgesteld. De opmaak van een Rode Lijst (RL) start met een prioritering van een taxonomische groep, waarvoor alle beschikbare gegevens worden ingezameld. Indien de integrale dataset voldoet aan de gewenste kwaliteits- en kwantiteitseisen, dan wordt voor elke soort van de geselecteerde taxonomische groep de RL-categorie bepaald. Finaal wordt een document opgemaakt met informatie over de toegepaste methodiek en het eindresultaat, wat als Rode Lijst wordt beschouwd. De Rode Lijst wordt aan de minister van Leefmilieu bezorgd. De minister kan de Rode Lijst dan vaststellen en opnemen als bijlage bij het Soortenbesluit.

In het kader van de coördinatie van de monitoring van (potentieel) invasieve uitheemse soorten worden in 2018 volgende taken opgenomen: het uitvoeren van risicoanalyses, onderzoek naar risicoanalyse methodieken, analyses van introductiewegen, bijhouden van indicatoren over invasies, verzamelen van basisgegevens over uitheemse soorten in Vlaanderen, onderzoek naar beheermethodes en hun effectiviteit en kostenefficiëntie, onderzoek naar de impact van uitheemse soorten, het uitwerken van monitoringmethodieken voor de soorten en hun beheer, het opzetten van surveillance voor specifieke soorten, de afstemming met bestaande monitoringsystemen (N2000, KRW), het opstellen en verspreiden van codes van goede praktijken voor beheer van invasieve soorten, het leveren van ad hoc beheeradvies.

Ten gevolge van de uit 2014 daterende Europese verordening Nr. 1143/2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten zal meer en meer aandacht moeten worden besteed aan deze groeiende problematiek. Bovenstaand programma geeft hieraan nog maar beperkte invulling; de nadruk bij de opdracht betreffende (potentieel) invasieve exoten ligt in ieder geval op de soorten vermeld op de Unielijst van voormelde Verordening. Het Instituut vormt ook het contactpunt en coördineert binnen de Vlaamse overheid het wetenschappelijk onderzoek rond invasieve uitheemse soorten en hun beheer, en voor de wetenschappelijke aspecten van de implementatie van de Europese Verordening. Hieronder valt ook de analyse van wetenschappelijke kennislacunes in relatie tot de implementatie van de verordening.

Projecten kerntaak 12: Soortenbesluit, waaronder monitoring invasieve soorten

INBOPRJ-12353	Beleidsvisie translocaties voor natuurbehoud
INBOPRJ-588	Beheren Vlaamse vlinderdatabank
INBOPRJ-604	Vlaams flora meetnet (implementatie)
INBOPRJ-765	Opmaak Rode Lijsten
INBOPRJ-11530	MEMO - Monitoring Exotische Muggen (geen eigen personeelsinzet, financiering van dit pilootproject gebeurt via de INBO-werkingsbegroting)
INBOPRJ-10217	Monitoring exoten ikv EU- verordening IAS: Coördinatie, voorbereiding, implementatie en opvolging
INBOPRJ-13190	Uitvoeren van onderzoek naar beheer van invasieve exoten
INBOPRJ-589	Vlaamse floradatabank
INBOPRJ-449	Muskusrat: onderzoek in functie van de optimalisatie van de bestrijding
INBOPRJ-11883	Bestrijding Japanse duizendknoop
INBOPRJ-11890	Study on Invasive Alien Species – Development of risk assessments to tackle priority species and enhance prevention (EV INBO)
INBOPRJ-11604	Tracking Invasive Alien Species (TriAS) (EV INBO)

Kerntaak 13: Natura 2000

Om de 6 jaar moet elke Europese lidstaat de staat van instandhouding van de habitatrictlijn-habitats rapporteren aan de Europese Commissie. INBO voert hierbij de rapportage uit voor de Belgisch Atlantische regio en werkt samen met de Direction Générale Opérationnelle Agriculture, Ressources Naturelles et Environnement - Département de l'Etude du Milieu Naturel et Agricole (DGARNE-DEMNA) en het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM).

Na elke rapportage start de commissie samen met de lidstaten een grondige evaluatie van methodologie en proces op ter voorbereiding van de volgende Europese rapportagecyclus.

Als Vlaamse wetenschappelijke instelling met natuur en bos als werkterrein staat het INBO in voor de inbreng van wetenschappelijke kennis en informatie in de rapporten en het overleg. Bovendien verzorgt het INBO de officiële evaluatie van de staat van instandhouding van de Europees te beschermen habitattypes en soorten in Vlaanderen.

Binnen deze kerntaak vallen o.a. de monitoring van habitats, habitatrictlijnsoorten, vogelrichtlijnsoorten, en de opmaak en opvolging van de instandhoudingsdoelstellingen (IHD). Ook de ontwikkeling, het onderhoud en de ontsluiting van databanken zoals de vegetatiedatabank, gebiedendatabank en floradatabank zijn hiervoor noodzakelijk en essentieel.

Projecten kerntaak 13: Natura 2000

INBOPRJ-10190	Opvolging trends hamster en hazelmuis
INBOPRJ-10899	EU-rapportage betreffende staat van instandhouding Natura 2000-vogelrichtlijnsoorten
INBOPRJ-11474	KLIVEG - Effecten van milieu & klimaat op vegetaties in LTER gebieden

INBOPRJ-13218	Boek Natuurbeheer III
INBOPRJ-414	EU-rapportage betreffende de regionale staat van instandhouding Natura 2000 habitats
INBOPRJ-434	Monitoring en evaluatie van het Linkerscheldeoevergebied (LO)
INBOPRJ-473	Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: grondwater
INBOPRJ-581	Vlaamse vegetatiedatabank (INBOVEG)
INBOPRJ-589	Vlaamse floradatabank
INBOPRJ-590	Monitoring bijzondere broedvogels (BBV)
INBOPRJ-591	Algemene broedvogel monitoring (ABV)
INBOPRJ-592	Monitoring overwinterende watervogels
INBOPRJ-594	Monitoring habitatrictlijnsoorten vaatplanten (Liparis, Apium repens en Luronium natans)
INBOPRJ-736	Biologische waarderingskaart en kartering Natura 2000 habitattypen, incl. optimalisatie van de methodologie
INBOPRJ-766	EU-rapportage betreffende staat van instandhouding Natura 2000-habitatrictlijnsoorten
INBOPRJ-7702	Monitoring Natura2000 habitatkwaliteit (incl. inhoudelijke aspecten van de implementatie)
INBOPRJ-7711	Monitoring habitatrictlijnsoorten: coördinatie en inhoudelijke opvolging van de implementatie
INBOPRJ-7713	Monitoring van de aanwezigheid van carnivoren aan de hand van fotovalen in het kader van de Natura2000 rapportage
INBOPRJ-7731	Marternetwerk
INBOPRJ-8927	Onderzoek naar de effecten van luchtverontreiniging en klimaatverandering op de biogeochemie van een bosecosysteem (De Inslag, Brasschaat)
INBOPRJ-8928	Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: atmosferische depositie in Vlaamse bossen
INBOPRJ-9412	Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitatrictlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013
INBOPRJ-9413	Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - vogelrichtlijnsoorten: actualisering n.a.v. rapportering 2013
INBOPRJ-9429	Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: bodem
INBOPRJ-9430	Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: oppervlaktewater
INBOPRJ-9431	Lokale Staat van Instandhouding (LSVI) - habitattypen: actualisering (versie 3)
INBOPRJ-9683	Meetnetten Natura 2000: permanente kwaliteitszorg
INBOPRJ-9684	Meetnetten Natura 2000: implementatie soortenmeetnetten
INBOPRJ-9685	Meetnetten Natura 2000: ontwikkeling en implementatie meetnetten natuurlijk milieu

Kerntaak 14: Programmatische Aanpak Stikstof & Platform Passende Beoordeling

Gevolg gevend aan de beslissing van de Vlaamse regering van 23 april 2014 heeft het INBO haar kernopdrachten geheroriënteerd voor de uitwerking van de **Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)** en de opmaak van en monitoring ten behoeve van het **Platform Passende Beoordeling (PPB)**.

In 2015 zijn de projecten hiervoor uitgewerkt en is de invulling ervan verfijnd. Een aantal ervan is al opgestart in de tweede helft van 2015, de anderen zijn begin 2016 opgestart. Hieronder staan de projecten waar we in 2018 aan werken. De projecten zijn samengesteld uit externe PAS-ondersteuning, PAS-onderzoek, PAS-monitoring, PPB-onderzoek en PPB-monitoring. Het totaal van het PAS-PPB programma wordt verder ondersteund via databankontwikkeling en –beheer, GIS-ondersteuning, kwaliteitsopvolging, ontwikkeling en/of implementatie van populatiemodellerings technieken en fysisch-chemische laboratoriumanalyses. Eveneens in het kader van PAS-PPB werden medio 2016 de gebiedsanalyses opgestart. In het eerste kwartaal van 2018 worden de laatste gebiedsanalyses afgewerkt (project 2 hieronder).

Projecten kerntaak 14: Programmatische aanpak stikstof en platform passende beoordeling

PAS-onderzoek

1	INBOPRJ-10806	Aanmaak en periodieke actualisering zoekzonemodel
2	INBOPRJ-10795	Gebiedsanalyses: wetenschappelijke ondersteuning bij de opmaak van gebiedsvisies per SBZ i.v.m. herstelmaatregelen per habitatvlek
3	INBOPRJ-10637	Evaluatie en ontwikkeling herstelbeheer in het kader van PAS, Programmatische Aanpak Stikstof
4	INBOPRJ-13219	Heidebeheersynthese

PPB-onderzoek

5	INBOPRJ-9690	Onderzoek naar mogelijkheden qua efficiëntie- en nauwkeurigheidswinst in habitatkartering en LSVI-bepaling via Remote Sensing
6	INBOPRJ-10636	HABNORM: Milieukwaliteitsnormen voor Europees beschermde habitattypen en leefgebieden van soorten
7	INBOPRJ-10799	Ontwikkelen en implementeren van contextafhankelijke populatiemodellerings technieken
8	INBOPRJ-10602	Genetische populatieschattingen
9	INBOPRJ-10603	eDNA monitoring voor PAS-PPB
10	INBOPRJ-10808	Monitoringstechnieken voor moeilijk op te volgen, waarneembare of te registreren soorten
11	INBOPRJ-10765	Ontwikkeling en implementatie van een methodiek om de datakwaliteit van de datalagen op te volgen en te garanderen

PPB-monitoring

12	INBOPRJ-10797	Databank Passende Beoordeling – partim grondwatermonitoring
13	INBOPRJ-10798	Databank Passende Beoordeling - partim abiotiek oppervlaktewater
14	INBOPRJ-10801	Databank passende beoordeling - partim LSVI oppervlaktewateren
15	INBOPRJ-10686	Databank passende beoordeling - partim LSVI terrestrische systemen en versneld karteren van habitattypen
16	INBOPRJ-10766	Kwaliteitszorg veldonderzoek en opstellen veldprotocollen

Kerntaak 15: Raamovereenkomsten

Raamovereenkomst met de Vlaamse Waterweg nv (voorheen W&Z nv)

Het INBO heeft een langlopende raamovereenkomst die in principe niet eindig is en waarbinnen het INBO onderzoek verricht op vraag van W&Z (in 2017 opgegaan in nv de Vlaamse Waterweg). De raamovereenkomst betreft een jaarlijkse kredietoverdracht van nv de Vlaamse Waterweg naar de personeelsbegroting van het INBO voor de duur van de raamovereenkomst. Inhoudelijk wordt ze elke vijf jaar in onderling overleg herbekeken. Momenteel zitten we in de periode 1 januari 2014 - 31 december 2018. Op jaarbasis worden de binnen de begroting realiseerbare projecten gedetailleerd. De projectkosten omvatten alle personeelsinzet en werkingskosten, inclusief de inzet van de wetenschapsondersteunende diensten maar exclusief de organisatieondersteunende diensten. De projecten vallen onder de volgende drie thema's:

1. Thema VISONDERZOEK: Het effect van het beheer van de waterloop met inbegrip van onderzoek in het kader van het saneren en voorkomen van vismigratieknelpunten in bevaarbare waterlopen. Dit thema omvat ruwweg alles met betrekking tot visonderzoek en dan in het bijzonder vismigratie.
2. Thema VALLEI: Ecologie en beheer van de vallei met inbegrip van het onderzoek van baggergronden en overstromingsgebieden beheerd door W&Z. Naast het onderzoek op baggergronden en overstromingsgebieden omvat dit thema eveneens ecohydrologisch en pedologisch onderzoek in valleien.
3. Thema WATERWEG: Wetenschappelijk onderzoek en advisering betreffende ecologische aspecten van de waterwegen van het Scheldebekken. Het onderzoek dat gebeurt in getijdengebieden valt integraal onder dit thema. Ook al het oever-, dijk- en bermgerelateerd onderzoek valt hieronder.

Raamovereenkomst met de afdeling Maritieme Toegang (aMT)

Het INBO heeft een tweede, in principe wel eindige raamovereenkomst met het agentschap Maritieme Toegang. Ze heeft betrekking op de periode 19 december 2012 - 18 december 2018, en wordt gerealiseerd via een kredietoverdracht naar de personeelsbegroting van het INBO. Het betreft projecten en dienstverlening met volgende inhoud:

- Ecologische ondersteuning in het kader van de werkgroep Onderzoek en Monitoring (O&M) van de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie (VNSC)
- Monitoring en jaarlijkse rapportage met betrekking tot diverse habitats in de Zeeschelde, inclusief een eerstelijns analyse
- Historische kadering van het thema 'diversiteit habitats' op basis van de achtergronddata die verzameld en verwerkt werden voor het project 'Historische evolutie van Zeeschelde habitats'
- Validatie en verfijning van de subtidale en intertidale ecotopen in de Zeeschelde
- Analyse van subtidale en intertidale faunagemeenschappen in functie van de heersende abiotische omstandigheden
- Bijdrage aan de werkzaamheden van de projectgroep 'Veiligheid en Toegankelijkheid' binnen de O&M werkgroep
- Het aMT kan daarbij beroep doen op de expertise van het INBO voor die aspecten van haar projecten die binnen het kennisdomein van het INBO vallen

De jaarlijkse kredietoverdracht bedroeg initieel 232 k€ (met een jaarlijkse loonindexering van 3% en een endogene groei van 1%, uitgemiddeld over 6 jaar, de duur van de raamovereenkomst). Op het einde van de overeenkomst worden deze (geïndexeerde) kredieten terug herschikt naar het programma van aMT, tenzij een nieuwe raamovereenkomst wordt afgesloten.

Projecten kerntaak 15: Raamovereenkomsten

Projecten voor nv de Vlaamse Waterweg

INBOPRJ-10960	Coördinatie & rapportering RO W&Z
INBOPRJ-11428	Monitoring translocaties kamsalamander i.o.v. W&Z
INBOPRJ-11884	Onderzoek naar verplaatsingen en reacties op beheeringrepen van bever

INBOPRJ-12725	Ecologische inventarisatie en monitoring van oevers en dijken in functie van het luik rivierherstel Leie kaderend binnen het project Seine-Schelde
INBOPRJ-497	Ecologisch inrichtingsadvies voor gebieden opgenomen in het geactualiseerde Sigmaplan
INBOPRJ-498	Onderzoek naar de ontwikkeling van Elzenbroekbossen na de transplantatie van veen in Kruikeke-Bazel-Rupelmonde (KBR)
INBOPRJ-500	Onderzoek naar inrichting en beheer van Sigmadijken
INBOPRJ-502	Ruimtelijke en temporele trends van macrobenthos in de Zeeschelde en getijgebonden zijrivieren
INBOPRJ-505	Onderzoek sanering vismigratieknelpunten
INBOPRJ-507	Ecotoxicologische risico-evaluatie, landgebruiksverkenning en inrichting van overstromingsgebieden Sigmaplan
INBOPRJ-509	Ecotoxicologische risico-evaluatie bodemverontreiniging in baggergronden
INBOPRJ-597	Analyse van de ontwikkeling en evolutie van schorvegetaties in de Zeeschelde en getijgebonden zijrivieren
INBOPRJ-598	Ruimtelijke en temporele trends van watervogels in de Zeeschelde – ecosysteemonderzoek
INBOPRJ-7863	Evaluatie van gecontroleerd gereduceerd getij in het kader van de Raamovereenkomst met W&Z
INBOPRJ-7960	Optimalisatie vismigratie zoet-zout overgangen
INBOPRJ-8694	Beheer van slikken en schorren in het Schelde-estuarium
INBOPRJ-8750	Monitoring, typologie, standplaatsvereisten en beheer van berm- en dijkvegetaties
INBOPRJ-8773	Evaluatie en optimalisatie van de ecologische performantie van oeverinrichtingen langs bevaarbare waterlopen
INBOPRJ-8798	Onderzoek en monitoring van de relatie tussen waterpeilbeheer, grondwater en vegetatie-ontwikkeling
INBOPRJ-8894	Natuurinrichting, -ontwikkeling en -herstel in (vallei)gebieden in eigendom of beheer van W&Z
INBOPRJ-9649	Wetenschappelijke ondersteuning VNSC - O&M projectgroepen W&Z

Projecten voor het agentschap Maritieme Toegang

INBOPRJ-596	Analyse van de evolutie van estuariene ecotopen in Zeeschelde en getijgebonden zijrivieren
INBOPRJ-8693	Habitatmapping Zeeschelde
INBOPRJ-9590	Wetenschappelijke ondersteuning VNSC - O&M – projectgroepen aMT

Kerntaak 16: Dienstverlening naar agentschappen van de Vlaamse Overheid en het maatschappelijk middenveld (enveloppefinanciering)

Aan voor natuur en natuurlijk milieu rechtstreeks of onrechtstreeks relevante actoren worden via het beschikbaar houden van een VTE-enveloppe de mogelijkheid geboden om projecten aan ons uit te besteden.

Enveloppes worden door het INBO zelf gefinancierd, zowel qua VTE-inzet als qua werkingsmiddelen. Het enveloppessysteem bedient in 2018 zeven klanten. Dit zijn binnen het beleidsdomein Omgeving: 1. het ANB, 2. het departement Omgeving, 3. de VMM, en 4. de VLM. Binnen het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken is dit 5. het departement MOW, en binnen het beleidsdomein Landbouw en Visserij is dit 6. het departement L&V. Daarnaast is er een kleine enveloppe gereserveerd voor 7. het Maatschappelijk Middenveld (via de Omgevingsraad).

Projecten kerntaak 16: Dienstverlening naar agentschappen van de Vlaamse Overheid en het maatschappelijk middenveld (enveloppefinanciering)

1. Agentschap voor Natuur en Bos

INBOPRJ-10193	Uitwerken beoordelingskader voor de regionaal belangrijke biotopen (RBB) en andere relevante natuurstreefbeelden naar analogie van de LSVI
INBOPRJ-10194	Implementatie leidraad beheerevaluatie
INBOPRJ-10196	Opvolging van veranderingen in de druk op de bosverjonging en bodemvegetatie door reewild in Gewestbos Ravels en Hoge Vijvers
INBOPRJ-10197	Haalbaarheidsstudie (her)introductie grote modderkruiper
INBOPRJ-10201	Negatieve impact en populatiedynamiek brandganzen in Vlaanderen
INBOPRJ-10204	Lange-termijn monitoring van de processen in kerngebieden die representatief zijn voor onbeheerde climaxvegetaties of door begrazing gestuurde mozaïeklandschappen - fase 1
INBOPRJ-10220	Uitbreiden van het NICHE-model met een module die als doel heeft om het instrument in te zetten voor het bepalen van de staat van instandhouding van grondwaterafhankelijke habitattypes
INBOPRJ-12216	Genetische screening erkend autochtoon teeltmateriaal
INBOPRJ-12285	Evaluatie van de effectiviteit van het beschermingsregime van vegetaties
INBOPRJ-12348	Genetische analyse van de startpopulatie rugstreppad bij de introductie in de zwinstreek (2017-2019)
INBOPRJ-12562	Habitatgebruik Bruine Kiekendief Linkerscheldeoever
INBOPRJ-13116	Buffer voor het behandelen van diverse vragen bv vanuit Natuurinrichting die te omvangrijk zijn voor advisering
INBOPRJ-13128	Verkenning of programmatische aanpak ook zinvol is voor milieudrukken andere dan stikstof
INBOPRJ-13140	Akkerflora
INBOPRJ-475	Bosvitaliteitsinventaris (Level 1)
INBOPRJ-562	Opvolgen van populatietrends en bio-indicatoren van ree in verschillende gebieden teneinde de gevolgen van lokale situaties en beheerregimes te kunnen opvolgen

[INBOPRJ-7720](#)

Onderzoek naar ruimtelijke en temporele bewegingspatronen van everzwijn in kader van (schade)beheer

2. Departement Omgeving

[INBOPRJ-10205](#)

Ontwikkelen van een standaardmethodologie voor het bepalen van bodembiodiversiteit in Vlaanderen

[INBOPRJ-10206](#)

Bepaling van de biodiversiteit in en rond ontginningsgebieden

[INBOPRJ-10207](#)

Ontwikkeling van een indicator voor de monitoring van de status van de functionele groep 'wilde bijen (incl. hommels)' in Vlaanderen

[INBOPRJ-11526](#)

Analyse relatie landschapskarakteristieken en faunaverkeersslachtoffers

[INBOPRJ-11686](#)

Procesondersteuning van nieuwe ecodeucten via geleerde lessen van het verleden

[INBOPRJ-11697](#)

Ondersteuning erfgoedrichtplan hoogstamboomgaarden

[INBOPRJ-12831](#)

Voeren proces: Pilotproject geïntegreerd natuur- en erfgoedbeheersplan in gebied met een complexe eigendomssituatie

[INBOPRJ-13083](#)

Ondersteuning bij het verder ontwikkelen van een Vlaamse GIS laag bodemkoolstofvoorraad

3. Vlaamse Milieumaatschappij

[INBOPRJ-10214](#)

Actualisatie indicatoren kritische lasten (statische massabalans)

[INBOPRJ-10215](#)

EQR overgangswateren

[INBOPRJ-449](#)

Muskusrat: onderzoek in functie van de optimalisatie van de bestrijding

[INBOPRJ-535](#)

Onderzoek ecologisch waterbeheer onbevaarbare waterlopen

[INBOPRJ-556](#)

Onderzoek naar de verspreiding van verschillende vormen van resistentie tegen rodenticiden bij de bruine rat in Vlaanderen

[INBOPRJ-7766](#)

Bruine rat: een verdere optimalisatie van de actuele bestrijding op parkings en langsheen waterlopen

4. Vlaamse Landmaatschappij

[INBOPRJ-10823](#)

Structurele monitoring van beheerovereenkomsten

5. Departement Mobiliteit en Openbare Werken

[INBOPRJ-11883](#)

Bestrijding Japanse duizendknoop

[INBOPRJ-13097](#)

Hakhoutbeheer langs wegen en waterlopen

6. Departement Landbouw en Visserij

[INBOPRJ-10820](#)

Economische en ecologische synergiën van agromilieumaatregelen

7. Maatschappelijk middenveld via Omgevingsraad

Het betreft hier wetenschappelijke ondersteuning zonder projectnummer

Kerntaak 17: Visteelt in het kader van soortenherstelprogramma's (af te bouwen)

Deze kerntaak werd in 2014 als 'af te bouwen' gecategoriseerd. Door het niet langer leveren van vislarven aan ANB en de Visserijcommissie, zou echter een chronisch gebrek ontstaan aan basismateriaal voor het in stand houden van specifieke vispopulaties in Vlaanderen, die belangrijk zijn voor het soortbehoud en doelstellingen gekoppeld aan de Europese Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. De expertise nodig voor deze erg soortspecifieke teeltprogramma's is momenteel enkel beschikbaar in het team Monitoring en Herstel Aquatische Fauna van het INBO.

Een piste die daarom in 2016 onderzocht werd in samenspraak met ANB was of er door financiering via het Visserijfonds de mogelijkheid bestond voor de verderzetting van deze activiteit in 2017 en verder. Dit werd alvast voor 2017 gerealiseerd, waardoor de visteeltactiviteiten via het EV INBO kunnen gecontinueerd worden. INBO-personeel blijft wel voor deze EV INBO-opdracht ingezet worden, gelet op hun hoge expertiseniveau ter zake, de op het EV INBO beschikbaar komende middelen worden ingezet voor realisatie van de PAS-PPB opdrachten. Door INBO wordt ook nog ingezet op de genetische opvolging van het visbroed, en het terreinbeheer van de vestiging Linkebeek.

Een soortenherstelprogramma behelst een aantal verschillende aspecten. Een eerste fase bestaat uit een inventarisatie en evaluatie van de habitat voor de doelsoort. Het tweede deel omvat een genetische screening van de resterende populaties van de doelsoort. De derde fase bestaat uit het vermeerderen van het aantal individuen. Dit kan in situ, indien voldoende geschikt habitat en aantallen individuen voorhanden zijn, ex situ indien de resterende aantallen eerder beperkt zijn. De laatste fase is het eventueel terug uitzetten van de gekweekte dieren en opvolging ervan in hun uitgezette habitat.

Door middel van een aantal ex-situ conservatieprogramma's worden i.s.m. het ANB en het Visserijfonds zeldzame en bedreigde vissoorten onder gecontroleerde omstandigheden gekweekt. Het betreft hier ondersteuning in functie van de soortbeschermingsprogramma's. De gecontroleerde kweek omvat o.a. het beheren van een broedstock, larvicultuur en opkweek van juveniele vissen. De huidige vissoorten zijn rivierdonderpad, serpeling, kwabaal, kopvoorn, beekforel en snoek.

Projecten kerntaak 17: Visteelt in het kader van sootherstelprogramma's

[INBOPRJ-11748](#) Teelt en productie van vissoorten in functie van sootherstelprogramma's ANB (EV INBO)

[INBOPRJ-11750](#) Genetisch beheer van de broedstock voor sootherstelprogramma's van vissen

Kerntaak 18: Veredeling van boomsoorten (af te bouwen)

Sinds 1948 wordt aan het INBO (voormalig: Centrum voor Populierenteelt) een selectie- en veredelingsprogramma rond populier uitgebouwd, gericht op het vermarkten van populieren gekenmerkt door o.a. een hoge en kwalitatief hoogwaardige houtproductie. In de jaren '80 werd tevens aan het INBO een collectie uitgebouwd van ca. 800 autochtone kraak- en schietwilgen en hun hybriden. Sinds de jaren '90 werden met deze collecties kruisingen uitgevoerd met het oog op de selectie van geschikte wilgenklonen. In het kader van de heroriëntering van het bosonderzoek aan het INBO, werd beslist dat dit onderzoek in de toekomst niet langer kan gefinancierd worden met INBO-middelen. Daarom werd een afbouwschema van de veredelingsactiviteiten van populier en wilg uitgewerkt over een periode van vijf jaar (2016 - 2020). Doelstelling is om de bestaande genenbronnen en de klonale collecties te behouden en te vrijwaren zodat deze ter beschikking blijven voor eventueel verder gebruik en onderzoek door private en openbare instanties.

Aan het INBO werden sinds meerdere decennia collecties opgebouwd van tientallen boom- en struiksoorten. Deze collecties vormen de basis van veredelingsprogramma's of voor de studie en het behoud van autochtone bomen en struiken. Hiermee ondersteunt het INBO partners uit beleid en maatschappij die baat hebben bij gebruik van deze collecties.

Projecten kerntaak 18: Verdeling van boomsoorten

[INBOPRJ-9934](#) Groeidynamiek en houtkwaliteit van bomen (WOODLAB)

[INBOPRJ-9935](#) Valorisatie collectie en afbouw klonale veredeling populier en wilg

Kerntaak 19: Strategisch Wetenschappelijk onderzoek (af te bouwen)

Deze onderzoeksprojecten gaven een wetenschappelijke invulling aan de Europese Biodiversiteitsstrategie 2020 (cf. zevende Milieuactieprogramma). Door de besparingen in de huidige legislatuur en acute extra opdrachten betreffende PAS-PPB en meer recent ook Gebiedsanalyses werd beslist om al de strategische INBO-onderzoeksprojecten on hold te zetten.

Om hieraan toch de nodige aandacht te kunnen geven, wordt in de komende jaren via het Eigen Vermogen (EV INBO) naar externe financiering gezocht om een aantal meer op langere termijn georiënteerde projecten te kunnen opstarten. Door middel van het EV INBO kunnen projecten uitgevoerd worden met het doel het INBO-onderzoek te complementeren voor zover de rechtstreeks toegekende overheidsmiddelen niet volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoeksprogramma.

Het Eigen Vermogen van het INBO is bevoegd voor het verrichten van beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke dienstverlening betreffende behoud, ontwikkeling, beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en het milieu ervan, al dan niet in opdracht van derden. De werking van het EV INBO draait volledig op extern gefinancierde projecten en omvat ook al het strategisch wetenschappelijk onderzoek dat momenteel wordt uitgevoerd op het INBO.

Naast het opbouwen van expertise in relatie tot huidige INBO-onderzoeksthema's, wordt het EV INBO gebruikt om nieuwe onderzoeksthema's te ontwikkelen. Een voorwaarde voor EV INBO-projecten is dat ze een wetenschappelijke meerwaarde hebben, dat ze netwerkrelaties genereren of zorgen voor de valorisatie van INBO-kennis naar verschillende beleidsdomeinen en klanten. Via EV INBO wordt ook actief op zoek gegaan naar middelen om potentiële toekomstige beleidsvragen te kunnen beantwoorden. Hierbij zetten we onder meer in op onderzoek over klimaatimpact en –mitigatie, exotenbeleid en de maatschappelijke aspecten van natuur, ecosysteemdiensten en conflictsoorten in Vlaanderen.

Kerntaak 19: Strategische wetenschappelijk onderzoek (ingevuld via EV INBO)

- 1 [INBOPRJ-10167](#) Bird tracking network - IHD-onderzoek langlevende en ruimte behoevende broedvogels in Vlaanderen (LifeWatch)
- 2 [INBOPRJ-10173](#) PINK III
- 3 [INBOPRJ-10187](#) Flandre
- 4 [INBOPRJ-10638](#) European Long-Term Ecosystem and socio-ecological Research Infrastructure (eLTER)
- 5 [INBOPRJ-10662](#) Ecohydrologische studie LIFE + Helvex Kalmthoutse Heide deel Stappersven
- 6 [INBOPRJ-10683](#) Uitvoering van monsternemingen en analyses in het kader van het meetnet biota van het Vlaamse Gewest (Veldstudie Biotanormen III)
- 7 [INBOPRJ-10810](#) 2B Connect - Meer biodiversiteit op bedrijventerreinen
- 8 [INBOPRJ-11365](#) RAVEN-project (Radar registrations of bird migration Validation through an interdisciplinary approach)

- 9 [INBOPRJ-11429](#) BASF Sustainable Farms
- 10 [INBOPRJ-11438](#) Voedselweb - Trofische interacties
- 11 [INBOPRJ-11439](#) Pilootproject duurzame bathymetrie
- 12 [INBOPRJ-11441](#) SAFRED
- 13 [INBOPRJ-11471](#) PARTRIDGE (INTERREG-project)
- 14 [INBOPRJ-11472](#) Advance eLTER
- 15 [INBOPRJ-11473](#) NICHE-berekeningen in de Demervallei
- 16 [INBOPRJ-11604](#) Tracking Invasive Alien Species (TriAS)
- 17 [INBOPRJ-11732](#) Uitvoering van monsternemingen en analyses in biota voor de opvolging van de saneringswerken op de Winterbeek
- 18 [INBOPRJ-11743](#) FiTHydro - Fish friendly Innovative Technologies for hydropower
- 19 [INBOPRJ-11745](#) Evaluatie van de vismigratie doorheen twee aangelegde visdoorgangen op de Kleine Nete te Grobbendonk en Kasterlee
- 20 [INBOPRJ-11748](#) Teelt en productie van vissoorten in functie van soortherstelprogramma's ANB
- 21 [INBOPRJ-11794](#) Integrative Management of Green Infrastructures Multifunctionality, Ecosystem integrity and Ecosystem Services (IMAGINE)
- 22 [INBOPRJ-11800](#) Coördinatie van de Europese monitoring van vliegend hert
- 23 [INBOPRJ-11879](#) ORCA: biodiversiteit van poelen in landbouwgebied
- 24 [INBOPRJ-11885](#) LifeWatch-Catrein
- 25 [INBOPRJ-11890](#) Study on Invasive Alien Species – Development of risk assessments to tackle priority species and enhance prevention
- 26 [INBOPRJ-12023](#) NAMED - NAture impact on MEntal health Distribution
- 27 [INBOPRJ-12030](#) UrbanGaia
- 28 [INBOPRJ-12031](#) FutureFloodplains
- 29 [INBOPRJ-12056](#) DNA-analyse vleermuizen
- 30 [INBOPRJ-12077](#) Verkoop boszaden en stekken
- 31 [INBOPRJ-12078](#) Nutriëntenproblematiek duinen
- 32 [INBOPRJ-12080](#) ICOS
- 33 [INBOPRJ-12081](#) Groenblauwe netwerken in Vlaanderen - Gobelin
- 34 [INBOPRJ-12082](#) T₀-monitoring mitigerende herstelmaatregelen Kempense Kleiputten i.o.v. Metallo
- 35 [INBOPRJ-12406](#) Kwaliteitscontrole monitoringsmethodiek soortbeschermingsprogramma bever

36	INBOPRJ-12612	Niche PRUP Mol Postel
37	INBOPRJ-12624	Actualisatie en verfijning van de onderbouwing van een methodiek voor de systematische monitoring van koolstofvoorraden in de bodem (BOCMON)
38	INBOPRJ-13092	Ontwikkelen Natural Capital Accounting in Vlaanderen
39	INBOPRJ-13115	Niche Brasschaat
40	INBOPRJ-13234	Groen Speelweefsel
41	INBOPRJ-435	Monitoring en evaluatie van het Rechterscheldeoevergebied (RO)
42	INBOPRJ-436	Monitoring Natuurwaarden SBZ-V Poldercomplex
43	INBOPRJ-440	Opvolging uitbreiding en vernieuwing Zwin
44	INBOPRJ-614	Compensatie monitoring Maasvlakte II - IMARES
45	INBOPRJ-616	Monitoring van de effecten van de windmolenparken op zee op de avifauna
46	INBOPRJ-750	Wetenschappelijke onderbouwing van visserijbeleid en visstandbeheer
47	INBOPRJ-8017	Fish tracking netwerk LifeWatch
48	INBOPRJ-9083	LifeWatch
49	INBOPRJ-9337	Belgisch Biodiversiteitsplatform (BBPF)
50	INBOPRJ-9406	Evaluatie pompen en waterkrachtcentrales Albertkanaal
51	INBOPRJ-9589	Beheerplan Getijdennatuur Boven-Zeeschelde en onderzoek Bevaarbaarheid
52	INBOPRJ-9766	Cost actie - Alien Challenge
53	INBOPRJ-9768	BRAIN-be - BELSPO 'FORBIO CLIMATE'

Kerntaak 20: Ondersteuning

Hieronder vallen de taken uitgevoerd door de managementondersteunende functies: facility, financiën & begroting, personeelsdienst, interne controle en communicatie en planning (beleidsvoorbereiding, planning, organisatieontwikkeling, externe en interne communicatie). De projecten worden hier niet nader omschreven. Het valt op te merken dat er vooral in deze kerntaak heel wat VTE's zijn weggevallen sinds het begin van de legislatuur. Om dit te verhelpen, wordt in de mate van het mogelijke beroep gedaan op intern personeel dat bereid is de nodige flexibiliteit aan de dag te leggen en een andere functie wil gaan invullen. Soms wordt ook geen vervanging voorzien en worden de taken afgebouwd of herverdeeld onder het bestaand personeel. Er wordt in zeer beperkte mate beroep gedaan op de inzet van EV INBO-personeel.

Nieuwe kerntaak 21: Kennisopbouw over natuur en klimaateffecten, -adaptatie en -mitigatie

Op de klimaatop van 1 december 2016 werden door de Vlaamse Regering een aantal engagementen genomen in het Vlaamse Energie- en Klimaatpact, onder meer betreffende kennisopbouw over (te verwachten) klimaatimpact op natuur, en ontwikkeling van klimaatrobuustheid inducerende beheerpraktijken. Meer bepaald werden onder meer volgende onderwerpen opgenomen:

1. Ontwikkelen geschikte natuurindicatoren om de klimaatimpact op te volgen
2. Kennisopbouw klimaatrobuustheid van het Natura 2000 netwerk in Vlaanderen
3. LTER-Vlaanderen als onderzoekinfrastructuur voor onderzoek en opvolging klimaateffecten
4. Inschakelen van het meetnet onbeheerde referentiebossen (bosreservatenmeetnet) in functie van het klimaatvraagstuk
5. Kennisopbouw voor het onderbouwen van instrumenten voor beheerders
6. Onderzoek naar de impact van klimaatveranderingen op ecosysteemdiensten
7. Onderzoek naar boomherkomsten in functie van adaptatie
8. Kennisopbouw betreffende de bijdrage van natuur aan koolstofsequestratie

Het INBO probeert in de mate van het mogelijke binnen de voorziene personeelsbesparing in de huidige legislatuur een aantal projecten uit te voeren.

In functie van dit Vlaamse energie- en klimaatpact volgt het INBO een brede strategie om een coherent en samenhangend klimaatadaptatiebeleid te ontwikkelen in functie van de instandhouding en het herstel van de biodiversiteit. Hierbij volgen we twee elkaar aanvullende sporen. Enerzijds heeft de natuur bescherming nodig en hiertoe moeten we de robuustheid en veerkracht van het ecosysteem verhogen via gericht beheer, niet alleen in de natuurgebieden, maar ook in de gebieden waar natuur niet de hoofdfunctie heeft. Anderzijds kunnen we de natuur inzetten als groene infrastructuur om oplossingen aan te reiken voor problemen ten gevolge van de klimaatverandering via de zogenaamde natuur gebaseerde oplossingen (NBS = nature based solutions) en zelfs om de klimaatverandering te temperen (koolstofsequestratie). Hierbij is een afstemming noodzakelijk met de aanpak van de problemen van andere milieuveranderingen en het concept ecosysteemdiensten biedt een goede kapstok om natuurvoordelen in kaart te brengen en te waarderen, al dan niet monetair via Natural Capital Accounting (NCA).

Hoewel er al veel geweten is over de impact van klimaatverandering op individuele aspecten van de biodiversiteit, is er nog veel onzekerheid over het globale effect op de natuur en de ecosysteemdiensten. Ook de best te volgen aanpak is nog geheel niet duidelijk. Kennisopbouw i.v.m. beheersmaatregelen zal via literatuuronderzoek verlopen, maar een adaptief beheer waarbij we de effecten van de genomen maatregelen evalueren is een sine qua non. Hiertoe zal het INBO de natuurindicatoren aanvullen met een korf klimaatgevoelige ecologische indicatoren voor de natuurrapportering. Om de hiervoor noodzakelijke gegevens in te zamelen, zullen bestaande en in ontwikkeling zijnde meetnetten zoals het meetnet natuurlijk milieu en LTER-sites in Vlaanderen bijgestuurd worden. Naast deze algemene opvolging is er een meer specifieke opvolging voorzien van de effecten van klimaatverandering zowel observationeel (veldproeven) als experimenteel (serreproeven).

Kerntaak 21 (nieuw): Kennisopbouw over natuur en klimaateffecten, -adaptatie en -mitigatie

- [INBOPRJ-11505](#) Natuurindicatoren - coördinatie, ontwikkeling nieuwe indicatoren en trendanalyses
- [INBOPRJ-10638](#) European Long-Term Ecosystem and socio-ecological Research Infrastructure (eLTER) (EV INBO)
- [INBOPRJ-12204](#) LTER-Belgium
- [INBOPRJ-11472](#) Advance eLTER (EV INBO)
- [INBOPRJ-11474](#) KLIVEG - Effecten van milieu en klimaat op vegetaties in LTER gebieden
- [INBOPRJ-482](#) Beheren van alle meteorologische gegevens verzameld op INBO

- [INBOPRJ-8928](#) Meetnet abiotiek Natura 2000 habitattypen: atmosferische depositie in Vlaamse bossen
- [INBOPRJ-475](#) Bosvitaliteitsinventaris (Level 1)
- [INBOPRJ-10827](#) Adaptatiepotentieel van inheemse bomen en struiken aan wijzigend klimaat (serreproeven)
- [INBOPRJ-10828](#) Adaptatiepotentieel van inheemse bomen en struiken aan wijzigend klimaat (veldproeven)
- [INBOPRJ-8927](#) Onderzoek naar de effecten van luchtverontreiniging en klimaatverandering op de biogeochemie van een bosecosysteem (De Inslag, Brasschaat)
- INBOPRJ-12638 Klimaatpact - Kennisopbouw voor het onderbouwen van Instrumenten voor beheerders
- [INBOPRJ-11796](#) Thema klimaatwijziging en bosbeheer
- [INBOPRJ-12031](#) FutureFloodplains (EV INBO)
- [INBOPRJ-12080](#) ICOS (EV INBO)
- [INBOPRJ-9768](#) BRAIN-be - BELSPO 'FORBIO CLIMATE' (EV INBO)
- [INBOPRJ-13092](#) Ontwikkelen Natural Capital Accounting in Vlaanderen (EV INBO)